जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८१ जेष्ठ

(krishijournal–2024,
(May-June)

-खुम्चियो कृषि बजेट

-नेपालको खोलानालामा प्रवेश गऱ्यो मिचाह प्रवृत्तिको माछा

FAO Celebrating International Bee and Potato Day 2024

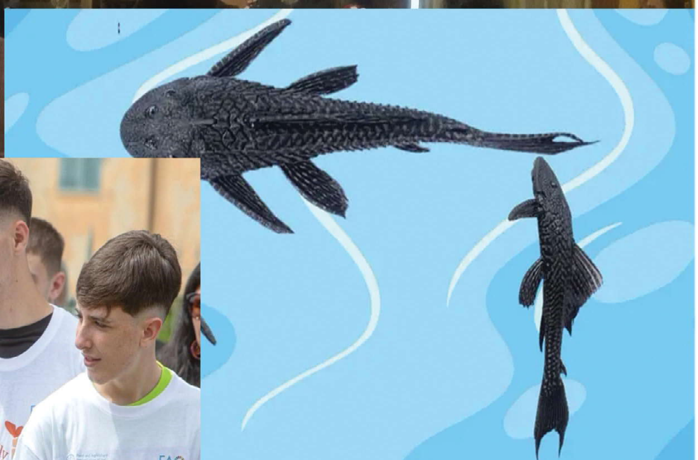

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३
जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल
Agriculture Journal मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-२०, अङ्क ११९ जेष्ठ ०८१

यस अङ्कमा

१.२०८१को नीति तथा कार्यक्रम ३
२.आव २०८१/०८२को कृषि, भूमि,सिँचाईकों बजेट ४
३.किसानलाई उत्साहित बनाउने काम गर्नुहोस् : शाह ८
४.राजनीतिक खिचातानीका ....पाएन : थापा ९
५.कृषि अनुदान दुरुपयोग भयो : ..... रिपोर्ट १०
६.राष्ट्रिय निकुञ्जका कारण .... रिपोर्ट १२
७.दुग्ध दिवसमा वक्तृत्वकला प्रतियोगिता १६
८.कृषि ऐनको आवश्यकता बारे छलफल १७
९.किसान सूचीकरण कार्यान्वयन बारे दुइदिने गोष्ठी १९
१०.राष्ट्रिय किसान सञ्जालले बुझाए ज्ञापनपत्र २०
११.नेपालका खोलानालामा .... माछा २२
१२.नेपाल कृषि अनुसन्धान ....दिवस २३
१३.अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस २०२४ २४
१४.सजिवन नविकरणीय उर्जा २६
15.Interview with Cyril Ferrand 27
16.World Food Programme: 29
16.34th session of the FAO Regional ... 30
17.Sev- Innovations Transforming 31
18.World Bee Day 2024: 32
19. IFAD :boost small-scale 33
20.International Day of Potato 34
21.34th Session of FAO Regional 35
22.IFAD delegation visits Rwanda.. 36

व्यक्तिगत मूल्य रु. १००/-
संस्थागत मूल्य रु. २००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका
फोन : ०१४२८८७४३, मोवाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं
website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न सिँचाई बढाऔं

सम्पादकीय

नेपाल कृषि प्रधान देश हो । जहाँ तीनकरोड नेपाली जनता नेपालको पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीको कुना काप्चासम्म छरिएर बसोवास गरिरहेका छन् । त्यसमध्ये वहुसंख्यक मानिसहरू कृषि पेशा नै अंगाल्दछन् । कृषि हाम्रो देशको प्रमुख व्यवसाय हुनुका साथै प्रमुख अर्थतन्त्रको पनि हो । हाम्रो देश कृषि प्रधान देश भएर पनि कृषिमा आत्म निर्भर चाहीँ हुन सकेको छैन विगत केही वर्ष देखि आत्मनिर्भर बन्न प्रयास गरिरहेको तर उचित बातावरण नबन्दा कृषि झनै खुम्चेको छ ।

कृषिमा पछि पर्नु के कुरामा नेपाल सरकारको पछि पर्‍यो भन्ने कुरा आत्मसमीक्षाको कुरा बनेको छ । कृषि प्रधान हो भन्ने कुरा जान्दा-जान्दै पनि कृषिलाई प्राथमिकता दिएको देखिदैन । सरकारले विगतमा भएको शिक्षालाई ग्रहण नगरी अन्य क्षेत्रलाई बढावा दिएको देखिन्छ । सरोकार निकाय संघ-संस्था तथा अन्य क्षेत्रलाई बढावा दिएजस्तै कृषि क्षेत्रलाई दिनु जरुरी छ । नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्र अर्थतन्त्र अत्यन्तै महत्वपूर्ण छ । र अन्य क्षेत्रको पनि त्यतिकै महत्वपुर्ण योगदान रहेको छ । तर बाँच्नको लागि खाद्यान्न नै हाम्रो देशमा कमी भएको छ । भएको खाद्यान्नले नेपाललाई धान्न नसक्ने स्थिति आज हामीले भोल्दै आएका छौं । किनकी आजसम्म हाम्रो देश नेपाल कृषि प्रधान देशकै रुपमा स्थापित हूदै आएको छ । सरकारको दायित्व भनेको जनताको निम्तम् आधारभूत आवश्यकताहरु गाँस, वास र कपासको ग्यारेन्टी गर्नु हो । कृषिको अधिकतम् विकास गाउँको गरिबी र अशिक्षा भित्र रुमलिनु वाध्य भएका दिनदुखीहरुको जीवनस्तर माथि उठाउनु हो ।

हरेक वर्ष झै प्रत्येक वर्ष त्यसमा पनि असार १५ नेपालको कृषि क्षेत्रको कोशेढुङ्गा मानिने धानदिवस आउने गर्दछ । नेपालमा धानदिवसको महत्व अझै बढ्दै आएको छ । यसले नेपालको खाद्य संकटको बेला ठूलो भूमिका खेल्ने गरेको छ । सरकारले ‘कृषिमा लगानी बढाउऔं, खाद्य सुरक्षा गराऔं’ भन्ने गरेका छौं ।

तर दुख:को कुरो नेपालमा हामीले कृषि प्रधान देश भनिरहेको अवस्थामा अझै पनि नेपालमा मात्र ४४ लाख मानिसहरु खाद्यको अभावका कारण आधा पेट खाएर जीवन निर्वाह गर्नु परेको अवस्था छ ।

यो अवस्था विश्वमा धैरै मुलुकमा खाद्यान्नको अभाव नै छ । त्यसमध्ये पनि किसोन्मूख मुलुकहरु मध्ये नेपाल पनि एक हो । सन् असीको दशकको तुलनामा कृषि क्षेत्रमा लगानी घटीरहेको छ । सन् असीको शुरुतिर कृषि क्षेत्रमा लगानी भएको अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग ९ मिलियन अमेरिकी डलर थियो भने सन् १९९० मा यो मात्रा घटेर ५ मिलियन अमेरिकी डलर हुन आएको छ । विश्व जनसंख्याको वृद्धिसँगै कृषि क्षेत्रमा लगानी बढाउँदै लेजानु पर्नेमा यसको विपरित भइरहेको छ । कृषि क्षेत्रमा उच्च प्रविधि अपनाउँदा पनि ८५४ मिलियन मानिसहरु राम्रोसँग खान नपाउने अवस्थामा बाँचिरहेका छन् । भनेर तथ्याङ्कहरु सार्वजनिक भइरहेको छ ।

नेपालमा नै हेर्ने हो भने ४४ लाख मानिसहरु आफूलाई स्वास्थ भएर बाँच्न चाहिने भन्दा कम खाना खाएर जीवन गुजार्नु पर्ने विगतको तथ्याङ्कहरुले दिइरहेका छन् ।

कुनै पनि ठाउँको मानिसहरुको खाद्य सुरक्षाको लागि यात उनीहरु आफैले खाद्यन्न उत्पादन गर्न सक्नु पर्‍यो वा उनीहरुमा खाद्यन्न खरिद गरेर उपभोग गर्न सक्ने क्षमता हुनुपर्‍यो । खरिदका लागि सो ठाउँ खाद्यन्न पनि उपलब्ध हुनपर्‍यो । नेपालमा खाद्य सुरक्षाको समस्या पहाड, उच्च पहाड र हिमाली क्षेत्रमा बढी छ । ती ठाउँहरुमा त्यही उत्पादन हुने खाद्यन्नले मानिसहरुको आवश्यकता पूरा गर्न सक्तैन । तराई र पहाडको वेसी क्षेत्रमा उत्पादन भएको खाद्यन्न सडक यातायात नभएका कारण हवाइजहाज र हेलिकप्टरमा ढुवानी गर्दा ढुवानी खर्च बढी पर्ने गई उपलब्ध हुने खाद्यन्न पनि महँगो पर्न जान्छ यसैले नेपालको सन्दर्भमा खाद्य सुरक्षाको लागि कृषिमा लगानी गर्दा खाद्य सुरक्षात्मक दृष्टिकोणबाट संवेदनशील क्षेत्रहरुमा हुनेबालीहरुको उत्पादनमा वृद्धि गर्ने प्रविधिमा लगानी, खेती गर्न नसकिएका तर मानिसहरुले जडिबुटीका रुपमा प्रयोग गर्ने उच्च मूल्यका बोट विरुवा, च्याउ आदिको अध्ययन अनुसन्धान गरी तिनीहरुको खेती गर्ने प्रविधिको विकास गर्ने तर्फ लगानी गर्नुमा जोड दिनु पर्छ । हामीले बढी मूल्य पर्ने जडीबुटीहरुको खेती गराउन सकेमा त्यसबाट प्राप्त हुने आम्दानीले मानिहरुको खाद्यान्न खरिद क्षमता वृद्धि गर्नमा मद्दत पुग्दछ ।

सरकारले जति कृषिमा लगानी गरेको छ । त्यो लगानी ज्यादै कम छ । यसपालीका बजेटमा झन् बजेट घटाएको अवस्था छ । केही नगदेवालीमा ध्यान गएपनि संचिति खाद्यान्नहरु अपुग छ । केही बालीमा आत्मनिर्भर भएपनि धेरै बालीहहमा चाहिने मात्रामा वृद्धि गर्न सकेको छैन ।

भनिन्छ हाम्रो देशको हावापानी ज्यादै राम्रो छ । जस्तोजुकै भौगोलिक अवस्थिति रहेको ठाउँमा पनि खेती गरेर खाद्यान्न बढाउन हाम्रो देशको हावापानीले साथ दिएको छ । जस्तो भौगोलिक अवस्थामा पनि अन्नबालीहरु उम्रन सक्छ ।

यतिबेला हामीले पहाडी क्षेत्रमाा बाहेक तराइ क्षेत्रमा ठूला-ठूला सिँचाई आयोजनाहरु सम्पन्न गरेको अवस्था छ । अझै पनि केही सिँचाईका आयोजनाहरु सम्पन्न गर्न बाँकी छ । पहाडि क्षेत्रको लागि सिँचाई व्यवस्था गर्न सके नेपालको कृषि क्षेत्र अगाडि बढ्ने कुरामा कुनै शंका मान्नु पर्दैन ।

यतिबेला पहाडी क्षेत्रको धेरै ठाउँमा सिँचाईको अभाव छ । आकाशे पानीको भरमा मात्र अन्नवाली लगाउनु भर पर्नुपर्छ राम्रो हावापानी भएको कारण सिँचाईको व्यवस्थापनमा जोडदिन सके हाम्रो देशको कृषि फस्टाउनुमा समय लाग्दैन ।

देशको मुख्य आयस्रोतको साधान कृषि भएकाले कृषिलाई बढी जोडदिएर अगाडि बढ्न सिँचाईको लागि सोच्नु पर्ने अवस्था भएकोले सिँर्चाइको व्यवस्थापन गर्नमा कञ्जुस्याई गर्नु हुँदैन ।

परम्परागत रुपमा हुर्कदै आएको नेपाली कृषि आधुनिकतातर्फ मोडिन खोजको अवस्था छ । नेपालमा परम्परागत कृषिको ज्ञानहरु हराउँदै गएको छ । यसरी परम्परागत कृषिका ज्ञानहरू हराउँदै जाने जोखिम हाम्रो नजिक आएकाले आधुनिक कृषि अपनाउँदा परम्परागत ज्ञानको जगेर्ना गर्न जरुरी छ । परिआएको खण्डमा खाद्यान्नको अभाव नहुने गरि कृषिमा लाग्नु हामी सबैको कर्तव्य हुन आउँछ । सिँचाईको व्यवस्थापन, वैज्ञानिक ढंगले कृषिको उब्जनीमा ध्यान दिन सकेन भने नेपालको खाद्य सुरक्षा जोखिममा पर्ने देखिन्छ ।

२०८१को नीति तथा कार्यक्रम

लोककल्याणकारी राज्य र सामाजिक न्यायको अवधारणाअनुरूप आगामी आर्थिक वर्षमा ५ लाख भूमिहीन सुकुम्वासी, स्ववासी र अव्यवस्थित बसोवासीको समस्या समाधान गरिनेछ। गुठीलगायत सबै जग्गाको दोहोरो स्वामित्वसम्बन्धी समस्या समाधान गरिनेछ। गुठीसम्बन्धी कानूनलाई समयानुकूल बनाइनेछ।

घरजग्गा कारोबारलाई व्यवस्थित गर्न तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई वैज्ञानिक बनाउन कानूनी तथा संरचनागत सुधार गरिनेछ। मालपोत र नापीसम्बन्धी आधारभूत सेवा स्थानीय तहबाटै एकीकृत रूपमा अनलाइनमार्फत प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाइनेछ। नापनक्सासम्बन्धी कार्यलाई थप व्यवस्थित र प्रविधियुक्त बनाइनेछ। डायनामिक डट परिभाषित गरी नापनक्सा कार्यलाई यथार्थपरक बनाइनेछ। स्याटेलाइट प्रविधिमा आधारित नियन्त्रण आधार विन्दुहरूको सञ्जाल विस्तार गरिनेछ। आधुनिक प्रविधिबाट भूमिको पुनर्नापी गरी अभिलेख अद्यावधिक गरिनेछ।

भूमिको प्रकृति, स्वरूप र सम्भावनाका आधारमा तीन तहको भू-उपयोग योजना तयार गरी प्रदेश र स्थानीय तहको कार्यान्वयन क्षमता बढाइनेछ। सरकारी निकायलाई निःशुल्क रूपमा उपलब्ध हुने निजी जग्गाको नामसारी स्थानीय तहको सिफारिसमा सम्बन्धित जिल्लाका मालपोत कार्यालयबाटै हुने व्यवस्था गरिनेछ।

राष्ट्रिय वनको रणनीतिक योजना कार्यान्वयन गरिनेछ। राष्ट्रिय वन सूचना प्रणाली विकास गरी वनक्षेत्रको तथ्याङ्क अद्यावधिक गरिनेछ। वन, पारिस्थितिकीय प्रणाली र भू(उपयोग नक्साङ्कन तयार गरिनेछ।

वनस्पतिको वैज्ञानिक अनुसन्धान, अभिलेखीकरण एवम् वनस्पति उद्यानको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरी वानस्पतिक विविधताको स्वस्थानीय र परस्थानीय संरक्षण गरिनेछ।

वन विकास कोषसमेतको उपयोग गरी दिगो वन व्यवस्थापन, वन क्षेत्रको पुनःस्थापना, डढेलो तथा अतिक्रमण नियन्त्रणजस्ता वन संरक्षण कार्यक्रममा तीनै तहका सरकार र समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ। डढेलोबाढी व्यवस्थाप, सुक्खा, न र जल पुनर्भरण गर्न चुरे क्षेत्र र भित्री मधेसका स्थानीय तहहरूमा स्थानीय

राष्ट्रपति : रामचन्द्र पौडेल

सामग्री प्रयोग गरी कम्तीमा १० जलाशय निर्माण गरिनेछ।

गैरकाष्ठ वन पैदावार र औषधीजन्य तथा सुगन्धित वनस्पतिको वैज्ञानिक र व्यवस्थित अध्ययन गरी उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणको व्यवसायिक योजना तयार गरिनेछ। प्रदेशसँगको सहकार्यमा वन पैदावारको उत्पादन व्यवस्थित गरी काठ तथा काष्ठजन्य वस्तुको आयात प्रतिस्थापन गरिनेछ।

तीनै तहको समन्वय र सहकार्यमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ। चुरे तराई मधेस संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनालाई समयानुकूल बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण, जैविकमार्ग पुन, स्थापनाः नवीन प्रविधिको प्रयोग तथा वैकल्पिक कृषि बाली प्रवर्द्धन गरी वन्यजन्तु बासस्थान सुरक्षा एवम् वन्यजन्तुबाट मानव जीवन तथा कृषिमा पर्ने असर न्यून् गरिनेछ। बाँदर, मृग, हरिण, दुम्सी, बँदेल लगायतका जीवजन्तुबाट बालीनालीमा हुने क्षति न्यून् गर्न स्थानीय तहको समन्वयमा नियन्त्रणात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। राजमार्ग र ठूला सडक सञ्चालन गरिनेछ। संरक्षित क्षेत्रमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गरिनेछ। सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन र लघु उद्यमका क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ। सामुदायिक वनबाट प्राप्त प्रतिफलमा सीमान्तकृत समुदायको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। व्यवसायिक वन्यजन्तु पालन, प्रजनन् तथा उपयोगका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।

कर्णाली प्रदेशको प्राकृतिक स्रोतलाई स्थानीय जनताको समृद्धिमा उपयोग गर्न स्थानीय तह र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा कृषि र वन पैदावारमा आधारित समृद्ध कर्णाली उद्यमशीलता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। प्रमुख शहर र औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा प्रदूर्षण मापन गर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ। औद्योगिक उत्पादनमा प्रदूर्षण नियन्त्रण प्रमाणपत्रको व्यवस्था क्रमशः लागु गरिनेछ। वातावरणीय मापदण्ड र सर्तको परिपालना कडाइका साथ लागु गरी वातावरणीय परीक्षण तथा अनुगमन प्रभावकारी बनाइनेछ। वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी र स्वीकृतिको प्रक्रियालाई सरलीकरण गरी निर्दिष्ट समयभित्रै सम्पन्न गरिनेछ।

सन् २०४५ भित्र खुद शून्य कार्वन उत्सर्जनको लक्ष्य हासिल गर्न जीवाश्म ऊर्जालाई स्वच्छ एवम् नवीकरणीय ऊर्जाले विस्थापन गर्ने कार्ययोजना तयार गरिनेछ। जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरण र अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका राष्ट्रिय नीति तथा कार्ययोजना कार्यान्वयन गरिनेछ। जलवायु परिवर्तनका कारण हिमाली तथा पर्वतीय क्षेत्रमा परेको छ। प्रभावसम्बन्धी मुद्दालाई अन्तर्राष्ट्रियकरण गर्न नेपालको नेतृत्वदायी भूमिका स्थापित गरिनेछ। जलवायु संकटबाट अल्पविकसित तथा हिमाली मुलुकमा उत्पन्न जोखिमबारे विश्वको ध्यानाकर्षण गर्न संवेदनशीलता जगाउन, सरोकारवाला मुलुकहरूको सञ्जाल निर्माण गर्न र जलवायु वित्तको नतिजामुखी परिचालन गर्न "जलवायु परिवर्तन, हिमाल र मानवजातिको भविष्य" विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय संवाद आयोजना गरिनेछ।

जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असर न्यून गर्दै अनुकूलन क्षमता वृद्धि गरी उत्थानशीलता हासिल गरिनेछ। उच्च हिमश्रृंखला र नदी प्रणालीलाई जीवन्त राख्दै हिमाल, पहाड र तराई क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरलाई एकीकृत र सन्तुलित रूपमा सम्बोधन गर्न "राष्ट्रपति जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन कार्यक्रम" सञ्चालन गरिनेछ।

जलवायुसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय कोषको अधिकतम उपयोग गर्न र यस्तो कोषमाथिको अधिकार स्थापित गर्न विशेष प्रयत्न गरिनेछ। जलवायु वित्तमा सहज पहुँच र निःशर्त प्राप्तिका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चहरूमा सघन पैरवी गरिनेछ। जलवायु परिवर्तनको कारण पुगेको क्षतिबापत हानी तथा नोक्सानी कोषबाट आर्थिक सहायता प्राप्त गर्न कुटनीतिक पहल गरिनेछ।

आव २०८१/०८२ कृषि, भूमि र सिँचाईको बजेट

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय : कृषि उपजको उचित मूल्य र बजार सुनिश्चित गर्न सरकार, किसान र व्यवसायी सहभागी हुने गरी करार खेती प्रवर्द्धन गरिनेछ। कृषि उपज संकलन, प्रशोधन र निर्यात गर्ने फर्मले स्थानीय कृषकलाई आवश्यक पर्ने मल, बीउ तथा अन्य सामग्री प्रदान गरी कृषि उत्पादन खरिद गर्ने सुनिश्चित गरेमा उत्पादित उपजको परिमाणको आधारमा मल, बीउ, कृषि प्रसार सेवा र कर्जामा व्याज अनुदान प्रदान गरिनेछ।

सरकारी, सार्वजनिक, नदी उकास र निजी स्वामित्वमा रहेको बाँझो जमिन स्थानीय तहमा अभिलेखीकरण गरी कृषिबाली, फलफूल, तरकारी, घाँसेबाली, जडिबुटी, पशुपन्छीपालन र मत्स्यपालनमा उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ। सामुहिक खेती प्रवर्द्धन गर्न सरकारी जमिन लिजमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ।

हिमाल र पहाडमा ५० रोपनी र तराईमा १० विघा भन्दा बढी जमिन एकीकरण र चक्लाबन्दी गरी व्यावसायिक रूपमा सामुहिक खेती, पशुपन्छी पालन एवं जडिबुटी खेती गर्ने व्यक्ति, फर्म तथा सहकारीलाई व्याज अनुदान, प्राविधिक सहयोग र मेशिनरी आयातमा कर छुट प्रदान गरिनेछ।

मसिनो तथा वासनादार धान, उखु, मकै, दूध, माछा, मासु, कफी, चिया, अदुवा, बेसार, अकबरे खुर्सानी, प्याज, आलु लगायतका कृषि बालीको उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न उन्नत बीउ, सिँचाइ लगायतमा अनुदान उपलब्ध गराई उत्पादित उपजको बजार सुनिश्चित गरिनेछ। चैते धान र हिँउदे मकै विस्तारका साथै रैथाने बालीको उत्पादन तथा उपभोग प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु।

एक सय विघा भन्दा ठूला चक्लामा वासनादार धान खेती गर्ने सात नमूना परियोजनालाई सहज रूपमा मल, बीउ, प्राविधिक सेवा तथा सहुलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराउने र बीमा प्रिमियममा छुट दिने व्यवस्था मिलाएको छु। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको लागि रु.२ अर्ब ९८ करोड विनियोजन गरेको छु।

पहाडी र उच्च पहाडी क्षेत्रका दुई हजार हेक्टर जग्गामा फलफूल खेती विस्तार गरिनेछ। आगामी आर्थिक वर्ष फलफूलको कम्तीमा सात लाख गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादन गर्ने गरी चौध सरकारी फर्मको क्षमता विस्तार गरिनेछ। टिस्यु कल्चर प्रविधिद्वारा बिरुवा उत्पादन गर्न अत्याधुनिक प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ। फलफूल क्षेत्र विकासका लागि रु.१ अर्ब ४४ करोड विनियोजन गरेको छु।

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्यमा मध्य पहाडमा राष्ट्रिय फल सुन्तला, हिमाल र उच्च पहाडमा स्याउ तथा तराई(मधेशमा आँप र केराको उत्पादन तथा निर्यात प्रवर्द्धनका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

कृषिको व्यवसायीकरणका लागि राजमार्ग केन्द्रित तीन सय उत्पादक संस्थालाई शुरूवाती पुँजी उपलब्ध गराउने र उत्पादित वस्तुको बजार सुनिश्चित हुने व्यवस्था मिलाएको छु। यसका लागि रु.१ अर्ब १२ करोड विनियोजन गरेको छु। कृषकलाई समयमै मलखाद आपूर्ति सुनिश्चित गर्न अनुदानको लागि रु. २७ अर्ब ९५ करोड विनियोजन गरेको छु।

जैविक एवं प्राङ्गारिक मलको उत्पादन तथा उपयोगलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ। रासायनिक विषादीको उपयोगलाई निरुत्साहित गरी जैविक विषादीको प्रवर्द्धन गरिनेछ।

प्रमुख व्यापारिक शहरमा सरकारी र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा कृषि बाली, पशुपन्छी र फलफूलको अक्सन सेन्टर स्थापना गरिनेछ। कृषि बजार क्षेत्रमा निश्चित् प्रतिशत स्थान किसानका लागि होल्डिङ यार्ड सञ्चालन गर्न उपलब्ध गराइनेछ।

कृषि उपजको निर्यात प्रवर्द्धन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय र प्रमुख आन्तरिक विमानस्थलमा शीत भण्डार स्थापना गरिनेछ। निर्यात गरिने कृषिउपजको प्रमाणीकरण र प्रयोगशाला परीक्षण शुल्कमा सहजीकरण गरिनेछ।

कृषि उपजको धितोमा समेत सहज रूपमा कर्जा प्रवाह हुने व्यवस्था मिलाइनेछ। प्रतिफल प्राप्त हुन लामो अवधि लाग्ने कृषि तथा फलफूल व्यवसायमा उत्पादन पूर्वको अवधिको कर्जाको व्याजमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छु।

प्रदेश, स्थानीय तह र निजी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा सबै प्रदेशमा गाई(भैंसी पालन स्रोत केन्द्रको विकास गरिनेछ। स्वदेशमा नै बढी उत्पादन क्षमता भएका दुधालु पशु उत्पादन गर्न गाई र भैंसीमा नश्ल सुधारका लागि रु.३८ करोड विनियोजन गरेको छु। पशुपन्छीको महामारी रोग नियन्त्रणका लागि आगामी वर्ष पाँच करोड डोज खोप उत्पादन गरिनेछ। आगामी तीन वर्षभित्र पि.पि.आर र क्लासिकल स्वाईन फिवर रोग उन्मूलन गर्ने गरी निःशुल्क खोप अभियान सञ्चालन गरिनेछ। खोरेत रोग नियन्त्रण गर्न सघन खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। खोप उत्पादन तथा सेवा सञ्चालनका लागि रु.४० करोड व्यवस्था गरेको छु।

निजी क्षेत्र र स्थानीय समुदायको सहभागितामा म्याग्दी, मुस्ताङ, मनाङ, गोरखा र धादिङ जिल्लाको हिमाली क्षेत्रमा कस्तुरी मृग लगायतका वन्यजन्तु पालन गर्ने व्यावसायिक फार्म स्थापना गरिनेछ। उखुखेती प्रवर्द्धनका लागि किसानलाई प्रोत्साहन गर्न रु.२ अर्ब २५ करोड विनियोजन गरेको छु। साना किसानको बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान प्रदान गर्न रु.१ अर्ब ६५ करोड छुट्टयाएको छु।

कृषि अनुसन्धानमा संलग्न कृषि अनुसन्धान परिषद् लगायतका निकायको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ। आगामी आर्थिक वर्ष थप ७५ कृषि प्रविधिको विकास गरिनेछ। कृषि अनुसन्धान तथा विकास तर्फ रु. ३ अर्ब ५२ करोड विनियोजन गरेको छु।

औषधीय प्रयोजनको लागि गाँजाको व्यावसायिक उत्पादन गर्न कानूनी व्यवस्था मिलाइनेछ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको लागि रु.५७ अर्ब २९ करोड विनियोजन

गरेको छ ।

ऊर्जा क्षेत्र विकास :

आगामी आर्थिक वर्ष ९ सय मेगावाट विद्युत थप गरी राष्ट्रिय प्रणालीको विद्युत क्षमता ४ हजार ५ सय मेगावाट पुऱ्याइनेछ । प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत ४ सय ५० युनिट पुऱ्याइनेछ । आगामी आर्थिक वर्षदेखि बंगलादेशमा विद्युत निर्यात गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण र वितरण कार्यमा निजी क्षेत्र समेत सहभागी हुने गरी कानूनी प्रबन्ध गरिनेछ । जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजनामा बाँध र विद्युत गृह छुट्टा-छुट्टै प्रवर्द्धनबाट निर्माण गर्ने गरी निजी क्षेत्रलाई लगानी गर्न आकर्षित गरिनेछ ।

सुक्खायामको मागलाई पूर्ति गर्न १२ सय मेगावाट क्षमताको बुढीगण्डकी, ६ सय ७० मेगावाट क्षमताको दूधकोशी र ४ सय १७ मेगावाट क्षमताको नलसिङगाड जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना तथा २ सय ८० मेगावाट क्षमताको नौमुरे बहुउद्देश्यीय जलविद्यु आयोजनाको निर्माण कार्य शुरू गरिनेछ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्तिको लगानीमा ७७.५ मेगावाटको घुन्सा र ७०.३ मेगावाटको सिम्बुवा जलविद्युत आयोजना निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ ।

जनताको जलविद्युत कार्यक्रम अन्तर्गत १ हजार ६३ मेगावाटको माथिल्लो अरुण, १ सय ६ मेगावाटको जगदुल्ला, १ सय मेगावाटको तामाकोशी पाँचौं, ४२ मेगावाटको मोदी ए र २ सय १० मेगावाटको चैनपुर(सेती जलविद्युत आयोजनाको निर्माण कार्य शुरू गरिनेछ ।

सुनकोशी तेस्रो जलविद्युत आयोजनाको विस्तृत अध्ययन गरी निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ । १० हजार ८ सय मेगावाटको कर्णाली(चिसापानी जलविद्युत आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ्ग डिजाइनको कार्य शुरू गरिनेछ ।

सन् २०४५ भित्र खूद शून्य कार्वन उत्सर्जनको लक्ष्य हासिल गर्न जीवाश्म ऊर्जालाई स्वच्छ एवं नवीकरणीय ऊर्जाले क्रमशः विस्थापन गरिनेछ । ऊर्जा उत्पादनलाई विविधीकरण गर्न निजी क्षेत्रबाट १ सय मेगावाट सौर्य विद्युत जडान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । हरित हाइड्रोजन प्रवर्द्धन गर्न अनुसन्धान र विकासका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छ ।

हेटौडा(ढल्केवर(इनरुवा र खिम्ती(बाह्रबिसे(लप्सिफेदी ४ सय के.भी. प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ । कर्णाली कोरिडोर ४ सय के.भी. प्रसारण लाइनको निर्माणको कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ । हेटौंडा, रातमाटे, लप्सिफेदी, दमौली-न्यू बुटवल, न्यू बुटवल-लमही, लमही- दोदोधारा र भेरी कोरिडोर ४ सय केभी प्रशारण लाइनको निर्माण कार्य शुरू गरिनेछ । सेती कोरिडोर, अरुण कोरिडोर, दूधकोशी कोरिडोर ४ सय के.भी. र बुढीगण्डकी कोरिडोर प्रसारण लाइनको निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

जलस्रोत तथा सिँचाईं :

रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना अन्तर्गत प्रथम चरणको १४ हजार ३ सय हेक्टरमा शाखा नहर सञ्चालन गरी सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । लम्की मूल नहर अन्तर्गत शाखा नहर निर्माण शुरू गरिनेछ । यस आयोजनाको लागि रु.२ अर्ब ८७ करोड विनियोजन गरेको छ ।

सिक्टा सिँचाइ आयोजनाबाट सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्न डुडुवा र नरैनापुर लगायत शाखा नहरको निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ । यस आयोजनाको लागि रु.१ अर्ब ६० करोड विनियोजन गरेको छ ।

बबई सिँचाइ आयोजनाको पूर्वी तथा पश्चिमी मूल नहरबाट शाखा प्रशाखा विस्तार गरी थप एक हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्न रु. १ अर्ब ७९ करोड विनियोजन गरेको छ । भेरी(बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको हेडवर्क्स र विद्युत गृहको निर्माण गर्न रु.२ अर्ब विनियोजन गरेको छ ।

महाकाली सिँचाई आयोजना तेस्रो चरणको मूल नहर र त्रिभुवन बस्ती लगायत शाखा नहर विस्तारको कार्य अगाडि बढाइनेछ । शाखाबाट १ हजार ५ सय हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सेवा थप गरिनेछ । यस आयोजनाको लागि रु.२ अर्ब विनियोजन गरेको छ ।

मध्य तराईका पाँच जिल्लाको १ लाख २२ हजार हेक्टर जमिनमा भरपर्दो सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउन सुनकोशी(मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको हेडवर्क्स, पावरहाउस लगायतका संरचना निर्माण गरिनेछ । यसका लागि रु.३ अर्ब १२ करोड विनियोजन गरेको छ । बागमती सिँचाइ आयोजनाको सिँचाइ प्रणाली पुनर्स्थापना गरी ४५ हजार ६ सय हेक्टर कृषियोग्य भूमिमा भरपर्दो सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन रु.६८ करोड विनियोजन गरेको छ ।

कर्णाली प्रदेशका १० वटै जिल्लामा सञ्चालन हुने गरी एकीकृत कर्णाली सिँचाइ विकास आयोजनाका लागि रु.८२ करोड विनियोजन गरेको छ ।

तराई-मधेस भूमिगत जल सिँचाइ कार्यक्रम मार्फत कृषियोग्य पकेट क्षेत्रमा क्लष्टरमा आधारित स्यालो तथा डिप ट्युवेलबाट सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्न थप ४ सय ५० डिप बोरिङ्ग जडान गरी करिब १५ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्न रु.३ अर्ब ४५ करोड विनियोजन गरेको छ ।

सर्लाही तथा रौतहट जिल्लाको २२ हजार ४ सय हेक्टरका लागि नवीनतम् यान्त्रिक सिँचाइ आयोजनाको निर्माण कार्य शुरू गरिनेछ । यसका लागि रु.४१ करोड विनियोजन गरेको छ । नदी किनारका कृषियोग्य टारमा सिँचाइ सुविधा विस्तार गर्न एकीकृत नदी वेसिन सिँचाइ तथा जलस्रोत व्यवस्थापनमा रु.२ अर्ब २२ करोड विनियोजन गरेको छ ।

नौमुरे बहुउद्देश्यीय आयोजना, कालिगण्डकी(तिनाउ, सुनकोशी(कमला, तमोर(चिस्याङ लगायतका बहुउद्देश्यीय अन्तर जलाधार जलपथान्तरण आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी क्रमशः कार्यान्वयनमा लगिनेछ ।

बागमतीको सहायक नदी नागमतीमा बाँध निर्माण गरी वर्षाको पानी सञ्चय गर्न जलस्रोत संरक्षण आयोजना अगाडि बढाइनेछ । जलस्रोतको संरक्षण र दिगो तथा बहुआयामिक उपयोग गर्न तालतलैया, पोखरी संरक्षण, जलाशययुक्त आयोजना निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न आगामी आर्थिक वर्ष कुल १५ हजार ५ सय ७१ हेक्टर जमिनमा थप सिँचाइ सेवा विस्तार गरिनेछ । जलस्रोत तथा सिँचाइ तर्फ रु. ३६ अर्ब ८१ करोड विनियोजन गरेको छ ।

भूमि व्यवस्था तथा सहकारी :

भूमि प्रशासनसम्बन्धी अभिलेखलाई डिजिटाइज गरी जग्गाधनीको पहुँच हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । बैंक, वित्तीय संस्था, सहकारी संघसंस्थाबाट पेश हुने रोक्का तथा फुकुवासम्बन्धी कार्य पूर्ण रूपमा अनलाइन प्रणालीबाट सञ्चालन गरिनेछ ।

आधुनिक प्रविधिमा आधारित नयाँ राष्ट्रिय नियन्त्रण विन्दु सञ्जाल स्थापना गरी परिशुद्ध नापनक्सा कार्य अगाडि बढाइनेछ ।

नापनक्सासम्बन्धी कार्यलाई थप व्यवस्थित र प्रविधियुक्त बनाइनेछ । बाँकी रहेका गाउँब्लक जग्गाको नापजाँच कार्य सम्पन्न

गरिनेछ । भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

भूमिहीन दलित, सुकुम्वासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्न भूमिसम्बन्धी समस्या समाधान आयोग मार्फत पाँच लाख परिवारलाई जग्गाधनी प्रमाणपूर्जा उपलब्ध गराइनेछ ।

कानूनमा आवश्यक संशोधन गरी सहकारिताको सिद्धान्त र नीतिवमोजिम सहकारी सञ्चालन हुने व्यवस्था गरिनेछ । बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको नियमन गर्न नियामक निकाय स्थापना गरिनेछ । बचत तथा ऋण सहकारीलाई एक आपसमा गाभिन सहजीकरण गरिनेछ ।

बचत तथा ऋण सहकारी संस्थामा देखिएको समस्या समाधानका लागि समस्याग्रस्त सहकारीका सञ्चालक र एकाघरको परिवारको सदस्यको नाममा रहेको सम्पत्तिको धितोको सुरक्षणमा रु.५ लाख सम्मका बचतकर्ता सदस्यको रकम फिर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयको लागि रु.६ अर्ब ८२ करोड विनियोजन गरेको छ ।

दिगो वन व्यवस्थापन र वातावरण संरक्षण :

वन क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन गरी व्यावसायिक उपयोग गरिनेछ । वन क्षेत्रमा लिज तथा कवुलियतीमा फलफूल खेती र पशुपन्छीपालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । स्थानीय तह र प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रमुख राजमार्ग, नदी किनार र नहरको डिलमा समुदायमा आधारित फलफूल विरुवा रोपण कार्यक्रम राष्ट्रिय अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

उच्च मूल्ययुक्त जडिबुटीको व्यवसायिक खेती प्रवर्द्धन गर्न गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन गरिनेछ । जडिबुटीको व्यापार सहजीकरण गर्न प्रयोगशाला प्रमाणीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । न्यूनतम् एक तहको प्रशोधन गरेर जडिबुटी निर्यात गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । हिमाली क्षेत्रका यार्सागुम्बा लगायतका उच्च मूल्ययुक्त जडिबुटीको अनुसन्धान कार्य अघि बढाइनेछ ।

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व घटाउने र जैविक मार्गको संरक्षण तथा वन्यजन्तुको विचरण अनुकूल हुने गरी पूर्वाधार विकास गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । वन्यजन्तुबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि विद्युतीय

तारवार, मेषजाली सहितको घेराबेरा लगायतका पूर्वाधार निर्माण गर्न आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छ ।

वन डढेलो नियन्त्रणका लागि उपकरण खरिद र जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु । वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा वृक्षारोपणका कार्यक्रम सञ्चालन गरी वन विनाश तथा क्षयीकरणमा कमी ल्याइनेछ ।

कार्वन व्यापार कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन उत्सर्जन न्यूनीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कार्वन उत्सर्जन न्यूनीकरण तथा वनको दिगो व्यवस्थापन मार्फत घटेको कार्वन उत्सर्जन वा बढेको कार्वन सञ्चितिलाई सरकार आफै वा निजी क्षेत्रले राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा बिक्री गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । कार्वन व्यापारबाट प्राप्त रकम जलवायु परिवर्तनबाट सबैभन्दा बढी जोखिममा परेका समुदायको अनुकूलन क्षमता विकासमा उपयोग गरिनेछ । कोशी र कर्णाली प्रदेशको वन कार्वन आँकलन गरी रेड कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । चुरेको उपल्लो तटीय क्षेत्र र क्षतिग्रस्त भूमि तथा नदी उकास जग्गाको संरक्षण तथा हरियाली वृद्धि गर्न बाँस बिरुवा उत्पादन तथा रोपण, जलाधार संरक्षण र जलपुनर्भरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमका लागि रु.१ अर्ब ५ करोड विनियोजन गरेको छु ।

वन पैदावार संकलन, बिक्री वितरण तथा ओसारपसार कार्यलाई राष्ट्रिय एकद्वार प्रणाली मार्फत सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा रहेका एघार वनस्पति उद्यानलाई रैथाने, दुर्लभ, लोपोन्मुख तथा संकटापन्न वनस्पतिको पर(स्थानीय संरक्षण केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।

वायु प्रदुर्षण नियन्त्रणसम्बन्धी मापदण्डलाई कडाईकासाथ पालना गरिनेछ । वायु गुणस्तर मापन केन्द्रको प्रभावकारी सञ्चालन गरी प्राप्त सूचनालाई वायु प्रदुर्षण नियन्त्रण तथा नियमनका उपायसँग आवद्ध गरिनेछ । मुस्ताङमा वायु गुणस्तर मापन केन्द्र विस्तार गरिनेछ ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लागि रु.१५ अर्ब ७० करोड विनियोजन गरेको छ ।

वर्तमान सरकारले उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारी वृद्धिलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ । देशमा आन्तरिक उत्पादन बढाई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात वृद्धि गर्न तथा देशभित्र ठूलो मात्रामा रोजगारी सिर्जना गर्न तीनै तह सहकारी र समुदायको साझेदारीमा निजी क्षेत्र “उत्पादन र रोजगारीका लागि साझेदारी” कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । विभिन्न निकायमा रहेका उत्पादनसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूलाई एकअर्काको परिपूरक हुनेगरी सम्भाव्यताका आधारमा एकीकृत रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

कृषि क्षेत्रको उत्पादन, उत्पादकत्व वृद्धि, आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण एवम् बजारीकरणको स्पष्ट मार्गचित्र तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । उत्पादनदेखि बजारीकरणसम्मको कृषि इकोसिस्टम सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गरिनेछ । कृषि, पशुपन्छीपालन र वनको अन्तरसम्बन्ध स्पष्ट हुनेगरी भू-उपयोगमा आधारित कृषि प्रणालीको विकास गरिनेछ । आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को दशकलाई “कृषिमा लगानी दशक“ घोषणा गरी सरकारी, निजी, सहकारी तथा विकास साझेदारको लगानी वृद्धि गरिनेछ । प्रमुख खाद्यान्न तथा तरकारीमा आत्मनिर्भर हुनेगरी कृषि क्षेत्रका कार्यक्रमहरूको पुन:संरचना गरिनेछ । गरिनेछ । बाली लगाउनुपूर्व नै कृषकहरूलाई उत्पादनका साधनमा सहज पहुँच हुने सुनिश्चित गरिनेछ । कृषि उत्पादनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । कृषियोग्य भूमिको संरक्षण, नदी किनारसहितका बाँझो तथा नदी उकास जग्गाको सदुपयोग एवम् चक्लाबन्दी गरिनेछ । छरिएर रहेका कृषिभूमिको एकीकरण गरी सामूहिक खेती, करार खेती एवम् सहकारी खेतीको प्रवर्द्धन गरिनेछ । कृषियोग्य जमीनमा व्यवसायिक कृषिको विकास गरी निजीक्षेत्रको सहकार्यमा खाद्य प्रशोधन उद्योग स्थापना गरिनेछ ।

बिउबिजनमा आत्मनिर्भरताका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षभित्र सबै स्थानीय जातका बालीहरू दर्ता गरी उच्च उत्पादक जातिका बाली प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

बिउबिजनमा आत्मनिर्भरताका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षभित्र सबै स्थानीय जातका बालीहरू दर्ता गरी उच्च उत्पादक जातिका बाली प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

कृषि तथा अन्य उद्योगलाई आवश्यक पर्ने कच्चापदार्थ स्वदेशमै उत्पादन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । कृषि र कृषिमा आधारित उद्योगीलाई सहज रूपमा कृषि कर्जा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य बिमालाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाई बिमाको पहुँच र दायरा

विस्तार गरिनेछ ।

उत्पादन, उत्पादकत्व र सम्भाव्यताका आधारमा कृषि उपज विशेष उत्पादन क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ । कृषक समूह र सहकारीसँग समन्वय गरी एकीकृत उत्पादन र बजारीकरण कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । सम्भाव्य स्थानमा चैते धान उत्पादन गर्न स्थानीय तहमार्फत कृषकलाई उत्प्रेरित गरिनेछ । कृषियोग्य बाँझो जमिनमा पशुपालन, उच्च मूल्यका फलफूल, गैरकाष्ठ वन पैदावार तथा नगदेबाली खेती गर्न सहयोग गरिनेछ ।

उत्पादन चक्र शुरु हुनुपूर्व नै आधारभूत कृषि उपज तथा पशुजन्य उत्पादनको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिनेछ । तीनै तहको सहकार्यमा न्यूनतम् समर्थन मूल्य तोकिएका कृषि उपज खरिद एवम् व्यवसायिक उत्पादकसँग अग्रिम खरिद सम्झौता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषि उत्पादनको वितरणलाई सहज बनाउन निजी र सहकारी क्षेत्रको संलग्नतामा भण्डारण क्षमता वृद्धि गरिनेछ ।

माटोको उर्वराशक्तिको दिगो व्यवस्थापन गर्न गुणस्तरीय रासायनिक मलको आपूर्ति सुनिश्चित गरिनेछ । मलखादको आयात, गुणस्तर अनुगमन र वितरण थप व्यवस्थित र पारदर्शी बनाइनेछ । माटोको अम्लीयपना घटाउन र उत्पादन वृद्धि गर्न प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

निजी क्षेत्रसमेतको सहभागितामा कृषि बजार संरचना निर्माण र सञ्चालन गरिनेछ । कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादनको बजारीकरणको नियमन संयन्त्र विकास गरिनेछ । आयातित खाद्यान्न एवम् तरकारीमा विषादी परीक्षणको दायरा विस्तार गरिनेछ । स्वस्थ र गुणस्तरीय कृषि उपजको ओसारपसार सुनिश्चित गर्न नियामक निकायको क्षमत बढाइनेछ । खाद्य प्रयोगशालाहरूलाई क्रमशः अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायनयुक्त प्रयोगशालामा स्तरोन्नति गरिनेछ ।

कृषि तथ्याङ्क संङ्कलन, विश्लेषण र प्रक्षेपण गरी बजार सूचना प्रणाली विकास गरिनेछ । सम्भाव्यताको आधारमा महानगर तथा उप(महानगरपालिकाहरूमा चिस्यान कक्षसहितका बहुतले कृषि तथा फलफूल थोकबजार सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

युवा कृषक तथा उद्यमीहरूसँगको साझेदारीमा वडास्तरमा नमूना फार्म स्थापना गरी सिकाइ केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ । कृषि अनुसन्धानका कार्यक्रमहरू किसानका समस्या र बजारको मागअनुरूप निर्देशित हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । संघीय संरचना अनुकूलको कृषि अनुसन्धान नीति तर्जुमा गरिनेछ ।

४३. किसान सूचीकरण कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ । किसान परिचयपत्रलाई कृषि क्षेत्रमा प्रदान गरिने सेवा सहुलियतसँग आवद्ध गरिनेछ । कृषि क्षेत्रका सेवासुविधा तथा सहुलियतलाई डिजिटलाइजेसन गरी सर्वसुलभ र पारदर्शी बनाइनेछ । साना तथा सीमान्तकृत किसानलक्षित कृषक सम्मान कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । बालीनाली, पशुपन्छी तथा मत्स्य क्षेत्रमा जैविक विविधता संरक्षण, संवर्द्धन तथा उपयोगको अभियान सञ्चालन गरिनेछ । परम्परागत र प्राकृतिक तथा पोषणयुक्त रैथाने खाद्यान्न बालीको खेती विस्तार गर्दै व्यवसायीकरण गरिनेछ ।

फलफूल नर्सरी र बेर्ना रोपणलाई व्यापक रूपमा विस्तार गरी ५ वर्षभित्र देशलाई फलफूलमा आत्मनिर्भर बनाइनेछ । देशभित्रै टिस्यु कल्चर प्रविधिद्वारा बिरुवा उत्पादन गर्न अत्याधुनिक प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ । दुई वर्षभित्र पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादनमा पूर्ण आत्मनिर्भरता हासिल गरिनेछ । स्थानीय तहबीचको साझेदारीमा खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी, अण्डालगायतका कृषि उत्पादनको बजार व्यवस्थापन, मासु, माछा, दुध त गरिनेछ । उत्पादक र उपभोक्ताबीच कृषि उपजको मूल्य अन्तर निश्चित प्रतिशतमा सीमित गरिनेछ ।

कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्यपालनका लागि आवश्यक उन्नत बिउ, बेर्ना, दाना, नश्ल, बाच्छी मात्र जन्मने वीर्य, औषधी, खोप, माछाका भुराजस्ता सामग्री स्वदेशमै उत्पादन गर्न स्रोत केन्द्र स्थापना तथा विस्तार गरिनेछ ।

तीनै तहका सरकार र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा प्रत्येक प्रदेशमा कम्तीमा १ हजार गाई भैंसीपालन क्षमताको पूर्वाधारसहित स्रोत केन्द्र विकास गरिनेछ । पशुपन्छीजन्य रोग नियन्त्रणका लागि खोप उत्पादन तथा वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ । निजी क्षेत्रसमेतको सहकार्यमा स्थानीय तहहरूमा क्रमशः पशु अस्पताल निर्माण र सञ्चालन गरिनेछ । दुई वर्षभित्र खोरेत रोग उन्मूलन गरिनेछ ।

हिमाली क्षेत्रमा भेडाबाखा, च्याङ्ग्रा(चौरी लगायतका पशुपालन एवम् स्याउ ,ओखरजस्ता फलफूल र जडीबुटीका ठूला फार्म सञ्चालन गर्न “हिमाल समृद्धि कार्यक्रम ”सञ्चालन गरिनेछ ।

सिँचाइ र कृषिका कार्यक्रमहरूमा सामञ्जस्य कायम गरी सिञ्चित क्षेत्रमा सघन कृषि प्रसार सेवा प्रदान गरिनेछ । सिँचाईं सुविधा नपुगेका कृषि भूमिमा साना सतह तथा भूमिगत सिँचाइको प्रबन्ध गरिनेछ । कृषियोग्य भूमिमा वर्षैभरि दिगो एवम् भरपर्दो सिँचाईं सुविधा उपलब्ध गराउन पूर्वाधार निर्माण र वितरण प्रणाली सुदृढ गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षमा थप १५ हजार ५ सय हेक्टर कृषियोग्य भूमिमा सिँचाईं सुविधा विस्तार गरिनेछ । तराई(मधेसका ३ लाख १८ हजार हेक्टर खेतीयोग्य जमिनमा क्लस्टरमा आधारित स्यालो तथा डिप ट्युबवेलबाट सिँचाईं सेवा विस्तार गरिनेछ । पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रका नदी छेउछाउका कृषियोग्य टारहरूमा सिँचाईं सुविधा विस्तार गर्न नदी बेसिनमा आधारित एकीकृत नदी बेसिन सिँचाईं तथा जलस्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ । प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्यमा लिफ्ट एवम् भूमिगत सिँचाईंका लागि विद्युत् सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।

राष्ट्रिय गौरवका सिक्टा, बबई, रानीजमरा कुलरिया, महाकाली तेस्रो, भेरी-बबई डाइभर्सन र सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ । सर्लाही र रौतहट जिल्लामा भूमिगत जलस्रोतमा आधारित नवीन यान्त्रिक सिँचाइ आयोजना र कैलाली जिल्लामा भूमिगत जल सिँचाईं आयोजना शुरु गरिनेछ । कर्णाली प्रदेशमा “एकीकृत कर्णाली सिँचाईं विशेष कार्यक्रम” कार्यान्वयन गरिनेछ ।

भूमिगत जल भण्डारको पुनर्भरण र सिँचाईं सुविधा विस्तारका लागि पानी सञ्चय पोखरी निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ । बृहत् सिँचाईं प्रणालीको मर्मतसम्भार पुनःस्थापना तथा व्यवस्थापन सुधारमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

नदी कटान, डुवान र पहिरोको जोखिम व्यवस्थापनमा स्थानीय स्रोतसाधनमा आधारित प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ । नदी उकास जमिन उत्पादनमूलक कार्यमा उपयोग गर्न नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

किसानलाई उत्साहित बनाउने काम गर्नुहोस् : शाह

काठमाडौं : जेठ ७ गते नेपालको खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुक्ताको संरक्षण, प्रवर्द्धनमा सहजीकरण गर्ने संस्थाको रुपमा स्थापित फियान नेपालको संयोजनमा 'खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुक्ता ऐन २०७५ र नियमावाली २०८० को मुख्य प्रावधान कार्यन्वयन, अवसर, चुनौती र सरोकारवालाको भूमिका विषयक अन्तक्रियात्मक कार्यक्रम कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री ज्वालाकुमारी शाहको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको छ ।

उक्त अवसरमा माननीय मन्त्री ज्वाला कुमारी शाहले सरकारले खाद्य अधिकारलाई सही ढंगले उपयोग गर्न स्थानीय तहलाई सक्रिय बनाउनु पर्ने कुरामा जोड दिए । कृषि गर्ने जनशक्ति कम भएको अवस्थामा पालिकाहरुले समस्याको पहिचान गरी काम गर्न आग्रह गरे । उनले त्यसो गर्न सकेमात्र कृषिलाई माथि उठाउन सक्ने बताइन् । किसानहरुलाई उत्साहित बनाउने काम गर्नुहोस् । उनले सबै वर्गले देशको किसानलाई माथि उठाउनु सहयोग आग्रह गरेकी छिन । सकारात्मक भन्दा नकारात्मक तर्फ बढीरहेको बताउँदै तथ्याङ्कको आधारमा परिणाम आउने गरि काम गर्नुपर्ने बताईन । उनले भने ३० को ठाउँमा ४५ को बजेट बनाउनुहोस् ।

उनले थाहै नपाउने गरि खाद्य संकट झेलिरहेको छ । बजारलाई स्थानीय तहबाटै बनाउनु होस् । वजेट बढाउन मन्त्रालयले सहयोग छ र सरकारले किसानको लागि केही गऱ्यो भनेर अनुभूति गराउनु होस् । कृषि उत्पादनमा स्थानीय सरकारको महत्वपूर्ण भूमिका हुने भएकाले बाँझो जमिन राखेको छ भने त्यसको कारण सहित लगत संकलन गरे बाँझो नहुने बातावरण बनाउन पर्ने कुरामा जोडदिइन ।

राष्ट्रिय कृषक समूहका महासंघका अध्यक्ष पञ्चकाजी श्रेष्ठले हामी किसानको समस्या समाधान गर्न असमर्थ भएको छौं । किसानहरुको वर्गीकरण गरेर सेवा र सुविधा प्रदान गर्न राज्यले सुनिश्चिता गरियोस् । त्यसैगरि फियान नेपालका पूर्व सदस्य तथा कृषि विज्ञ यमुना घलेले फियान नेपालले नीतिगत रुपमा राम्रो काम गर्दै आएकी बताइन् । साथै यदि कृषिमा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकेन भने भोकमरीको समस्या आउन सक्ने तर्फ सजग रहनुपर्ने बताइन् । घलेले ७५३ वटै पालिकाहरुमा तथ्याङ्क बनाउन समेत जोडदिइन् । साथै फियान नेपालले खाद्य अधिकारको क्षेत्रमा फरक किसिमले कामगरेको देखाइएको बताइन् । घलेले कृषि र खाद्य सम्प्रभुक्ताको क्षेत्रमा फरक ढंगले काम गरेको बताईन । हालै पारित गरेको कृषि ऐनमा महिलाको नाम दर्ता हुने प्रक्रियामा केही सुधार गर्नुपर्ने बताईन । जमिनको व्यवस्थापन कमजोर बन्दै गरेको बताईन् भने खाद्य सुरक्षाको काउन्सिलको परिषद्मा समावेशी बनाउनु पर्नेकुरामा पनि जोड दिइन् ।

गैरसरकारी संस्था महासंघको अध्यक्ष रामप्रसाद सुवेदीले खाद्य सुरक्षालाई सम्बोधन गर्नेगरि कृषिलाई प्राथमिकता दिनु आग्रह गरे । किसानहरूका लागि मल, बिउविजन जोडदिनु पर्ने बताए । साथै जंगली जनवार जंगली हात्ती, बाँदर, बँदेल, दुम्सीका कारण किसानले निकै सास्ती खानु परेको उल्लेख गर्दै, सामूहिक रुपमा खेती किसानको विकास गर्न आग्रह गरे ।

फियान नेपालका कार्यकारी निर्देशक अशोक बहादुर सिंहले ६ वर्ष पछि पाएको कृषि ऐनलाई प्रभावकारी बनाउन कृषि मन्त्री सक्षम भएको बताए । मन्त्रीले सक्रियतापूर्वक कार्यन्वयन गर्न सक्छ । कृषि हाम्रो आधार हो । यो ऐनले कृषिमा कोशेढुँगाको रुपमा काम गर्ने आशा राखेको बताए ।

कृषि विकास उपसचिव प्रमोद कोइरालाले विद्यामान पारित कृषि ऐनले नितिगत प्रक्रियाहरु अगाडि बढाउन माग गरे । साथै वितरण, भण्डारण, प्रशोधन गर्ने व्यवस्था मिलाउन आग्रह गरे । सरकारले खाद्य परिषद्को संरचनाको कसरी गर्ने ? किसानका लागि कृषिबाट दोब्बर आम्दानी कसरी बढाउने भन्ने हो । चुनौंती र अवसर सँगै भएकाले नीतिगत रुपमा जोडदिनु पर्ने बताए

कार्यक्रमको स्वागत कार्यकारी निर्देशक अशोकमान सिंह, अध्यक्षता गोकर्ण रुपाखेती, र कार्यक्रम संयोजन लक्ष्मी गुरुङले गर्नु भएको थियो ।

य निकुञ्जको जनावरबाट भएको क्षतिको राहत र क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्नका लागि सहज र सजिलो प्रक्रियाको व्यवस्था गरिनुपर्ने

- जिविकोपार्जनको लागि प्राकृतिक स्रोतमाथि आश्रित बोटे, चेपाङ आदि समुदायले परम्परागत रुपमा संकलन गर्दै आएको जङ्गली कन्दमूल संकलन गर्न र माछा मार्नका लागि निकुन्ज क्षेत्रमा रहेको नदी, तालतलैया र जगलमा सहज पहुँचको व्यवस्था गरिनुपर्ने,
- बोटे समुदायको परम्परागत पेशा संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि माछा मार्ने अनुमति पत्र उपलब्ध गराई सहज तरिकाले वार्षिक नविकरण गरिनुपर्ने,
- मध्यवर्ति क्षेत्रमा बासोबास गर्दै आईरहेका समुदायलाई आवश्यक पर्ने बनपैदावार (काठ, दाउरा पाँस आदि) उपभोग र संकलन गर्नका लागि निश्चित समय र स्थान तोकी

निशुल्क पहुँचको व्यवस्था गरिनुपर्ने,
स्थानीय, प्रदेश र संघिय सरकार:

- विगत २५ वर्षदेखि उपभोग गर्दै आईरहेका जमिनको स्वामित्व उपलब्ध गराईनु पर्ने,
- राप्ती नदीबाट वर्षेनी हुने कटानबाट बस्तीलाई संरक्षण गर्नका लागि तटबन्ध निर्माण गर्नुपर्ने,
- समुदाय (बोटे, चेपाङ, तामाङ आदि) को आर्थिक अवस्था हेरी आर्थिक, सामाजिक सशक्तिकरणका लागि वैकल्पिक पेशा व्यवसाय वा आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरी जिविकोपार्जन सुनिश्चित गरिनुपर्ने,
- विशेषगरी बोटे समुदायलको दिगो आयआर्जनको सुनिश्चितताका लागि राप्ती नदीमा वालुवा चाल्ने र ढुंगा संकलन गर्ने अनुमति दिनु पर्ने,

७. निश्कर्ष:

नागरिक र निकुञ्ज प्रशासन विचको इन्द्र न्यूनिकरण हनुको साटो दिनानुदिन स्थापित हुँदै गएको अवस्था छ। त्यसैले मध्यवर्तिका जनता जागरुक, शसक्त र संगठित भई सवालप्रति एक्यवद्ध हुने साथै मध्यवर्तिका जनताको जीविकोपार्जनको सवाल सम्बोधन गराउन सबालमा आधारित न्यूनतम माग लिखित रूपमा निर्धारण गरी निकुञ्ज आरक्ष, शिकार क्षेत्र र संरक्षित क्षेत्र प्रभावितहरुको भाग प्रति कतिवद्ध हुन आवस्यक छ। यसका साथै आफ् नो न्युनतम मागवारे संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराउने, जस्तोसुकै परिस्थितिको सामना गर्न सम्बन्धित सबै ठाउँबाट एकजुट हुने र संगठित रुपमा अगुवाई गर्नु पर्दछ। संघ, प्रदेश र स्थानीय प्रतिनिधिलाई मध्यवर्ति क्षेत्रमा बसोवास गर्ने नागरिकको सवालप्रति सम्बेदनसिल हुन र मध्यवर्तिका वासिन्दाले निर्धारण गरेको न्यूनतम माग संबोधन गर्न खवरदारी गराउन निरन्तर ध्यानाकर्षण गराई दवाव दिने कार्य गर्न जरुरी छ। नागरिक समाज संस्था तथा सञ्चार क्षेत्रले समुदायको सहज जीवकोपार्जनको लागि ऐनको पाँचौ शंसोधनलाई पुर्ण कार्यान्वयन गर्न प्रभावित समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तथा उनीहरूको सवाल सम्बोधन गराउन सरकारी निकाय र समुदाय दुवैको मध्यस्थकर्ता, समुदाय र राज्यविचको द्वन्द्व निर्मुल गर्न सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गरी अगाडि बनु जरुरी देखिन्छ। यसो हुन सकेको खण्डमा नागरिक समाजले निकुन्ज ऐन मात्र नभई सम्बन्धित अन्य ऐन, कानून, नियमावली, निर्देशिका तथा दिगो विकास लक्ष्य समेतको स्थानीयकरण तथा कार्यान्वयन गर्न/गराउनमा महत्वपुर्ण भूमिका निर्वाह गरेको ठहर्छ।

राजनीतिक खिचातानीका कारण कृषिले प्राथमिकता पाएन : थापा

धनबहादुर मगर

काठमाडौं साफ फाल्चाको स्थापनाकाल देखिनै आयोजना गर्दै आएको "पूर्णीमा सम्वाद कार्यक्रम"मा "नेपालमा कृषि, भूमि व्यवस्थान" विषयक वृहत अन्तक्रियात्मक कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।

उक्त पूर्णीमा सम्वाद कार्यक्रममा सरोकारवाला, कृषि र भूमि विज्ञ, नीतिगत तहका व्यक्तिहरू बिच गरिएको "नेपालमा कृषि, भूमि व्यवस्थान" सम्बन्धी वृहत अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरेको हो।

कार्यक्रमका विशेष अतिथि, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पाटी अध्यक्ष तथा पूर्व उप(प्रधानमन्त्री कमल थापाले विगत केही दशकदेखि महत्वपूर्ण कृषि क्षेत्रमा वेवास्ता हुँदै आएको बताउँदै वैकल्पिक मोडेलको कृषिको खाँचा रहेको बताए।

थापाले यति महत्वपूर्ण छलफलमा भागलिन पाउँदा आफलाई गर्वको महशुश भएको बताए। "मैले यहाँ आएर महत्वपूर्ण ज्ञान प्राप्त गरेको छु।" थापाले भने। विगत २ दशकदेखि कृषि क्षेत्र बिग्रीएको आफूलाई पनि थाहा भएको र राजनीतिक खिचातानीका कारण नेपालको कृषिले प्राथमिकता पाउन नसकेको बताए। "कृषिलाई राज्यले प्राथामिकतामा पार्नु पर्थ्यो, त्यस्तो हुन सकेन।" थापाले भने।

थापाले कृषिको विकास नहुँदा देशको समग्र अर्थतन्त्र मात्र नभई आथिक, सामाजिक साँस्कृतिक रुपमा प्रभावित पारेको बताए। देशको कृषि पछाडि पर्नु दुर्भाग्य भएको बताउँदै जमीनको सुरक्षामा चाँसो नदिदा राज्यले ठूलो क्षति बेहोर्नु परेको बताए। उनले भने, अब कृषिलाई प्राथमिकतामा पार्नु पर्ने बताए। देशमा राजनीतिक स्वार्थ बाभ्कीएकाले पनि कषिमा प्राथमिकता नभएको हो, थापाले भने। कृषि यतिबेला संकटमा परेको छ। वैकल्पिक मोडल खोज्न तयारी गर्नु पर्छ उनले भने।

थापाले जोडदिँदै भने, साथै काठमाडौं उपत्यकालाई हेनुहोस् कसरी कृषि योग्य विनाश भयो !

जमीनको सुरक्षा कसले गर्ने ? जमीनको सुरक्षाका गर्न नसक्ने अवस्थामा किसान र हकहित सुरक्षा कसले गर्ने भने। किसानको सुरक्षा गर्न सकेमात्र कृषि क्षेत्रको सुरक्षा हुने हो। कृषिको लागि भूमिको व्यवस्थापन विना कृषि अगाडि नबढ्ने बताए।

अन्तरक्रिया कार्यक्रममा डा.विष्णु भण्डारीले नेपालमा कृषि, भूमि व्यवस्थापन विषयक कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दै नेपालको कृषिको मोडल हिजोको भन्दा फरक ढंगले बनाउनु पर्ने बताए।

उनले कृषि रणनीतिमा भूमिलाई प्रोत्साहन नगरेको, भूमि बाँझो, रहेको कृषि गणना २०७८ले कृषि ६६ प्रतिशत रहेको र ५४ खर्ब कृषि क्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउँदै आएकोमा घटेर ३४ प्रतिशत बाट २७ प्रतिशत झरेको बताए।

कार्यक्रमम राष्ट्रिय र कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष तथा प्रमुख अतिथि पञ्चकाजी श्रेष्ठले कृषि क्षेत्रको सुधार गर्नु पर्छ भनेर विगतदेखि सरकारलाई झकझक्याउँदै आएको छ। तर सरकारले किसानको मुद्दाहरूप्रति वेवास्ता गर्दै आएको छ उनले भने ! सरकारले कस्को कुरा सुन्छ ? बल्ल(बल्ल खाद्य सुरक्षा र खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐन बनाए। नियमावाली बनाउन सकेको छैन। आजसम्म पनि कृषि ऐन बन्न नसकेको बताउँदै भूमिको व्यवस्थापन, उत्पादन, बजारीकरणको विषय ओझेल परेको बताए।

कृषिमा जोखिम कम गर्न राज्यले पहल नगरेको भन्दै, जसको कारण क्रमश देशको कृषि बिग्रेको बताए। साफका कार्यकारी निर्देशक नरेद्रप्रसाद जोशीले कृषि क्षेत्रलाई सानै भएपनि सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले कार्यक्रमका आयोजना गरेको बताए।

कृषि विज्ञ, कृषि उद्यमी, सरोकारवाला संघ(संस्थाका विषय विज्ञहरू शिव अधिकारी, डा.किरण बज्राचार्य, प्रभा पाण्डे, महेश्वर घिमिरे, अम्बिका के.सी, विनोद शाह, विष्णु आचार्य, रामहरी शर्मा, ध्रुवप्रसाद शर्मा, हिम्मत सिंह लेकाली, हिमाल खत्री, दीपक मिश्र, लगायतले कार्यक्रममा आ(आफ्नो धारणा राखे। कार्यक्रमको अध्यक्षता साफ फल्चाका अध्यक्ष गीता भट्टराई, सञ्चालन डा.जनक कार्कीले गरेको थिए।

कृषि अनुदान दुरुपयोग भयो : समावेशी आयोग : रिपोर्ट

धनबहादुर मगर

राष्ट्रिय समावेशी आयोगको आयोजनामा र कृषि सम्बन्धी अनुदानको प्रभावकारी अध्ययन सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्दै छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ ।

यो हाम्रो नेपाल, राम्रो नेपाल नामक संस्थाले तयार पारेको प्रतिवदेन माथि छलफल र सुझावको आयोजना गरिएको अन्तरक्रिया कार्यक्रम हो ।

किसान(संघ संगठनका अध्यक्ष तथा कृषि विज्ञहरुको सहभागीतामा भएको उक्त छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रममा राष्ट्रिय महिला कृषि समूहका अध्यक्ष गंगालक्ष्मी अवालले महिला किसान भनेको कुनै राजनीतिक पार्टीको किसान नभई वास्तविक किसान भएको बताईन् । छलफलको क्रममा भनिन् अवालले भनिन् हाम्रो संस्थामा मेचीदेखि महाकालीसम्मको किसान आवद्ध छन् । कति प्रतिशत महिला किसानले कति अनुदान पायो त ? भन्दै अवालले कसैलाई पनि राजनीति वायस नगरीकन महिला किसानको लागि भनेर लडिरहेका बताईन् । बाटो लगे, स्थानीय खाजा नखाई चाउ(चाउ खान थालेको बताइन् । गाउँमा कोही छैन । साना सिँचाईं राखेको भए हुन्थ्यो । अवालले देशको ८० प्रतिशत कृषि महिलाले धानीरहेका बताईन् । ९९ प्रतिशत किसानहरुले अनुदान पाएका छैनन् । भएपनि नभएपनि कागज मिलाएर परियोजना खाने गरेका छन् । किसानको आफ्नै खेतमा गएर अनुदान वितरण गरिनु पर्छ । ज्ञानकेन्द्रमार्फत अबदेखि स्थानीय सरकारबाटै खेतमै गएर अनुदान दिऔं ।

उनले भनिन् सुर्खेतका एउटा किसानले ७ करोडसम्मको अनुदान पाएको बताइन् । विदेशीलाई गुलामी गरेर मात्र पुग्दैन । भारतमा वर्गीकरणको व्यवस्था गरेको छ । यहाँ किसानको वर्गीकरण छैन । त्यही भाउमा किन्नु पर्छ । भारतमा आधार कार्ड वितरण गरेर वर्गीकरणको आधारमा सेवा सुविधा बाँडफाँड गरेको छ । गरिब सस्तो, बिचको लागि केही सस्तो सुविधा दिइएको छ । सरकारको किसान प्रति सोँच परिवर्तन गर्नु पर्छ । किसानले उत्पादन गरेको कृषि उपज सरकारले किन्ने व्यवस्था गरिनु पर्छ । नेपालमा जो कृषि कर्म गर्छन् उसले पाउँदैन । किसानले आफूले गरेको कामको मूल्य छैन, उपभोक्ताले सस्तोमा खानु पाउँदैन, तर बिचको विचौलियाले सहज रुपमा खान्छ । विचौलिया नभएपनि हुँदैन । विचौलियाले कति प्रतिशत आफूले राख्न राख्न पाउँछ स्पष्ट नीति बन्नुपर्छ । कृषि सहकारी बनाएर खरीद बिक्री गर्ने व्यवस्था गर्न पाएको भए राम्रो हुन्थ्यो ।

भारतमा एफिए, विपिए अन्तर्य गरि तीन प्रकारको कार्ड वितरण गरिएको छ । किसान पनि त्यसैगरि वर्गीकरण गर्छन् जिल्ला कृषि, नगरपालिकामा जुन बोर्ड छ, प्राविधि र अनुदान छैन । अनुदान दिने पनि चिनेको चाहिन्छ । दिगो कृषिको कुरा आएको छैन । जान सकिएन । गण्डकी प्रदेश सरकारले अनुदानको लागि आशय पत्रमा आव्हान गरेको मा आवेदन परेको ६६५ मा २७७ स्वीकृत भएको रहेछ । र त्यसमा पनि ५५ वटा सामूहिक अन्य विविध थिए । ४ चोटी पोखरा बोलाउँदा कति खर्च हुन्छ ?

स्वीकृत भएको २१० मध्ये ११० मात्र सम्पन्न भएको रहेछ ।

किसान सूचीकरण एजेण्डा आवश्यक छ । सहयोगमा न्यायोचित हुनुपर्छ । नीतिगत प्रस्ताव हुनुपर्छ ।

राम्रो काम गरेको ठाउँमा गएर बुझ्न समय भएन ।

नियतमा भएको वेइमानी कसरी सच्याउने, देशलाई माया गर्ने इमान्दार मान्छेको खाँचो छ । देश र जनतालाई माया गर्ने हुनु पर्छ । स्याङ्जाको फेदिखोलामा १०० घरधुरी सहकारी मार्फत राम्रो काम गरेका छन् । पोखरा महानगरपालिकाले तरकारी मात्रै

वजेट टाठाबाटाले पाउने भए । बरु वडा कार्यालयमार्फत व्यवस्थापन गर्न पाए राम्रो हुन्थ्यो ।

राष्ट्रिय किसान आयोगकी माननीय सदस्य जीवन्ती अर्याल पौडेलले सहयोग होकी अनुदान हो खुलेन । एनएलएसपी कार्यक्रमबाट पस्मिना, डेरी र दूध उत्पादक क्लष्टर छुट्याएर सहयोग कार्यक्रम दिएको रहेछ । भेडा र च्याङ्ग्राको दाना स्टोर गर्ने ठाउँ, कोल्ड च्याम्बर रहेछ । गण्डकी प्रदेश सरकारले एलएनएसपीको कार्यक्रम कार्यन्वयन भएको क्षेत्रमा जाँदा प्रतिकुल मौसम भयो । च्याङ्ग्रा हेर्न जानु पर्‍यो भनेको जति टार्गेत थियो हुन सकेन । सहयोग लिएका किसानहरुले त्यही मात्र धन्दा गर्दा रहेछन् । कहीँ होटल चलाएको रहेछ । हेर्न गएको ठाउँमा समयको अभावका कारण उब्जनी गर्ने किसानलाई ग्रीन एम्वुलेन्स शुरु गरेको रहेछ ।

कृषि अनुसन्धान परिषद्का कृषि विज्ञ नुमानिधी पाण्डेले म पनि कृषिका कर्मचारी हुँ, र कृषक पनि हुँ, अनुदान वितरण, अनुगमनको संयन्त्र बलियो बनाउन पालिकाबाटै गर्दा प्रभावकारी हुन्छ । खरिद इकाई नीति केन्द्रबाटै गरौं । बीउ बेर्नाको संरक्षण, नवीनतम् प्रविधिको अनुसन्धान, हावापानी अनुसार नवीतम् प्रविधिको सिफारिस र सिफारिसमा परेको बीउ होकि होइन पहिचान गर्ने । तालिमहरु फर्म केन्द्रहरुबाटै गरौं ।

कारोवार दैनिकका सम्वाददाता कौशिला कुँवरले प्रतिवेदन तथ्याङ्कमा आधारित भएर आउनु सकेन नेपाल सरकारको धेरै प्रतिवेदनहरु कागजी खोस्टाको रुपमा

थन्किरहेको र प्रतिवेदनलाई कार्यन्वयन तहमा पुऱ्याउन नसक्दा दुरुपयोग बढेको बताईन् । राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष पञ्चकाजी श्रेष्ठले देशको अवस्था, सरकारै छैन कि भनेर अनुभव हुन्छ । सिँचाई मन्त्रालयले सिँचाई बनाएको ठाउँमा सडक बनाएपछि । कृषियोग्य जमिन घरेडी बन्न थालेको बताए । कृषिलाई सँस्कार रुपमा भन्दा पनि कृषि सँस्कृतिमा लिनु पर्छ । सरकारले अधिकार दिन चाहेको छैन । पालिकालाई नै कृषि ऐन बनाउने अधिकार छ । स्थानीय तहलाई अधिकार सम्पन्न गर्नु पऱ्यो । फेरि पनि सिंहदरवारलाई अधिकार सम्पन्न बनाउने हो भने परिवर्तन किन चाहियो ? अनुदानले झाडा टार्ने काम मात्र गरेको छ ।

अनुदान लिन नसक्नु प्यान पनि हो । एनजिओको रुपमा आएको संस्थाले घरवहाल तिर्नुपऱ्यो । सोसिल अडिटलाई आधारमा मान्ने हो भने कृषिमा राहत पुग्ने देखिन्छ । खर्च गर्ने मापदण्डमा गिट्टी-ढुङ्गा कम्पनीलाई केही नचाहिने तर कृषिलाई चाहिँ कर देखि लिएर सबै तिर्नु पर्छ ।

मैले पनि विगतमा प्राङ्गारिक मल प्रयोग गरेको थियो । पूरै घाँस उम्रियो । प्राङ्गारिक मललाई गुणस्तरीय छ कि छैन प्रमाणीकरण गर्नु पऱ्यो । अनि अर्गानिक खेतीको कल्पना कसरी गर्न सक्छौं ? सूचीकरण कति जना कृषक सहभागी छन् भन्ने कुरा आउनु पऱ्यो । विषादी प्रयोगले नेपालीहरुको स्वास्थ्यमा असर पुऱ्याएको छ ।

१ के.जी. गोलभेडाको बीउलाई डेढलाख मूल्य पर्छ । जिल्ला कृषि नै ठिक थियो । कृषिमा विविध ज्ञान भएको जनशक्ति हुनुपर्छ । सिँचाई चाहिन्छ । शहरी विकासले खोलानाला सुकेको छ ।

अखिल नेपाल किसान क्रान्तिकारीका अध्यक्ष हरि श्रेष्ठले कृषि अनुदानमा घोटला भएको छ । किसान आयोग र समावेशी आयोगले ल्याएको प्रतिवेदन अनुदानलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग पुऱ्याउँछ । अनुदान, उत्पादन र लागत एकपालिका, एक संकलन केन्द्र, एक पालिकास्तरीय भण्डारणको व्यवस्थापन, प्रभावकारी वितरण हुनुपर्छ । मन्त्रालयले परियोजनाहरुबाट कमीशन खान्छ । हेटौडाको वधशाला भत्किन लागेको छ । पालिकामार्फत उत्पादनको आधारमा अनुदान वितरण हुनुपर्छ । उत्पादित कृषिलाई पालिकाले म किनी दिन्छु भन्ने प्रतिवद्धता आउनु पर्छ । किसानले बजार खोज्नु पर्दैन । जमिन बाँझो हुँदैन ।

नेपालको बाँझो किन भए ?

जमिनदारको जमिन कमाउँदा धेरै समस्या आएको छ । जमीनको स्वामित्व राज्यले लिनुपर्छ । जब लालपुर्जा च्याट्दैन तबसम्म नेपालको कृषिमा किचलो आइरहन्छ । १९९० मा आएनजिओ भित्रिएको रहेछ । एनएलएसपीमा मात्र ३७ करोड परामर्श खर्च भएको गरेको देखियो । एनजी ओ र आइएनजिओ बाट भित्रिने अनुदान सहयोग करिब ४० प्रतिशत परामर्श सेवामै खर्च हुँदो रहेछ ।

कृषि ज्ञान केन्द्रले अनुदान बाँड्ने होइन ज्ञान दिने हो । संघ र प्रदेशले अनुदान स्थानीयलाई दिने हो । प्रधानमन्त्री कृषि अनुसन्धान परियोजनामा परामर्शमा खर्च भएको देखिदैन । साना किसान, सहकारी संस्था, सुकुम्वासीले अनुदान पाएको छ । लालपुर्जा नहुनेहरूको दर्तानै छैन । लालपुर्जा नभएका किसानले अनुदाननै पाउँदैन ।

बीमा, विजुली, बिउमा अनुदान चाहिन्छ । ४ रसायनिक मल बढी प्रयोग गरेर माटो बिग्रेको छ । हाइव्रिडको बीउ लगाउँदा भोकमरी ल्याउदैन भन्ने सोच गलत रहेछ । जमिनको मनपरी भाउ छ । नेपालको किसानलाई उत्पादन गर्न जमिनमा निश्चित भाडा दर नतोकीकन हुँदैन ।

अखिल नेपाल किसान संघका अध्यक्ष शेखरनाथ आचार्यले गोठ बनाईदिने होकी, अनुदानको रकम सरकारले नै व्यवस्थापन गर्ने हो स्पष्ट छैन । सिँचाईमा जोडदिन सके किसानहरू लाभान्वित हुन्छ ।

हामीले सतहको पानी प्रयोगमा ल्याएको छ । प्रत्येक वर्ष मोटर, बोरिङ्ग गर्नु पर्छ । त्यसको सट्टा नदिबाट लिफ्टीङ्ग प्रयोग गरेर सिँचाइको व्यवस्थापन गर्न सके राम्रो हुन्थ्यो । बिमालाई प्रभावकारी बनाउनु पर्छ । प्रत्येक वडामा २ जना कृषि प्रविधिकको व्यवस्था गरिनु राम्रो हुन्छ । अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का सचिव शिवहरी खनालले अनुदान आवश्यक छ तर विषय जटिल छ । समग्रमा कृषि क्षेत्रको बजेट बढाउनु पर्छ भनेको छ ।

उत्पादनको मुख्य साधान जमिन हो । नेपाल सरकारको भू-उपयोग नीति छ । त्यसलाई कार्यन्वयन गर्नुपर्छ । बजार र सिँचाई छुटेको छ । किसानले बजार नपाएसम्म कृषिमा परिवर्तन हुँदैन । बजारीकरणको जिम्मेवारी स्थानीय तहले लिनुपर्छ । पहुँचको आधारमा होइन ।

प्राकृतिक प्रकोप पनि अनुदानमा पार्नु पर्छ । लम्की स्कीन, स्वाइनफ्लु वर्डफ्लुको क्षति भए बीमा र अनुदानको व्यवस्थापन गरिनु पर्छ ।

मलको अनुदान जोडेको छैन । रैथानी बीउ, उच्च नश्ल वृद्धि सहुलियतपूर्ण कर्जा, अनुदान, पेन्सन, भरण पोषण, किसानलाई कल्याणकारी योजनमा सहभागी गराउनु पर्छ ।

५० प्रतिशत अनुदानको सट्टा ६० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्छ भन्ने सुझाव प्रतिवेदनमा दिएको छ । प्रतिवेदनमा धेरै समस्याहरु खुलाएका र वास्तविक किसान भन्दा उद्योगी किसानहरू धेरै भएको उल्लेख छ । अनुदानको रकम तलबमा पनि खर्च गरेको देखिन्छ ।

भारतको किसानहरु समेत कृषिबाट त्यति सन्तुष्त नभएको र अन्तरबाली कारण कृषि उठेको जनाएको छ । भुटानमा साना किसानलाई नै बढी जोडिएको र चिनमा भने कृषिमा राम्रो रहेको उल्लेख गरिएको छ । रिपोर्टमा समन्वय नभएकाले अनुदान पनि दोहोरोपर्न गएको छ । कार्यविधिमा वर्षै पिच्छे संशोधन भएको कारण किसानले धेरै झन्झट बेहोर्नु परेको छ । खुल्ला सीमाबाट आउने कृषिवस्तुले नेपाली किसानलाई हतोत्साही बनाएको छ ।

प्रतिवेदनमा कृषि ऐन बनाउनु पर्ने । अमेरिका, भारत र चिनबाट पनि नेपाली कृषिले सिक्नु पने उल्लेख छ । उल्फाको धन फुपुको श्रद्धा बनेको कारण दीर्घकालमा अनुदान बन्द गर्नुपर्ने सुझाव दिइएको छ । रसायनिक मलमा अनुदानमा नदिने भन्ने थियो । तर पछि विरोध आएपछि अनुदान दिइयो । सीमान्तकृत, साना, मझौला कृषकहरुलाई अनुदान उपलब्ध गराउने र रसायनिक मलको विकल्पमा जैविक मल बनाउन जोडदिने छ । एउटा गाईबाट २४ रोपनी जमिनलाई प्राङ्गारिक मल बनाउन सकिने उल्लेख छ । जैविक मलको संरक्षण जरुरी छ । कृषि सडक विस्तार र स्तरीकरणका साथै साना कृषि सडकमा जोड दिनु पर्छ । संस्थागत अनुदान दिएका वस्तुहरुको परिक्षण हुनुपर्छ । २० जिल्लामा भएको अध्ययन प्रतिवेदन अनुसार भारतबाट आएको कामदारको भरमा भरगर्नु नहुने कुरामा पनि दिइएको छ । कृषि कर्म गर्नेहरु हेलामा छन् । अध्ययनलाई बलियो बनाउनु पर्छ ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता आयोगका कार्यकारी अध्यक्ष विष्णुमाया ओझाले गर्नु भएको थियो ।

राष्ट्रिय निकुञ्जका कारण आदिवासी जनजातिका अधिकार हनन् : रिपोर्ट

१. सवालको सक्षिप्त परिचय :

नेपालमा वि.सं. २०२९ सालमा पहिलो पटक राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐनको तर्जुमा भएको हो । सोही ऐन बमोजिम वि.स. २०२९ सालमा नेपालकै पहिलो राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज स्थापना भएको थियो । यो निकुञ्ज २०४० सालमा विश्व सम्पदा सूचीमा सूचिकृत भएको थियो । निकुञ्जले चितवन जिल्लाको भित्री तराई लगायत नवलपुर र मकावनपुर जिल्लाको ९५२.६३ कि.मी. भू(भाग ओगटेको छ । पक्ष राष्ट्रिय निकुन्ज वि.स. २०४० सालमा वन्यजन्तु संरक्षण क्षेत्रको रुपमा स्थापना भएको थियो । नेपालको मध्य(दक्षिण तराईमा रहेको यो निकुञ्जले वारा, पर्सा र मकवान्पुर जिल्लाको ६२७.३९ कि.मी र क्षेत्रफल ओगटेको छ । वि.सं. २०६१ मा निकुञ्ज वरिपरिको मानव वस्ती भएको भु(भागलाई मध्यवर्ति क्षेत्रको (२८५.३ कि.मी २) रुपमा घोषणा गरी २०७१ सालमा १२८ कि.मी. क्षेत्रफल विस्तार गरि राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा कायम भएको हो । यहाँ पाटे बाघ, चितुवा, हात्ती, बँदेल, चित्तल, जरायो, निलगाई, कालिज, वनकुखुरा, मयुर, पाल्ने आदि जनावर र चराचुरुगीहरु पाइन्छ । राप्ती नदी लगायतका चुरे क्षेत्रबाट बग्ने साना खहरे नदीहरू यसै निकुञ्ज क्षेत्र भएर बस्ने गर्दछ । मकवान्पुर जिल्लामा रहेको मनहरी गाउँपालिका यसै निकुञ्जसँग जोडिएको छ । पालिकाको वडा नं ६ र ७ मा अवस्थित वस्ती सुनाचुरी, जोगिताल, लोधर रमौली प्रतापपुर आदि भु(भागमा करिब १००० भन्दा बढी घरधुरी परापूर्वकालदेखि केही घरधुरी २०५२ र २०६९ सालको बाढीपहिरो पछि बसोबास गर्दै आईरहेका छन् यी परिवार पहिरोका कारण मकवान्पुर जिल्लाको मनहरी, सिमाट, राक्सीराङ, भार्ता, काँगडा आदि स्थानबाट विस्थापित भई यस ठाउँमा बसोबास गर्दै आईरहेका छन । यो बस्ती पालिकाको सदरमुकाम मनहरी बजारबाट १५/२० कि.मी. को दुरी तथा पूर्व(निकुञ्यजन्तु आरक्ष स्थापना पूर्व यो स्थान रहेको रूपमा रहेको थियो । पुस्तौंदेखी निकुञ्ज आसपास क्षेत्रमा बासोबास गर्दै आएका समुदायको वर्जन नदीजन्य ओलमा आश्रित थियो । जिविकोपार्जनसँग जोडिएका दैनिक

आवश्यकताहरु जस्तै दाउरा घाँस, स्याउ घरबनाउन आवश्यक पर्ने साम, सिस्नो निगुरो माया रोडागिट्टी, बालुवा आदि जस्ता बन तथा नदीजन्य पैदावारका लागि यो समुदायको स्वतन्त्र पहुँच रहेको थियो । तर सरकारले समुदायसँग पूर्व-सूचितजानकारी सहितको मरीनबगर क्षेत्र घोषणा गरिएका यी समुदायको प्राकृतिक स्रोत बन्देज लाग्यो कोपर्जन जोखमा पर्न अधिकार उल्लंघन हुन गएको छ ।

पश्चिम राजमार्गबाट करिव ५०० मि. देखी ५ कि.मी. को दुरीमा रहेको छ भने बागमती प्रदेशको राजधानी हेटौडाबाट ३२ कि.मी. उत्तर-पश्चिमा रहेको छ । अधिकांस परिवार (लगभग ७५ प्रतिशत) पुस्तीदेखी ऐलानी जमिन भोगचलन गरी बसोबास गर्दै आईरहेका छन भने केहीको स्वामित्व रहेको छ । वि.सं २०७ सालको साउनमा राप्ती पारीबाट वस्ती स्थान्तरण गरी ल्याइएको करिब १५ घरधुरी बोटेहरु ५ धुर जमिनमा बसेका छन् जहाँ शौचालय बनाउने समेत जमिन छैन ।

र जिविकामुखि कृषि (धान, मकै, तरकारी खेती) र पशुपालन (गाई, भैंसी, बाखा) उत्पादन उनीहरूको (करिब ९०% मानिसहरुको आयआर्जनको मुख्य स्रोत हो भने बाँकी परिवार साना खुद्रा व्यवसाय (किरान पसल, चिया पसल, होटल सञ्चालन गरी जीवन गुजारा गरिरहेका छन् । आफ्नो जमिनको उत्पादनबाट बढीमा २ देखी ७ महिनाको लागि मात्र खाद्यान्न उपलब्ध हुने गरेको छ । भूमी नभएको बोटे, चेपाङ र दनुवार लगायत अधिकांश परिवार दैनिक ज्यालादारी (कृषि ज्यालादारी, राप्ती नदीबाट बालुवा र ढुङ्गा संकलन गर्ने, टिपर र क्रसर चलाउने) गरी जिविकोपाजर्न गर्दै आएका छन् ।

यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने परिवारको कृषि उत्पादन निकुञ्जको जनावर (हात्ती, गैंडा, चित्तल, दुम्सी)ले खाने र क्षति गर्ने गर्दछ, जसका कारण यी परिवार खाद्य सुरक्षाको जोखिममा रहेका छन् । साथै वरपर हातीको आक्रमणबाट हालसम्म ५ जना मानिसले ज्यान गुमाई सकेका छन भने १०० भन्दा बढी घरपालुवा जनावर खाई/मारी सकेको छ । समुदायको थोरै मानिसलाई मात्र निकुञ्जका कारण भएको क्षति (अन्नबाली, पशु तथा मानविय क्षति)को राहत सम्बन्धमा जानकारी भएतापनि लामो र टिलो प्रावधानका कारण प्राप्त गर्नबाट बञ्चित भएका छन निकुञ्जबाट आउने जङ्गली जनावरले बालीनालीमा क्षति पुर्‍याउने हुँदा केही मानिसहरुले खेतीपाती नै गर्न छाडेका छन भने अधिकांशले जीविकोपार्जनको वैकल्पिक स्रोत नभएका कारण निकुञ्जबाट हुने समस्या सहेर भएतापनि कृषि पेशालाई निरन्तरता दिई रहेकाछन् ।

जीविकोपार्जनसँग जोडिएका दैनिक आवश्यकताहरु (जस्तैः दाउरा घाँस, आवश्यक पर्ने काठ, जङ्गली कन्दमुल, तरकारी, माछा आदि) परिपूर्तिका लागि निकुन्ज क्षेत्रभित्र रहेका वन नदी र तालतलैयामा आश्रित छन विशेषगरी आदिवासी जनजाती बोटे, माझी, चेपाङ समुदायले दैनिक माछा मारेर, जङ्गली जडिवुटी, कन्दमुल र सागपात संकलन गरी जीविका चलाउने गरेका छन । तर, निकुञ्जले निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र रहेको प्राकृतिक स्रोत (नदी, ताल तलैया र जङ्गल) माथिको पहुँचमा बन्देज लगाएपछि यस क्षेत्रमा

वसोवास गर्दै आईरहेका आदिवासी जनजाती समुदायको जीविकोपार्जन संकटमा पर्न गएको छ ।

करिब ५० प्रतिशत भन्दा बढी मानिसहरू खाना पकाउने इन्धनको रूपमा दाउरालाई प्रयोग गर्दछन् । अतः दैनिक रूपमा आवश्यक पर्ने घाँस दाउराका लागि निकुञ्ज वरिसनीको जंगलमा जानुपर्ने बाध्यता छ निकुञ्ज प्रशासनले यी समुदायलाई दैनिक रुपमा आवश्यक पर्ने वनपैदावार लिनका लागि प्रवेस गर्न दिदैन । यदी माछा मार्ने, घाँस काटने, बालुवा चाल्ने, दाउरा संकलन गर्ने तथा अन्य वनपैदार संकलन गर्ने क्रममा निकुञ्ज प्रशासनका सैनिकहरुले देखमा पक्रने, यातना दिने, दूर्व्यहार गर्ने र काटेको घाँस दाउरा लगिदिने, १ पटकको लागि कम्तिमा रु.५०० देखी १०००० सम्म जरिवाना गर्ने तथा अनावश्यक तारेख तोक्ने जस्ता यातना दिने गरेका छन । आफुले भोगचलन गर्दै आएको जमिनमा भएको रुख विरुवा काटन, पर्खाल लगाउन, पोखरी वा अन्य कुनै संरचना बनाउन समेत निकुञ्ज प्रशासनको अनुमति लिनुपर्दछ । यसका साथै स्थानीय आदिवासी जनजाति समुदायहरू अपराधीकरणको सिकार समेत भएका छन् ।

२ सुकीकोरियामा आएको तन्तुको चोरी निकासी को आदि आरोपमा अधिकरण गरी जेलमा थुनिनु साथै हुनको लागि मोटो रकम बुबा रहेको छ

यसरी निकुञ्जबाट आउने जनावरका कारण हरेक वर्ष मानविय र कृषिवाली क्षति, निकुञ्जद्वारा स्थानीय आदिवासीको परम्परागत पेशा व्यवसाय विस्थापन, प्राकृतिक स्रोतमाथिको पहुँचमा बन्देज, दैनिक रुपमा आवश्यक पर्ने दाउरा, काठ, स्वाउला संकलनमा अवरोध, निकुञ्जका सैनिकद्वारा दिईने अनावश्यक यातना र दुव्यवहार, जनावारद्वारा गरिने अन्न र मानविय क्षतिको पर्याप्त राहत र क्षतिपुर्ति समयमै नपाउनु जस्ता कारणहरूले समुदाय खाद्य उत्पादनको स्रोतबाट बञ्चित हुँदै जाँदा उनीहरुको खाद्य अधिकार हनन् भएको छ ।

- आदिवासी जनजात बोटे र माझी समुदाय नि पूर्व यस क्षेत्रमा बासोवास गर्दै आईरहेका थिए । उनीहरू निकुञ्ज भित्र रहेको जङ्गलबाट कन्दमुल, फलफूल, घाँस, जडिबुटी संकलन गर्ने तथा माछा मारेर गुजारा चलाउछन् । अतः यस समुदायको जीविकोपार्जन प्रत्यक्ष रूपमा निकुञ्जभित्र रहेका प्राकृतिक स्रोत प्रथाजनित/परम्परागत भूमि, नदी तालतलैया र जगतमा निहित रहेको थियो ।

पूर्व प्राकृतिक स्रोतमाथि स्वतन्त्र पहुँच थियो । तर सरकारले निकुञ्ज र मध्यवर्ति क्षेत्र घोषणा गरि पहुँचमा बन्देज लगाए । आदिवासी जनजाती समुदायको जीविकोपार्जन पनि संकटमा पर्न गएको छ । निकुञ्ज प्रशासनले यस समुदायलाई माछा मार्ने लाईसेन्स उपलब्ध गराएतापनि नियमित नविकरण नगर्दा जीविकोपार्जनको परम्परागत स्रोतबाट बञ्चित भएका छन् ।

२. निकुञ्ज प्रभावित समुदायको माग:

(निकुञ्जका जनावरबाट मानविय अन्न र वस्तीमा हुन सक्ने क्षतिबाट संरक्षण गर्नका लागि संरक्षणका उपाय (पर्खाल वा तारवार) को व्यवस्था गर्नुपर्ने,

(निकुञ्जका जनावरबाट भएको क्षतिको (मानवीय, अन्न र घरवास) सहज तरिकाबाट उचित क्षतिपूर्ति दिइनुपर्ने,

(निकुञ्जमा आश्रित आदिवासी समुदायको जीविकोपार्जनको परम्परागत स्रोत सुनिश्चित गर्न उन समुदायलाई निकुञ्ज भित्र रहेको नदी, ताल तलैया र जङ्गलक्षेत्रमा हरेक वर्ष निश्चित समय र स्थान तोकी प्राकृतिक स्रोतमा पहुँचको व्यवस्था गर्नुपर्ने,

(विगत २५ वर्षदेखि उपभोग गर्दै आईरहेका जमिनको स्वामित्व उपलब्ध गराईनु पर्ने,

(वस्तीलाई राप्ती नदीको कटानबाट बचाउनका लागि तटबन्ध लगायत संरक्षणको व्यवस्था गरिनुपर्ने ।

(बोटे समुदायको परम्परागत पेशा संरक्षण गर्नका लागि माछा मार्ने लाईसेन्स दिनुपर्ने र बिनाशर्त वार्षिक रुपमा लाईसेन्सको सहज नविकरण गरिनुपर्ने ।

३. सवालको खाद्य अधिकारको दृष्टिकोणबाट विश्लेषण':

निकुञ्ज प्रभावित समुदायमा खाद्यको उपलब्धता, पहुँच र पर्याप्तता दिगो रुपमा सँधैभरी भएमा मात्र उनीहरूको खाद्य अधिकार सुनिश्चित भएको मानिन्छ । अन्यथा यी परिवारले खाद्य अधिकारको उपभोग गरेको मानिदैन ।

(खाद्यको उपलब्धता: थी परिवारमा खाद्यान्न उपलब्धताको मुख्य स्रोत खेतीयोग्य जमिन र निकुञ्ज भित्र रहेको प्राकृतिक स्रोत जल, जमिन र जङ्गल रहेको छ । आफ्नो जमिनको उत्पादनले ३ देखी ६ महिना पुग्दछ । एकातिर परिवारलाई बाह्रै महिनाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्न उत्पादनका लागि पर्याप्त जन अभाव तथा अर्कोतिर निकुञ्जबाट आउने जनावरले यी परिवारले उत्पादन गरेको खाद्यान्न क्षति अनुसार नभएमा मात्र अन्य कुनै एक खाद्यान्नमा ह्रास आउन गएको छ । जसका कारण ३ महिना खान पुग्ने परिवारलाई बढीमा १ महिना र ६ महिना पुग्नेलाई ३ महिना मात्र खाद्यान्न उपलब्ध भई बाह्रै महिना खाद्य सुरक्षाको अवस्था सिर्जना हुनगएको छ । त्यस्तै खाद्यान्नको परम्परागत स्रोतमा आश्रित बोटे र चेपाङ समुदायको जङ्गलमा आश्रित खाद्यान्न (कन्दमुल, निउरो लगायतका सागपात र जडिबुटी संकलन गर्नका लागि निकुञ्ज भित्र रहेको प्राकृतिक स्रोत (नदी, तालतलैया, जङ्गल र प्रथाजनित जमिन) माथि पहुँच नहुँदा तथा माछा मार्नका लागि उपलब्ध गराइएको लाईसेन्स नियमित नविकरण नगरिंदा नियमित रुपमा खाद्यान्न उपलब्ध हुन नसकि जीविका संकटमा पर्न गएको छ । अतः निकुञ्जका जङ्गली जनावरले कृषि उत्पादन क्षति गर्ने र प्राकृतिक स्रोतमाथिको पहुँचमा बन्देज लगाईएका कारण यो परिवारमा खाद्यान्न उपलब्धताको दिगोपना छैन । बजारमा खाद्यान्न उपलब्धता भएतापनि खरिद गर्नको लागि पर्याप्त र नियमित आम्दानी नहुँदा परिवारमा खाद्य उपलब्धता दिगोपना छैन ।

खाद्यमा पहुँच अधिकांश परिवारको आयआर्जनको मुख्य स्रोत आफ्नो कृषि (धान, मकै, तरकारी खेती) तथा बाखा पालन व्यवसाय हो तर निकुञ्जको जनावरले अन्नवाली नष्ट गरिदिने तथा बाघले बाखा खाईदिदा आयआर्जनमा प्रत्यक्ष असर पर्न गएको छ । परम्परागत खाद्यान्नमा आश्रित बोटे, चेपाङ, दनुवार समुदायको निकुञ्जमा पहुँच नहुँदा पोषणयुक्त खाद्यबाट बञ्चित भएका छन । यी परिवार रोजगारको अवसर नहुँदा दैनिक ज्यालादारी गरी खाद्यान्न जोहो गर्दै आईरहेका छन । बाह्र महिना ज्यालादारी उपलब्ध नहुँदा यी परिवारमा नियमित आम्दानी छैन । जसका कारण यी परिवार खाद्यको पहुँचबाट बञ्चित भएका छन ।

(खाद्यको पर्याप्तता: यी परिवार पोषणयुक्त खाना खाने भन्दा पनि बिहान बेलुकाको छाक टार्ने पिरलो छ । निकुञ्जका जनावरबाट कृषि उत्पादनमा क्षति तथा दिगो आयआर्जन नहुँदा समित खानामा छाक टारिरहेका छन् । विशेषगरी बोटे, चेपाङ, दनुवार समुदायले प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने परम्परागत खाद्यान्नबाट आफ्नो खाद्य तथा पोषणको आवश्यकता परिपुर्ति गरिरहेकोमा उक्त स्रोतमाथिको पहुँचमा बञ्चित भएका कारण खाद्यको पर्याप्तामा प्रत्यक्ष असर पुग्न गएको छ ।

(खाद्यको दिगोपना निकुञ्जबाट आउने जनावरबाट यी परिवारले उत्पादन गर्ने खाद्यान्न संरक्षण गर्नका लागि समयमै संरक्षणका उपाय नअपानाईने हो भने दिनप्रतिदिन खाद्यान्न उत्पादनमा कमी आई यो समुदायमा खाद्य संकटको अवस्था सिर्जना हुन जानेछ । त्यस्तै जीविकोपार्जनको परम्परागत स्रोतमा आश्रित आदिवासी समुदायको प्राकृतिक स्रोतमाथिको पहुँच सुनिश्चित नगरिने र वैकल्पिक व्यवस्था समेत नहुने हो भने यी परिवार समेत खाद्य संकटको अवस्थाबाट गुज्रनु पर्नेहुन सक्छ । तसर्थ यी परिवारमा वर्तमानमा मात्र नभई भविष्य समेत खाद्यको दिगोपना छैन ।

निकुञ्ज प्रभावित परिवार निकुञ्जले गरेको हस्तक्षेपका कारण खाद्यको उपलब्धता, पहुँच र पर्याप्तता सुनिश्चित हुन नसक्दा खाद्य अधिकारको उपभोग गर्नबाट बचित भएका छन । अतः निकुञ्ज प्रशासनलले यी परिवारको खाद्य अधिकार उल्लंघन गरेको अवस्था छ ।

विपक्ष स्थापना पूर्व यो स्थानको रूपमा रहेको थियो । पुस्तौंदेखी निकुञ्ज आसपास क्षेत्रमा बासोवास गर्दै आएका समुदायको नदीजन्य वा आश्रित थियो ।

जिविकोपार्जनसँग जोडिएका दैनिक आवश्यकताहरु जस्तै दिगो घरवार आवश्यक पर्ने खाना, सिस्नो, निगुरो, गिट्टी, बालुवा आदि जस्ता वन तथा नदीजन्य पैदावारका लागि यो समुदायको स्वतन्त्र पहुँच रहेको थियो । तर सरकारले समुदायसँग पूर्व(जानकारी सहितको बेगर घोषणा गरिएका यी समुदायको प्राकृतिक प्रोत बन्देजको जोखिममा पर्न छ ।

अधिकार उल्लंघन हुन गएको छ ।

खाद्यान्नमा ह्रास आउन गएको छ । जसका कारण ३ महिना खान पुग्ने परिवारलाई बढीमा १ महिना र ६ महिना पुग्नेलाई ३ महिना मात्र खाद्यान्न उपलब्ध भई बाह्र महिना खाद्य सुरक्षाको अवस्था सिर्जना हुन गएको छ । त्यस्तै खाद्यान्नको परम्परागत स्रोतमा आश्रित बोटे र चेपाङ समुदायको जङ्गलमा आश्रित खाद्यान्न (कन्दमुल, निहुरो लगायतका सागपात र जडिबुटी संकलन गर्नका लागि निकुञ्ज भित्र रहेको प्राकृतिक स्रोत (नदी, तालतलैया, जङ्गल र प्रथाजनित जमिन) माथि पहुँच नहुँदा तथा माछा मार्नका लागि उपलब्ध गराईएको लाईसेन्स नियमित नविकरण नगरिँदा नियमित रूपमा खाद्यान्न उपलब्ध हुन नसकि जीविका संकटमा पर्न गएको छ । अतः निकुञ्जका जङ्गली जनावरले कृषि उत्पादन क्षति गर्ने र प्राकृतिक स्रोतमाथिको पहुँचमा बन्देज लगाईएका कारण यो परिवारमा खाद्यान्न उपलब्धताको दिगोपना छैन । बजारमा खाद्यान्न उपलब्धता भएतापनि खरिद गर्नको लागि पर्याप्त र नियमित आम्दानी नहुँदा परिवारमा खाद्य उपलब्धता दिगोपना छैन ।

(खाद्यमा पहुँच अधिकांश परिवारको आयआर्जनको मुख्य स्रोत आफ्नो कृषि (धान, मकै, तरकारी खेती) तथा बाखा पालन व्यवसाय हो तर निकुञ्जको जनावरले अन्नवाली नष्ट गरिदिने तथा वाघले बाखा खाईदिँदा आयआर्जनमा प्रत्यक्ष असर पर्न गएको छ । परम्परागत खाद्यान्नमा आश्रित बोटे, चेपाङ, दनुवार समुदायको निकुञ्जमा पहुँच नहुँदा पोषणयुक्त खाद्यबाट बञ्चित भएका छन् । यी परिवार रोजगारको अवसर नहुँदा दैनिक ज्यालादारी गरी खाद्यान्न जोहो गर्दै आईरहेका छन् । बाहै महिना ज्यालादारी उपलब्ध नहुँदा यी परिवारमा नियमित आम्दानी छैन । जसका कारण यी परिवार खाद्यको पहुँचबाट बञ्चित भएका छन ।

(खाद्यको पर्याप्तताः यी परिवार पोषणयुक्त खाना खाने भन्दा पनि बिहान बेलुकाको छाक टार्ने पिरलो छ । निकुञ्जका जनावरबाट कृषि उत्पादनमा क्षति तथा दिगो आयआर्जन नहुँदा सीमित खानामा छाक टारिरहेका छन् । विशेष गरी बोटे, चेपाङ, दनुवार समुदायले प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने परम्परागत खाद्यान्नबाट आफ्नो खाद्य तथा पोषणको आवश्यकता परिपुर्ति गरिरहेकोमा उक्त स्रोतमाथिको पहुँचमा बञ्चित भएका कारण खाद्यको पर्याप्ततामा प्रत्यक्ष असर पुग्न गएको छ ।

(खाद्यको दिगोपना निकुञ्जबाट आउने जनावरबाट यी परिवारले उत्पादन गर्ने खाद्यान्न संरक्षण गर्नका लागि समयमै संरक्षणका उपाय नअपानाईने हो भने दिनप्रतिदिन खाद्यान्न उत्पादनमा कमी आई यो समुदायमा स्वाद्य संकटको अवस्था सिर्जना हुन जानेछ । त्यस्तै जीविकोपार्जनको परम्परागत स्रोतमा आश्रित आदिवासी समुदायको प्राकृतिक स्रोतमाथिको पहुँच सुनिश्चित नगरिने र वैकल्पिक व्यवस्था समेत नहने हो भने यी परिवार समेत खाद्य संकटको अवस्थाबाट गुज्रनु पर्नेहुन सक्छ । तसर्थ यी परिवारमा वर्तमानमा मात्र नभई भविष्य समेत खाद्यको दिगोपना छैन ।

निकुञ्जमा प्रभावित परिवार निकुञ्जले गरेको हस्तक्षेपका कारण खाद्यको उपलब्धता, पहुँच र पर्याप्तता सुनिश्चित हुन नसक्दा खाद्य अधिकारको उपभोग गर्नबाट बञ्चित भएका छन । अतः निकुञ्ज प्रशासनलले यी परिवारको खाद्य अधिकार उल्लंघन गरेको अवस्था छ ।

४ सवाल सम्वोधनका लागि समुदायद्वारा चालिएका पहलः

फियान नेपालले यो सवाललाई “सवाल सम्वोधन कार्य अन्तर्गत लिनु अघि निकुञ्ज प्रभावित समुदायले माग सम्वोधनका लागि स्वस्फुर्त रुपमा स्थानीय देखि संघीय सरकारका विभिन्न सरोकारवाला निकायमा सवालको उठान गरेका थिए । माग सम्वोधन सम्बन्धमा पहल नभएपछि समुदायले फियानसँगको छलफल र सहजिकरणमा मिति २०८९ पौष महिनादेखि “निकुञ्ज प्रभावित खाद्य अधिकार समुह गठन गरेका छन् । “सवाल सम्वोधन कार्य'' अन्तर्गत समुदायले संस्थाको सहजिकरणमा स्थानिय खाद्य अधिकार सञ्जाल, राजनैतिक दल, पत्रकार, नागरिक समाज र अन्य सराकोवालाहरूसँगको सहयोग र सहकार्यमा स्थानीय तह सम्बन्धित निकुञ्ज कार्यालय, बागमती प्रदेशको मुख्यमन्त्री कार्यालय आदि निकायमा विभिन्न चरणमा डेलिगेसन र मागपत्र पेश अन्तरक्रिया, सेमिनार बैठक, पत्रकार सम्मेलन, विज्ञाप्ती जारी, ध्यानाकर्षण गर्ने र सो को फलोअप गर्ने जस्ता वकालत पैरवीका कार्य मार्फत सवाललाई उठान गर्दै आईरहेका छन् ।

सवालसँग सम्बन्धित कानुनी प्रावधानः सवालसँग सम्बन्धित कानुनी प्रावधानहरु निम्न रहेका छन

(क) राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ (पाँचौ संशोधन, २०७३ चैत्रः ऐनको पाँचौ संशोधनले मध्यवर्ती क्षेत्रमा बसोवास गर्ने वासिन्दाको परम्परागत रूपमा उपभोग गर्दै आएको कारण नदीजन्य स्रोतहरुमा पहुँच स्थापित गरी जीविकोपार्जन सुनिश्चित गरेको छ :

(राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्र निषिद्ध कार्यहरुः दफा ५ उपदफा (२)ः उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएका भएता पनि ‘वातावरण, वन वा बन्यजन्तुलाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी राष्ट्यि निकुञ्ज वा आरक्षको प्रकृति अनुसार तोकिए बमोजिमका निकुञ्ज या आरक्षमा परम्परागत रुपमा उपभोग गर्दै आएका सुविधा प्राप्त बाटो, रैथाने चरिचरन, खानेपानी, सिँचाईं तथा तटवन्धको प्रयोय गर्न, परम्परागत रुपमा संकलन गर्दै आएको जङ्गली सागसब्जी तथा कन्दमूल संकलन र माछाका लागि स्थानीय जनतालाई तोकिए

बमोजिम अनुमति दिईनेछ ।
दफा ५ (३) मध्यवर्ती क्षेत्रमा विपदमा परी कनै परिवारलाई वन पैदावर आवश्यक परेमा र हभ (ज्ञ) पाउने छैन (क) शिकार गर्न वा आरोप ओसारपसार गर्न
(ख) तर उनका भोग गरेको कुनै काम गर्न वा आगो लगाउन वा अरु कुनै प्रकारको कार्य गर्न पाउने छैन ।
प्रचलित अन्य
मौलिक हक :
सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक (धारा १६) व्यक्तिलाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक हुनेछ ।
(रोजगारको हक (धारा ३३)(प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको हक हुनेछ/खाद्य सम्बन्धी हक (धारा ३६): प्रत्येक नागरिकलाई खाद्य वस्तुको अभावमा जीवन जोखिममा पर्ने अवस्था सुरक्षित हुने हक हुनेछ ।
(सामाजिक न्यायको हक (धारा २४ प्रत्येक किसानलाई कानुन बमोजिम कृषि कार्यका लागि भूमिमा पहुँचको हक हुनेछ ।
(सामाजिक न्यायको हक (४२.२): राज्यको **नीतिः** प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण, सम्वर्द्धन उप सम्बन्धी नीतिः धारा ५१ (३) किसानको हक, हित संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने ।
(राज्यको दायित्व (धारा १२): मौलिक हक तथा मानव अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने राज्यको दायित्व हुनेछ ।
कुनै स्थानबाट दफा ख को (क) (छ) बमोजिम संकलन पैदावर प्रर्याप्त नहुने उपभोक्ता समितिको परामर्शमा राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षको कुनै स्थानबाट त्यस्तो वन संकलन गर्न तोकिए बमोजिम अनुमति दिनेछ ।
मध्यवर्ति क्षेत्रभित्रका कुनै वासिन्दाको र जग्गा बाढी पहिरोको कारणबाट राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षको प्राकृतिक सिमानाभित्र पर्न गई त्यस्तो वासिन्दाको वास उठेमा दफा १०. बमोजिमको गठित उपभोक्ता समितिको सिफारिसमा सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्षले दफा २५ (क) बमोजिमको स्थानीय जनताको सामुदायिक विकासको लागि उपलब्ध गराईने रकम मध्येबाट निजलाई मुनासिव माफिकको क्षतिपूर्ति दिईनेछ ।
रु राहत दिईने (दफा ३.५) राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष भन्दा बाहिर वन्यजन्तुको आक्रमणमा परी धनको क्षति भएमा त्यस्तो क्षति वापत तोकिए बमोजिम राहत दिईनेछ ।
रु वनपैदावार तथा अन्य सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने (दफा १६. क) : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्षभित्र तोकिएको अधिकारीले तोकिए बमोजिमको दस्तूर लिई तोकिएको वनपैदावार वा अन्य सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
(ख) अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन, २०७५
(खाना अधिकार तथा खाद्य सुरक्षाको अधिकार दफा ३(१) (२)
प्रत्येक नागरिलाई विना भेदभाव पर्याप्त पोषणयुक्त तथा गुणस्तरीय खाद्यमा नियमित पहुँच हुने, भोकबाट मुक्त हुने खाद्यको अभावमा जीवन जोखिममा पर्ने अवस्थाबाट सुरक्षित रहने, भोकमरी वा खाद्य असुरक्षाको जोखिममा रहेका व्यक्ति वा परिवारले खाद्यमा दीगो पहुँच र पोषण सहायता प्राप्त गर्ने र साँस्कृतिक रुपमा स्वीकार्य खाद्य उपयोग गर्ने अधिकार हुनेछ । खाद्य अधिकारको सम्मान, संरक्षण र परिपूर्तिका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले पारस्परिक समन्वयमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने छ ।
(घर परिवारको पहिचानः ५ (१), ६ (१), ७ स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेको गरिबी, भौगोलिक विकटता, विपद् वा त्यस्तै अन्य कुनै कारणले कोखमा रहेका लक्षित घर परिवारको पहिचान, खाद्य सहायता परिचयपत्र वितरण सोही रोज लक्षित घर परिवारलाई सहुलियत मूल्यमा र खास प्रकृतिका लक्षित घर परिवारलाई निःशुल्क खाद्य सहायता उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
(ग) अन्तर्राष्टि्रय श्रम संगठन नेपाल सरकारले २००७ मा अनुमोदनको संयुक्त राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन आदिवासी जनजातिसम्बन्धी महान् १०९ (ग्लक्षिम, क्ष्ल(मष्नभलयगक बलम त्चष्दबा एभयउभिक ऋयलखभलतष्यल ल्य।ज्ञटढ/सेवीको भूमिको प्रयोग व्यवस्थापन गरी उपभोग गर्ने पूर्ण अधिकार सुनिश्चित कसका साथै वामी अधिकारी राष्ट्र संघ घोषणापत्र (UNDRIP) को आदिवासीको आधारित गरेको छ भने सोही घोषणा पत्रको १९ ले आदिवासी जनजातिलाई तत्कालिन वा दिर्घकालिन असर/प्रभाव पार्ने कुनै पनी नीति निर्माण कार्य गर्दा उनीहरुको प्रतिनिधिमूलक संस्थासँग असल नियतले सहितको सहमती गरिनु पर्दछ ।
पूर्व :

६. सवाल सम्वोधन सम्बन्धमा सरकारको दायित्व :
राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रभावित समुदायको अधिकार सम्बन्धमा सरकारले निकुन्ज प्रशासन सम्मान र परिपूर्ति गरी दायित्व पूरा गरी खाद्य अधिकार सुनिश्चित गर्नु सम्मान गर्ने दायित्व अन्तर्गत राष्ट्र ऐन, २०२९ को दफा ५(२) र (३) बमोजिम स्थानिय समुदायले निकुञ्ज या आरक्षमा उपभोग गर्दै आईरहेको सुविधा प्राप्त बोट बिरुवाका संरक्षण खानेपानीको सुविधा उपलब्ध गराई सुनिश्चतताको लागि प्राकृतिक स्रोतमाथि प्रवर्द्धन ।
आदिवासी बोटे समुदायले संकलन गर्दै आएको जल तथा कन्दमूल संकलन गर्न र माछा मार्ने सुविधा उपलब्ध गराईको पेशा र व्यवसायको गर्नुपर्दछ । माछा मार्नका लागि अनुमति पत्र उपलब्ध गराई विना शर्त नगर्ने गरी सुनवाई गर्नु सरकारी लगत नदीमा माछा मार्नका लागि अनुमतिपत्रमा वन पैदावार लगायत ऐनले सुनिश्चित गरेका अधिकार उपभोगका लागि प्रदेशले सम्मान गर्ने गरेको र परिपूर्ति गर्ने दायित्व अन्तर्गत क्षेत्रका जनताले पाउने सेवा समुदायलाई जानकारी नगराउने कार्यबाट राज्यले खाद्य अधिकारको सम्बन्धमा परिपूर्तिको दावी उल्लंघन गरेको अतः निकुञ्ज प्रसार स्थानिय प्रदेशले निम्न कदम चालेर प्रभावित समुदाय खाद्य अधिकार सुनिश्चित, निकुञ्ज प्रशासन र राष्ट्रिय । (राष्ट्रिय निकुञ्ज, २०२९, पाँच संशोधनलाई (दा ५(२) र (३)) प्रभाव
निकुञ्जको जनवारबाट हुन मानवीय, कृषि पशुधनको लागि (निकुञ्जको जनवारबाट भएको क्षतिको राहत र क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्नका लागि सहज र सजिलो प्रक्रियाको व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
(जिविकोपार्जनको लागि प्राकृतिक स्रोतमाथि आश्रित बोटे, चेपाङ आदि समुदायले परम्परागत रुपमा संकलन गर्दै आएको जङ्गली कन्दमूल संकलन गर्न र माछा मार्नका लागि निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेको नदी, तालतलैया र जङ्गलमा सहज पहुँचको व्यवस्था गरिनुपर्ने,
(बोटे समुदायको परम्परागत पेशा संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि माछा मार्ने अनुमति पत्र उपलब्ध गराई सहज तरिकाले वार्षिक नविकरण गरिनुपर्ने, (मध्यवर्ति क्षेत्रमा बासोवास गर्दै आईरहेका समुदायलाई आवश्यक पर्ने वनपैदावार (काठ, दाउरा पाँस आदि) उपभोग र संकलन गर्नका

लागि निश्चित समय र स्थान तोकी निशुल्क पहुँचको व्यवस्था गरिनुपर्ने,

स्थानीय, प्रदेश र संघिय सरकार:

(विगत २५ वर्षदेखि उपभोग गर्दै आईरहेका जमिनको स्वामित्व उपलब्ध गराईनु पर्ने, (राप्ती नदीबाट वर्षेनी हुने कटानबाट वस्तीलाई संरक्षण गर्नका लागि तटबन्ध निर्माण गर्नुपर्ने, (समुदाय (बोटे, चेपाङ, तामाङ आदि) को आर्थिक अवस्था हेरी आर्थिक, सामाजिक सशक्तिकरणका लागि वैकल्पिक पेशा व्यवसाय वा आयआर्जनका अवसरहरु सिर्जना गरी जीविकोपार्जन सुनिश्चित गरिनुपर्ने, (विशेषगरी बोटे समुदायलको दिगो आयआर्जनको सुनिश्चितताका लागि राप्ती नदीमा बालुवा चाल्ने र ढुङ्गा संकलन गर्ने अनुमति दिनु पर्ने,

७. निश्कर्ष:

नागरिक र निकुञ्ज प्रशासन बिचको द्वन्द्व न्यूनिकरण हुनुको साटो दिनानुदिन स्थापित हुँदै गएको अवस्था छ । त्यसैले मध्यवर्तिका जनता जागरुक, शसक्त र संगठित भई सवालप्रति ऐक्यवद्धता हुने साथै मध्यवर्तिका जनताको जीविकोपार्जनको सवाल सम्वोधन गराउन सवालमा आधारित न्यून्तम् माग लिखित रूपमा निर्धारण गरी निकुञ्ज आरक्ष, शिकार क्षेत्र र संरक्षित क्षेत्र प्रभावितहरुको माग प्रति कतिवद्ध हुन आवश्यक छ । यसका साथै आफ्नो न्यूनतम् मागबारे संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराउने, जस्तोसुकै परिस्थितिको सामना गर्न सम्बन्धित सबै ठाउँबाट एकजुट हुने र संगठित रुपमा अगुवाई गर्नु पर्दछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय प्रतिनिधिलाई मध्यवर्ति क्षेत्रमा बसोवास गर्ने नागरिकको सवालप्रति सम्वेदनशिल हुन र मध्यवर्तिका वासिन्दाले निर्धारण गरेको न्यूनतम् माग सम्वोधन गर्न खवरदारी गराउन निरन्तर ध्यानाकर्षण गराई दबाव दिने कार्य गर्न जरुरी छ । नागरिक समाज संस्था तथा सञ्चार क्षेत्रले समुदायको सहज जीविकोपार्जनको लागि ऐनको पाँचौ संशोधनलाई पूर्ण कार्यान्वयन गर्न प्रभावित समूदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तथा उनीहरूको सवाल सम्वोधन गराउन सरकारी निकाय र समुदाय दुबैको मध्यस्थकर्ता, समुदाय र राज्यबिचको द्वन्द्व निर्मुल गर्न सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गरी अगाडि बढ्नु जरुरी देखिन्छ । यसो हुन सकेको खण्डमा नागरिक समाजले निकुञ्ज ऐन मात्र नभई सम्बन्धित अन्य ऐन, कानुन, नियमावली, निर्देशिका तथा दिगो विकास लक्ष्य समेतको स्थानीयकरण तथा कार्यान्वयन गर्न/गराउनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको ठहर्छ ।

स्रोत : फियान नेपाल

दुग्ध दिवसमा वक्तृत्वकला प्रतियोगिता

१५ विद्यालयका प्र.अ, विद्यार्थीहरू, शिक्षक शिक्षिका गरि करिव ६०० जनाको उपस्थिति रहेका थिए ।

कार्यक्रममा नेपाल डेरी एसोसिएसनका उपाध्यक्ष एवम् कार्यक्रमका संयोजक दिप प्रसाद धमलाले शब्दद्वारा उपस्थिति सबैलाई स्वागत गर्नुभएको थियो भने प्रमुख अतिथि डा. बालक चौधरीले विद्यालयका बालबालिकालाई दूधपान गराई नेपाल डेरी एसोसिएसनको गित बजाई कार्यक्रम उद्घाटन गरिएको थियो । कार्यक्रममा निर्णायक मण्डलमा साहित्यकार उषा आचार्य र सरस्वती पाण्डे (सरस) रहनु भएको थियो । प्रतियोगितामा १५ विद्यालयबाट ३० जना विद्यार्थीहरुले भाग लिएका थिए ।

मिति २०८१ जेष्ठ १९ गते जुन १ तारिखका दिन पर्ने १४औं दूध दिवसको अवसरमा नेपाल डेरी एसोसिएसनको आयोजनामा २०८१ जेष्ठ १४ गते स्वयम्भु, भगवानपाउ स्थित त्रिरत्न आवासिय विद्यालयमा आयोजित वक्तृत्वकला प्रतियोगिताका सभापति, नेपाल डेरी एसोसिएसनका अध्यक्ष, प्रल्हाद दाहाल, प्रमूख अतिथि, राष्ट्रिय दुग्ध विकास वोर्डका कार्यकारी निर्देशक, डा.बालक चौधरी, विशेष अतिथिमा उद्योग वाणिज्य महासंघ कृषि उद्यम केन्द्रका सभापति डि.बि.बस्नेत, अतिथिमा पशुसेवा विभागका महानिर्देशक डा.उमेश दाहाल, केन्द्रिय दुग्ध सहकारी संघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष कृष्ण प्रसाद सापकोटा, एन प्याब्सन केन्द्रिय उपाध्यक्ष डम्बर कार्की, स्कुलस् फोरमका अध्यक्ष जयराम लामिछाने, त्रिरत्न स्कुलका प्र.अ एवं समाजसेवी राजु लामा, नेपाल डेरी एसोसिएसनका पूर्व अध्यक्ष सुमित केडिया, वक्तृत्वकला प्रतियोगीताका संयोजक एवं उपाध्यक्ष दिपक प्रसाद धमला, मनोजकुमार घिमिरे, नेपाल डेरी एसोसिएसन, सह कोषाध्यक्ष रामभक्त दाहाल, केन्द्रिय सदस्य, नवराज तिमल्सिना, रविशरण थापा, शिव घिमिरे, रमेश सञ्जेल, बागमती प्रदेश अध्यक्ष, टिका प्रसाद घिमिरे, उपाध्यक्ष ुव तिवारी, उपाध्यक्ष गोपाल तिमल्सिना, सचिव श्याम घिमिरे, काठमाडौं जिल्ला अध्यक्ष अजित बजगाईं, नुवाकोट अध्यक्ष बालकृष्ण ढुंगाना (दिपक) नुवाकोट(काठमाडौं सम्पर्क समितिका संयोजक देवराज बजगाई, काठमाडौं जिल्ला उपाध्यक्ष लिलानाथ दाहाल, सचिव विदुर तिमल्सिना, कोषाध्यक्ष अरुण महर्जन, सदस्य चेतनाथ दाहाल सहित दुग्ध उद्योगी सदस्यहरु एवं

कार्यक्रममा उपस्थित विद्यालयहरूबाट सहभागी हुने विद्यार्थीहरू मध्यबाट उत्कृष्ट पाँच प्रथम, द्वितीय, तृतीय, चतुर्थ र सान्त्वना पुरस्कार प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूको नामावली यस प्रकार रहेका छन् ।

प्रथम : कृष्टिना सिम्खडा, कक्षा ९, मिलन धर्मस्थली स्कुल

द्वितीय : अमृता राना, कक्षा ९, गोल्डेन गार्डेन स्कुल

तृतीय : मदिमा न्यौपाने, कक्षा ९, पद्मकन्या मा.वि

सन्त्वना : मृदुला अर्याल, कक्षा १०, अनमोल ज्योति स्कुल

सान्त्वना : विवेक ढुंगाना, कक्षा ८, मेघा पब्लिक स्कुल

कार्यक्रममा आफ्नो भनाई राख्दै नेपाल डेरी एसोसिएसन बागमती प्रदेशका अध्यक्ष टिका प्रसाद घिमिरेले कार्यक्रममा भाग लिने सबैलाई धन्यवाद दिँदै हरेक स्कुलमा यस्ता कार्यक्रमहरु गर्दै जानुपर्ने कुरा बताउनुभयो । कार्यक्रममा विशेष अतिथिको रुपमा रहनु भएका डिवि बस्नेतले आजको यस वक्तृत्वकला प्रतियोगिता आयोजना गर्ने नेपाल डेरी एसोसिएसनलाई धन्यवाद दिदै **बाँकी ३६ ....पृष्ठमा**

कृषि ऐनको आवश्यकता बारे छलफल

सरस्वती मानन्धर

काठमाडौं, साउन १४ खाद्यको लागि कृषि अभियानको संयोजनमा एकीकृत कृषि ऐन २०८० प्रति छलफल कार्यक्रम काठमाडौं बबरमहलस्थित साफ फाल्चाको सभाहलमा सम्पन्न भएको छ ।

उक्त छलफलमा कृषि मन्त्री, सचिव, सह(सचिव, संघीय संसदका कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिकोका अध्यक्ष सदस्य तथा कृषिसँग सम्बन्धित विज्ञाहरुको वृहद सहभागीमा गहन छलफलको शुरुवात गरेको हो । कृषि मन्त्रालय, कृषि संघ(संस्था र

सरोकार नियामक निकाय विच छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरिएको छ उक्त छलफल कार्यक्रममा कृषि ऐन मश्यौदा माथि केन्द्रीत गर्दै आवश्यक सुझावहरु सहित दिएको छ ।

उक्त छलफल कार्यक्रममा कृषि मन्त्रालयका सह(सचिव डा.राजेन्द्र मिश्रले एकीकृत कृषि ऐन २०८० माथि आफ्नो मन्त्रालयको तर्फबाट बनाएका मश्यौदा पेश गर्दै ऐनका विषय अन्तिम नभएको र लेखन प्रक्रिया अगाडि बढिरहेको बताउँनु भयो ।

मिश्रले आइडिया शेयर गरेका छौं । ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार स्थानीय तहले बजार सञ्चालन गर्न सक्ने छ । अनलाइन बजार नियमनको दायरामा ल्याउन खोजिएको छ । कृषि बजार कोषबाट बजार सञ्चालन हुन्छ । पञ्चायति कालमा कृषि बजार अनुगमन बजार सेवा विभाग नै स्थापना गरेर काम गरेको पाइन्छ । त्यसलाई अपनाउन छोडेपछि अहिले बजार प्रणाली भत्किएको छ ।

कृषि व्यवसाय सञ्चालन करार देवान संहितामा स्पष्ट गरिएको छ । तर वर्तमान अवस्थामा करार, प्रमाणीकरण हामीसँग प्रविधि मेकानिजम छैन । समिति बनाएर लागु गर्ने व्यवस्था हुन्छ ।

प्रस्तावित मश्यौदामा विशेष कृषि उत्पादन क्षेत्र घोषणा गर्नु सक्ने व्यवस्था छ । कोरियाले गरेको मोडल पनि त्यही हो । यो मोडलले रैथाने कृषि उपज उत्पादनलाई समेत जोडदिने छ ।

कुन उत्पादन कुन ठाउँमा हुन्छ । स्थानीय तहले उत्पादन गर्ने चक्लावन्दी आली मासेर गरिने चक्लावन्दी नमासिकन गर्नेको चक्लावन्दी हुन सक्छ ।

कृषि उपज धितो राखेर ऋण लिनसक्ने, कृषिमा दोहोरो सुविधा लिन नपाउने, दण्ड सजायँको समेत व्यवस्था गरिएको छ । यो मश्यौदा खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐन २०७६ लाई टेकेर बनाएको छ । राहतको व्यवस्था गर्न कोषको स्थापना गरिने व्यवस्था छ ।

लम्की स्कीन रोग :

प्रदेश, स्थानीय र संघमा राहत कोष व्यवस्था छ । तर कृषिको लागि भनेर छुटै व्यवस्था गरेको छैन । कृषि उत्पादन कुनै पनि वहानामा नष्ट गर्न पाइदैन भन्ने प्रावधानको व्यवस्था गर्न लागेको छ । यो मश्यौदा अन्तिम होइन । क्षेत्रगत फछिल्लो कुरा छ । कृषि काउन्सिललाई यस्तै राख्ने वा छलफल गर्ने भन्ने विषयलाई अगाडि बढाएका छौं । कृषि विज्ञ अभियानकर्मी डा.कृष्ण प्रसादपौडेलले भविष्यको सन्ततिलाई के दिने हो ? ६० प्रतिशतले माटो बिग्री सकेको अवस्था छ । अब हाम्रो जमीनमा खेती हुँदैन । ५० वर्षसम्म हाम्रो कृषि किन टिकेन । कृषिलाई हेर्ने दृष्टिकोण भएन ।

२०१२ सालमा शुरु गरेको कृषि कहाँ पुग्यो ? विश्वव्यापी संकट हो भने नेपालको सन्दर्भमा कृषि के हो ? अर्थतन्त्र विनाको रोजगारको कुरा आउँछ । कृषिलाई अपरिवर्तनीय हिसाबले विगारेको छ । भू(उपयोगका लागि जमीनको मुद्दा सबैभन्दा जल्दोबल्दो विषय बनेको छ । कृषिलाई सामाजिक उद्यमी भनेर सम्वोधन गर्न खोजिएन । ५० लाखको बरावर खाडीमा काम गर्न जाँदा त्यसको सम्वोधन गर्न पर्दैन ? देशको ४ वटा ऐन एकापासमा बाझिएको छ । कृषि ऐन, कृषि प्रर्वद्धन होइन । संविधान प्रदत अधिकार पाउनु पर्छ भन्ने बेला छ । कृषि कसरी बनाउने ? समावेशी केहो गोजीबाट आएको छ । त्यसलाई भत्काउँ, संविधान अनुसार कार्यन्वयन गर्न सक्दैन भने संघीयता भत्काऔं । अझै पुगेन भने वृहद चिन्तन मनन गर्नु पर्छ । कुरा ऐन कसरी बन्छ भन्ने स्वमित्वको पश्नको समाधान गरौं । त्यही पुरानै कुरा चाहीँ दोहाऱ्याउनु हुँदैन । खेती प्रति पैत्रिक सम्पत्ती नस्विकार्ने कुरा कृषि हुँदैन ।

कृषिको विषयमा कुरा गर्दा किसान सामाजिक उद्यमी हुन् । सवैधानिक व्यवस्था, मौलिक हक, खाद्य सम्प्रभुक्ता, संवैधानिक व्यवस्था, प्रविधिमैत्री नेपाली समाज अब ५० लाख किसानहरु कृषिमा अब कसरी फर्कन्छ भन्ने कुरालाई जवाफ दिनुपर्छ ।

भू(उपोगको स्वामित्व, एकीकृत उत्पादन प्रणाली उपभोग संस्कृति, अनुसन्धानमा प्रयाप्त दक्षता, संरचनाको मात्र होइन सम्प्रभुत्ताको कुराका पोषण, भरण पक्षपोषणको कुरा कार्यन्वयन भयो कि भएन । हामीलाई फायदा भयो की भएन ? अधिकार पाउने संस्था र दण्ड जरिवाना र सजाँयको व्यवस्था दुबैको व्यवस्था गरिनु पर्छ । गोजीबाट हुने दुर्घटनाबाट जोगाउनु पर्छ ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द शर्माले हाल मश्यौदाको अवस्थामा रहेको कृषि ऐन २०८० नेपाल कानुन आयोगमा प्रयाप्त छलफल भएको बताइएको छ । सबैका कानून छ । कृषिकै कानून नहुने किन पिन्च पऱ्यो । वन, सिंचाई, भूमि लगायत चारपाँच विषयमा सोच्यौं । २०७६ साल देखि परिमार्जन गर्दै यो अवस्थामा आएको छौं । यस सम्बन्धमा धेरै वर्क आउट गरेका छौं ।

कृषि मन्त्री डा.वेदुराम भुसालको कानुन बनाउने काम गरौं धेरै समय नलगाऔं मस्यौदा तयार भएको छ । गहन रुपमै

छलफल भएका छन् । कानून निमार्णको क्षेत्रमा पहल गरेको छु । यहाँले भनेको जस्तो शब्द छैन होला । पर्नु पर्ने विषय सबै समेटेका छौं । यो कृषि ऐन २०८० हो । अझै व्यवस्थित गर्न सुझावहरु प्रदेशहरुमा पठाउँछौं । प्रदेशबाट फिडव्याक लिएर अन्तर प्रदेश समन्वय कानून ल्याएर कृषि मन्त्रालयको समन्वयमा पूरा गर्ने छौं । अर्थ र कानूनको सहमती लिएर संसदमा लान्छौं । संसदले पारित गर्छ । विज्ञहरु राखेर छलफल गर्ने कुरा टुंगाऔं भनेको छु । व्यवहारमा जाँदा समस्या आयो भने पुनः छलफल गरौं र छोटो समयमा कसरी राम्रो बनाउन सकिन्छ भनेर विचार गर्‍यौं ।

भुमि विज्ञ जगत देउजाले करपोरेटको बाटोमा गयौ भने कृषिमा पछुटाउने पर्ने अवस्था आउन सक्छ । सचिव र मन्त्रीज्यूको विचारमा सरोकारवाला विनाको छलफल नगरि हतारमा ल्याउन लागिएको जस्तो देखिन्छ ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष नवराज बस्नेतले २०७५ सालदेखि कृषि ऐनको कुरा गर्दै आएका छन् । सिमान्तकृत किसानहरुलाई राखेर छलपल गर्नुपर्छ ।

कृषि अभियन्ता टीकाराम भट्टराइले २०२१ सालपछि कृषि ऐन आएको छैन र शिक्षा ऐन पनि २०२८ सालदेखि आएको छैन कृषि शिक्षा विना नेपालको कृषि अगाडि बढ्न सक्दैन । कृषि जमीनको सुरक्षा नगरिकन कृषिको सुरक्षा कसरी हुन्छ ? धेरै पालिकाले कृषि जमीन छैन भनेको अवस्था छ । किसानहरु मिलेर चक्लावन्दी जानसक्छ ।

नेपालको भूगोलमा ६५ प्रतिशत कृषि, वनले ओटेको छ । वनलाई कसरी जोड्ने ? निजी क्षेत्रको कुरा गर्ने हो भने करपोरेटलाई बुझाइदिऔं । कृषि वनले वनले मिहिनेत गरेर कृषि वन नीति बनाएको छ । कृषि मन्त्रालयले यसलाई कृषि ऐनमा सम्वोधन गरिनु पर्छ । बनाउँदा सरोकारवाला सहभागी छैन भने अर्थ राख्दैन इगो मात्र हुँदो रहेछ । (कृषि सहकारीका अध्यक्ष खेमराज पाठकले कृषिको जमीन हो भनेर छुट्याउनु पर्‍यो । कृषिमा लागत बढीरहेको छ । उद्योग क्षेत्र कुन हो । जग्गा खण्डीकरण प्लटिङ्ग र अंशबाट भएको छ । प्लटिङ्गमा जमीन बाँझो राख्ने पाउदैन भन्ने नीति बनाउनु पर्‍यो । मल बिक्री गर्ने गराउने ऐन राम्रो बनाएर मात्र हुँदैन कार्यन्वयन गर्नुपर्छ कालीमाटी बजार किसानहरुले आन्दोलन निस्केपछि मन्त्रालयले थेग्न सक्दैन ।

कृषि अभियन्ता सोमत घिमिरेले किसानको वर्गीकरण गर्दा किसानको हित संरक्षणको लागि ल्याउने लागिएको हो भने किसानको लागि शासकीय भार कम गर्नु पर्छ । किसानले भार थेग्न सक्ने अवस्था छैन । कर्मचारीको पुनसंरचना गरिनु पर्छ । कृषिलाई स्थानीयकरण भनेर स्वीकार गर्‍यो कि गरेन र वहरलाई दुईचारजना बहादुरले समाएर तेल खुवाइन्थ्यो । कृषि भनेको स्थानीय हो । सेना र प्रहरीले डण्डा लगाएर हुँदैन । मानिसलाई उत्पादन गर्ने तौरतरिका के हो ?

खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐन आएको ५ वर्ष भयो नियमावाली आएन । कृषि क्षेत्र र गैर कृषि क्षेत्र घोषणा गर्दै जमीनको संरक्षण गरिनु पर्छ । खेतीयोग्य जमीन रहेन भने के गर्ने ? कृषि अभियन्ता प्रमोद ढकालले गाउँमा किसानहरुले खानेकुराको वन्दोवस्त गर्नु परिरहेको छ । संरचना भद्दा खालको भयो विषादी मल, बाडीएपछि कृषि आधुनिकीकरण हुन्छ भन्ने छैन ।

कृषि अभियन्ता प्रयास अधिकारीले कृषक घटाउँदैमा कृषि बढ्दैन जलवायू परिवर्तन हुने साइकल अफ डिफिडेन्सी हुने गरेका छन् । अरुले सिकाई दिएको भरमा कृषिको विकास हुँदैन । हाम्रो पोटेसियल के हो र करपोरेट वेस हो भने बाहिर बस्नु पर्छ ।

कृषि अधिकारकर्मी उषा टिटिक्षुले म उपभोक्ता हुँ नेपालको कृषिको पोजिसन के हो र रिभु गरेको छ कि छैन । छोराछोरीलाई कार, घर चाहिन्छ । आजको १०० वर्ष पछि परिवारिक ढाँचा के हो ? आमा भएर जान्न खोजिएको होइन सबै कषकहरु गाउँघरमा आउनु पर्ने अवस्था आउन छ । पूर्वका पहाडि भेगका कृषकहरुले विषादी मापनको लागि काँकडभिट्टाबाट सिलगुढी पुर्‍याई पुन कलकत्ता लगेर विषादी पापन गर्नु पर्छ । फेरि त्यही वस्तुलाई सिलगडीमा ल्याएर बजारमा बिक्री गर्दा कृषिको गुणस्तर के हुन्छ ? सरकारले ५४ वटा स्मार्ट सिटी बनाउन ल्याण्ड पुलिङ्ग गर्दैछ । ५० वर्षमा नेपालको सरकार विष उत्पादन गर्न लागि रहेको छ ।

प्रा.डा.केशव भट्टराईले कृषि सुविधा कृषि जमीनसँग पुर्‍याउन राइट अफ पिजेन्ट यू एन ड्रीपमा नेपालले हस्ताक्षर गरेको छ । संसारमा कुनै पनि अनुदान नलिएको, विना कृषि कहीँ हुँदैन । दिगो कृषि व्यवसाय काम गर्न ६ हजार किसानमा २ हजार अर्थात ९८.१ प्रतिशतले कृषि सेवा सुविधा पाएको छ । यसले किसानको हित गर्दैन यस्तो ऐन आउनुभन्दा नआउनु नै राम्रो हुन्छ ।

आरआरएनका पूर्व निर्देशक विरेन्द्र अधिकारीले विधान र नीति बनाउने मात्र होइन जेल हाल्ने कानुन पनि बनाउनु पर्छ । स्मार्ट सिटी बनाउने वृद्धि भएको मान्छे कस्तो होला । शासकहरुको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध छ । कार्वन हार्भेटिङ्ग गरेको देश अनुसन्धान विकासमा कमजोरी रहेको छ । ४ वर्ष अगाडि देखिएको लम्की स्कीन रोगको नियन्त्रण समयमा किन हुन सकेन । ४६ प्रतिशत आम्दानी कृषि कृषिको नाममा बैंकहरुले लुटेको छ । बैंकको पूँजी २५ प्रतिशत कर तिरेको छ भनेर हुन्न त्यसले समग्र न्याय प्रणालीलाई विकृतितिर लैजान्छ । स्थानीय तहको मानिसको वृद्धि चाहीँ कमजोर छ भएका जमीनहरु प्लटिङ्ग गरेर सक्न लागको छ । चाहे काँग्रेस हुन्, चाहे कम्युनिष्ट कृषि नीतिलाई जोरजाम गरौं ।

भुमि अधिकार मञ्चका केन्द्रीय सदस्य नरीराम लोहारले पशुपालनमा एउटा पशुधन स्याहार्न वर्षमा एक बरावर १ लाख २९ खर्च हुँदा वर्षमा आम्दानी ७ हजार हुन्छ । जग्गाको अभाव, अंशवण्डाको व्यवस्था १ जनाको भागमा २८ जनामा बाँड्नु परेको छ । कृषि शिक्षा सँग जोडिएको छ । पढाउनको लागि शहरमा आउँछ ।

पशुपालन कृषिकर्मी बाबुराम अधिकारीले कृषि भन्दाभन्दै पशुपन्छी क्षेत्र ओझेलमा परेका छन् । दक्षिण अफ्रिकामा महामारीबाट बँगुर मर्दा किसानहरु विस्थापित भएका थिए । कृषिजन्य उद्योग ब्राण्डिङ्ग नहुँदा छुर्पी, मह लगायत उत्पादन निर्वाध रुपमा ओसार प्रसारमा समस्या आएको छ । कृषि कर्जा, कृषि विमा कम्पनी परिकल्पना गर्नुपर्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी)का सचिव शिवहरि खनालले किसानले सम्मानपूर्वक बाँच्नु पाउनु पर्ने वातावरणको सिर्जना गर्न पर्ने अवस्था आएको छ । ऐन बनाएर किसानले पाउनु पर्ने सेवा सुविधाहरु अभाव भयो । राजनीति उपलब्ध बाहेक अरु पाएनौं । तालुकदार निकाय मन्त्रालयले किसान प्रतिनिधीलाई खोज्नु पर्‍यो । ४ वर्ष अगाडि आएको लम्की स्कीन रोगले ठूलो हानी पुर्‍याउँदा सरकार किसान प्रति जिम्मेवारी भएन ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्फा)का अध्यक्ष भैरवी रेग्मीले कृषिमा करपोरेटको प्रभाव पुर्न भएन र छलफल पुगेन । स्थानीय निकाय र भूमि आयोगको ऐन अलग अलग

भएर प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्न सकेन। ऐन बनाएर मात्र हुन्न किसानलाई कार्यन्वयन पक्ष फितलो भएको छ।
राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य पुष्पा भुसालले कृषि ऐनका विषय आयोगमा २ वर्ष अघि प्रारम्भिक छलफल भएको थियो। कृषि क्षेत्रको लागि २ प्रकारको मोडल अपनाउदा कृषिलाई अगाडि बढाउन सुझाव दिन्छु।
राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य जयवहादुर राउतले आयोग १६ औं योजनाको ड्राफ्टको तयारीमा लागेको बताउदै विगतमा कृषि प्रणाली बलियो थिएन। नियम कानुन बनाएर मात्र हुँदैन डिमागमो बस्नु पर्ने बताउनु भयो। जतिबेला सूचना प्रविधिको कुनै विकास नहुँदा पनि कृषि प्रणाली बलियो थियो अहिले भत्किएको छ। कृषि किसान र सीमा दायरा प्रक्रिया झोलाबाट आउनु हुँदैन। १५ औं योजनाको मध्यवधीमा समीक्षा गर्दा कोभिडले असर पारेको थियो। विश्वव्यापि आर्थिक मन्दी सम्म सेक्टरल छलपल गरेका छौं। विगतमा भएको त्रुटीहरुलाई सच्याउने गरि बनाएका छौं। अहिले पनि हामीले जनसंख्याको ६५ प्रतिशत जनता कृषिमै छन्। निर्मम समीक्षा गर्नु जरुरी छ। जवाफ देही र इमान्दारिताको अभाव देखिरहेको छ। खेतीपातीमा छिमेकी मुलुक संरक्षित छ।
कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका अध्यक्ष अशोक चौधरीले कृषि प्रधान देशमा कृषि उद्योग नहुनु दुखःको कुरा हो। कृषि साना किसानमैत्री हुनुपर्छ, आवश्यकता पनि हो। प्रणाली नभएको कारण पछि कृषिमा परेका छौं। मश्यौदा समितिमा तपाईहरु जस्तो विज्ञहरुलाई नराखेकोमा मेरो आपती छ। कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका सदस्य कुशुमदेवी थापाले कृषि समिति रेमिटेन्स ७५ प्रतिशत खर्च हुन्छ भने भविष्य बनाउनु छ।
माननीय सभासद कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका सदस्य सरस्वती सुब्बाले किसानमूखी विधेयक नभईकन पारित गर्न दिनौं। राजनीति, आर्थिक, प्राविधिक कुरा पनि समावेश हुनुपर्छ। कृषि भन्ने वित्तिकै भूमि र वन सिँचाई छुनु पर्छ। मधेश र कर्णालीका किसानहरुलाई प्रभावमा पार्ने सक्ने आयो भने बजारमुखी मात्र कुरा आयो भने हामीलाई मान्य हुँदैन।
बाँकी २१ पृष्ठमा ......

किसान सूचीकरण कार्यान्वयन बारे दुइदिने गोष्ठी

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
किसान सूचीकरण कार्यान्वयन सामिक्षा

प्रेस विज्ञाप्ति :
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको चालु आ.व.को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार किसान सूचीकरण कार्यान्वयन अवस्था सम्बन्धि दुई दिने गोष्ठी मिति २०८१/०१/३० र ३१ गते मन्त्रालयको सभाहलमा सम्पन्न भएको छ। नेपालको संविधानले अंगीकार गरेको किसानको हक हित संरक्षण सम्बन्धी नीति एवम् खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता ऐन, २०७५ मा भएको व्यवस्था अनुसार किसान वर्गीकरण आधार तयार गर्न मन्त्रालयले आ.व.२०७७/७८ देखि नै कार्यक्रम संचालनमा ल्याएको छ। किसान सूचीकरण कार्यक्रम मार्फत ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम किसानको पहिचान गरी किसानहरुलाई उपलब्ध गराउने सेवा/सुविधा/अनुदानको पारदर्शिता तथा सुशासन अभिवृद्धि गर्न किसान सूचीकरण कार्यान्वयन विधि २०७७ अनुरुप विद्युतीय प्रणाली मार्फत हालसम्म उक्त प्रणालीमा १६ लाख ७८ हजार कृषक घरधुरी सुचिकृत भएका छन्।
कार्यक्रम कार्यान्यनको हालसम्मको समीक्षा गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित उक्त छलफल कार्यक्रममा मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षता भएको थियो भने विभिन्न स्थानीय तहका प्रमुखहरु, राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य, सदस्य सचिव, मन्त्रालय तथा केन्द्रका सह(सचिवहरू, विभागीय प्रमुखहरु, कोशी, गण्डकी र बागमती प्रदेशका कृषि सचिव, कर्णाली प्रदेशका प्रतिनिधि र विभिन्न स्थानीय तहका कृषि शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेका थिए।
कार्यक्रममा कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्रका प्रमुख, कोशी प्रदेशका कृषि सचिव, गण्डकी प्रदेशका कृषि सचिव तथा पाँचखाल नगरपालिकाका कृषि शाखामा कार्यरत प्राविधिकबाट किसान सूचीकरणको महत्व, हालको कार्यान्वयन अवस्था, प्रणाली सञ्चालनमा देखिएको समस्या तथा चुनौंतीहरु र आगामी कार्यदिशाहरु बारे प्रस्तुति एबम गहन समिक्षा भई आवश्यक सुझावहरु प्राप्त भएको थियो। साथै कार्यक्रममा मिति २०८१/०१/१० मा राजपत्रमा प्रकाशित खाद्य अधिकार तथा सम्प्रभुता नियमावली २०८१ को नीतिगत व्यवस्था अनुरुप हाल सञ्चालनमा रहेको कार्यविधिमा आवश्यक संशोधन सहित तयार गरिएको किसान सूचीकरण प्रणाली व्यवस्थापन तथा सञ्चालन निर्देशिकाको मस्यौदा उपर कृषि मन्त्रालयाबाट प्रस्तुति भै छलफल एवम् सुझाव संकलन गरिएको थियो। निर्देशिकाको मस्यौदामा खासगरी प्रदेशको भूमिका, प्रमाणिकरण प्रक्रिया,
बाँकी २१ .... पष्ठमा

राष्ट्रिय किसान सञ्जालले बुझाए ज्ञापनपत्र

काठमाडौं जेठ २६, नेपाल किसान महासंघ, अखिल नेपाल किसान महासंघ, राष्ट्रिय प्रजातान्त्रिक किसान संगठन, जनता समाजवादी किसान महासंघ, राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ, पिछडावर्ग किसान संघ, राष्ट्रिय सिंचाई जलउपभोक्ता महासंघ नेपाल,. राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ नेपाल, फियान नेपाल लगायत संगठनहरूले दुग्ध उत्पादक किसान र यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित समस्याको दिगो समाधानका लागि कृषि मन्त्रालयका कृषि, तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा राष्ट्रिय किसान सञ्जाल मार्फत बुझाएको ज्ञापनपत्र ।

मितिः २०८१ जेष्ठ २६

श्री माननीय मन्त्रीज्यू
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं ।

विषय : दुग्ध उत्पादक किसान र यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित समस्याको दिगो समाधानका लागि ज्ञापनपत्र ।

कृषि तथा पशुपालन नेपालको ग्रामीण अर्थतन्त्रको आधारस्तम्भको रूपमा रहेको छ । यहाँको कृषि क्षेत्रमा आवद्ध परिवार मध्ये ८६ प्रतिशत संलग्न रहेको पशुपालन क्षेत्रले यस व्यवसायमा संलग्न परिवारको जीविकोपार्जन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, स्वरोजगार सिर्जना र गरिबी न्यूनीकरणमा गरेको योगदानका कारण ग्रामीण अर्थतन्त्रमा यसको कति ठूलो महत्व रहेको छ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

हाम्रो मुलुकको कृषिजन्य उत्पादनहरूमा दुग्ध उत्पादन अति महत्वपूर्ण रहेको छ । देशको अर्थतन्त्रमा दुग्ध क्षेत्रको योगदान करिब ६ प्रतिशत र पशुजन्य गार्हस्थ उत्पादनमा करिव ६६ प्रतिशत रहेको छ । करिब ३० लाख घरपरिवार प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा दुग्ध उत्पादन क्षेत्रमा संलग्न रहेका छन् । यी मध्ये १८ लाख घर परिवारले दूधको घरयासी उपभोग तथा बिक्री दुबै गर्ने गर्दछन् भने करीव ५ लाख घर परिवार नियमित रूपमा दुग्ध उत्पादन र बिक्री वितरण गर्दै आएका छन् । औपचारिक दुग्ध वितरण क्षेत्रका साथै अनौपचारिक रूपमा घरायासी बिक्रीवितरणबाट दैनिक दशौं करोडको धनरासी ग्रामीण क्षेत्रमा भित्रिएको र ग्रामीण अर्थतन्त्र चलायमान हुन गएको छ । विगत केही समय देखि दुग्ध व्यवसाय प्रति किसानहरूको आकर्षण बढ्दै गएको छ । दुग्ध उत्पादन र यसमा आधारित व्यवसाय तथा उद्योगहरूले ठूलो संख्यामा रोजगारी सिर्जना गरेको छ । दुग्ध तथा दुग्धजन्य पर्दाथहरूको उत्पादनमा देश आत्मनिर्भर हुनै लागेको बेलामा दुग्ध क्षेत्र समस्याग्रस्त बनेको छ । किसानले बिक्री गरेको दुधको भुक्तानी नपाउने, उत्पादित दूध बिक्री नहुने जस्ता समस्याले नेपाली किसान पीडित भएका छन् । तर नेपाल सरकारले गरेका प्रयासहरूले समस्याको समाधान दिन सकेका छैनन् । अनि त्यसबाट किसानलाई राहत समेत पुग्न सकेको छैन । जसका कारण नेपाली किसान कृषि क्षेत्रबाट विस्थापित हुनुपर्ने परिस्थितिको सिर्जना भैरहेको छ । किसानलाई निरास तुल्याउने यस्तो प्रवृत्तिले मुलुक कृषि उत्पादनमा झनै परनिर्भर बन्नुपर्ने अवस्था उत्पन्न हुन्छ ।

लम्पी स्किन रोगको महामारीको ठूलो मारमा परेका पाशुपालक किसान पूनः बिक्री गरेको दुग्धको बक्यौता रकमको भुक्तानी नपाउँदा ठूलो अन्यायमा परेका छन् । दुग्ध उत्पादक किसानको करिब ४ अर्ब बक्यौता रकम दुग्ध विकास संस्थान लगायत निजी डेरी उद्योगहरूले भुक्तानी गरेका छैनन् । यो भनेको किसानमाथि सरकारी तथा निजी दुबै क्षेत्रको गरिएको ज्यादती नै हो । यसरी उनीहरूले पाउनुपर्ने रकम प्राप्त नहुँदा बैंकको व्याज तिर्न नसक्ने, पशु आहार खरिद गर्ने रकमको अभावमा उत्पादनशील पशुस्वास्थ्यमा समेत नकारात्मक असर पर्ने, दैनिक घरायासी खर्च गर्न नगदको अभावमा घर चलाउन नसक्ने अवस्था सिर्जना भई उनीहरू यस व्यवसायबाट विस्थापित हुनुपर्ने अवस्थामा पुगेका छन् । आज किसानहरू आक्रोशित छन् । तर सरकारद्धारा किसानका समस्या समाधान गर्न कुनै ठोस पहल गरेको किसानले अनुभुति गर्न पाएका छैनन् ।

दूधको खरिद तथा बिक्री मूल्य एकै पटक निर्धारण गरी गरिब तथा न्यून् आय भएका उपभोक्ताहरूको बीचमा समेत दूध तथा दुग्धजन्य पदार्थको आन्तरिक खपत वढाउनेतर्फ भन्दा सरकारले खरिद मूल्य निर्धारण गर्ने र बिक्री मूल्य खुला गरी उपभोग्य दूधको अस्वभाविक मूल्य बढाई गरीब तथा सीमान्त उपभोक्ताले उपभोग गर्न नसक्ने अवस्था खडा गरी आन्तरिक खपत घटाउने काम गरेको छ । साथै, सरकारले दुग्ध उत्पादनका आधारमा दिइने अनुदान हटाउने, पशु बीमाको प्रिमियम वापत दिईने अनुदान रकम भुक्तानी नगरी किसानले पालेका पशुको वीमा नहुने वातावरण सिर्जना गरेको छ भने किसानलाई दिईने सहुलियत दरको कृषि ऋण कटौती गरेको छ । सरकारी स्वामित्वको दुग्ध विकास संस्थान र व्यवसायी उद्योगीहरूले किसानबाट खरिद गरिएको दूधको रकम बर्षौंसम्म भुक्तानी नदिने, दुग्ध उत्पादन र खरिदको एकिन तथ्याङ्क सार्वजनिक नगर्ने, विभिन्न बाहनामा आन्तरिक खपत कम भएको परिस्थिति देखाउने तर सस्तो मूल्यमा आयात भइरहेको कच्चा दुग्ध तथा दुग्धजन्य पदार्थको आयातलाई नियन्त्रण तथा नियमन नगर्ने र पाउडर कारखानाहरू बन्द रहेको तथा मौजदात धेरै भएको सूचना निकाली किसानको दूध खरिद नगर्ने परिस्थिति सिर्जना गरिएको छ । नेपालका दुग्ध उत्पादक किसानका समस्या समाधान गर्न र यस क्षेत्रलाई धारासायी हुनबाट बचाउनका लागि माननीय मन्त्रीज्यूको ध्यानाकर्षण गर्दछौं । विदेशी उत्पादनलाई सहज बजार बनाईदिने र त्यसबाट केही निजी समूहको स्वार्थपूर्ति गर्ने उद्देश्य पूरा गर्न लागिपरेका केही तत्वहरूको भूमिकालाई निस्तेज पार्दै नेपाली कृषि र किसानलाई संरक्षण गर्न माननीय मन्त्रीज्यूले प्रभावकारी कदम लिनुहुनेछ भन्ने विश्वास गर्दछौं । दुग्ध उत्पादक किसानहरूलाई निरुत्साहित गर्दै पेशाबाट विस्थापित गर्ने, आन्तरिक उत्पादन घटाउने, विदेशी उत्पादनको प्रभुत्व बढाउँदै देशलाई परनिर्भर बनाउनेतर्फ काम भइरहेको छ । त्यसका विरुद्ध नेपाली किसानहरूलाई प्रोत्साहन र संरक्षण गर्दै कृषि क्षेत्रमा स्वरोजगारका अवसरहरू वृद्धि गर्ने र देशमा दुग्ध लगायत कृषिजन्य उत्पादन आत्मनिर्भर बन्ने वातावरण तयार गर्न माननीय मन्त्रीज्यूलाई संकटगस्त किसानका पक्षमा ठोस पहलकदमी लिई दिगो समाधान गर्नका लागि अनुरोध गर्दछौं ।

विगत केही समयदेखि समस्याग्रस्त रहेको दुग्ध उत्पादन क्षेत्र र यसमा आवद्ध किसानहरूका तपशील बमोजिमका समस्या सम्वोधन गर्न राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट माननीय मन्त्रीज्यू समक्ष यो ज्ञापनपत्र पेश गर्दछौं ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालले यस बिषयमा पटक(पटक यस मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र सरोकारवाला निकायको ध्यानाकर्षण गराउँदै आएको थियो । साथै, देशैभरीका दुग्ध उत्पादक किसानहरुको नेतृत्व गर्दै विभिन्न चरणमा सडक आन्दोलन समेत गर्‍यो । सरकारले प्रतिवद्धता गरे अनुसार दुग्ध विकास संस्थान र निजी डेरी उद्योगहरुले केही रकम भुक्तानी गरेतापनि अझै पनि करिब ४ अर्ब रकम किसानलाई भुक्तानी नगरीएको विषय सार्वजनिक भएको छ । त्यसैले माननीय मन्त्रीले यस विषयलाई गम्भिरतापूर्वक लिनुहुने छ र दीगो समाधान दिई नेपाली किसानलाई हौसला प्रदान गर्नुहुनेछ भन्नेमा हामी विश्वस्त छौं । अन्यथा आन्दोलित दुग्ध उत्पादक किसानहरूसँगै सडक आन्दोलनमा जान हामी बाध्य हुनेछौं ।

तपशील:

तत्काल सम्वोधन गर्नुपर्ने सवालहरु

१. नेपाली किसानको दुग्धको बक्यौता रकम तुरुन्त भुक्तानी गर्नुपर्ने । दुग्ध खरिद गरेको १ हप्ताभित्र किसानले भुक्तानी पाउने व्यवस्थाको सुनिश्चित गर्नुपर्ने ।
२. नेपाली किसानद्वारा उत्पादित सम्पूर्ण दूध खरिद गरी मिल्क होलिडे सँधैंको लागि अन्त गर्नुपर्ने ।
३. उत्पादनको आधारमा दूधमा दिईदै आएको अनुदान पूनः सञ्चालन गरी संघीय सरकारबाटै यसै वर्षदेखि दिने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
४. सहुलियत कृषि ऋण र पशु बीमाको प्रिमियममा दिईने अनुदानको परिणाममुखी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ।
५. सरकारले भुक्तानी गर्नुपर्ने अनुदान बीमाको रकम यथाशीघ्र उपलब्ध गराई बिमित किसानको बीमा रकम भुक्तानी गर्ने र अनुदान बीमा सुचारु गर्नुपर्ने ।
६. नेपाललाई खोरेत रोग मुक्त घोषणा गरी दूध तथा दुग्धजन्य उत्पादनहरू अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यात गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
७. भारतबाट दूध आयात भैरहेको भन्ने विषयमा प्रभावकारी अनुगमन, छानविन गरी आयात बन्द गर्नुपर्ने ।
८. पाउडर दुध उत्पादन गर्ने मिलहरु पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गरी उत्पादित कच्चा दुग्ध सबै खपत गर्नुपर्ने ।
९. नेपालमा सबै किसिमका दुग्ध पदार्थहरूको आन्तरिक खपत आन्तरिक उत्पादनबाटै गर्ने अनिवार्य व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
१०. लम्पी स्किन रोगबाट पशुमा क्षतिपूगेका किसानलाई तोकिए बमोजिमको राहत सहज र सरल बिधिबाट यथाशीघ्र उपलब्ध गराउनुपर्ने । उनीहरूलाई पेशामा पूनःस्थापित गर्न प्याकेज कार्यक्रम घोषणा गर्नुपर्ने ।

गणेशचन्द्र तिमिल्सिना
अध्यक्ष
राष्ट्रिय किसान सञ्जाल

कृषि ऐनको ......

परराष्ट्र मन्त्री तथा कृषि विज्ञ माननिय मन्त्री विमला राई पौडेलले कुनै ठाउँमा के के अभाव हुन्छ । कुन ठाउँमा के के निर्यात हुन्छ । कुन ठाउँमा के के उत्पादन हुन्छ । आफूले खाएर बचेको उत्पादनलाई मिडलम्यान पोस्ने खालको बनाउने खालको हुनुहुँदैन । ऐन किसानलाई बचाउने खालको आउनु पर्छ सम्प्रभुत्ता पारित विपरित गर्ने । विल संसदमा आएपछि सारमा संशोधन हुँदैन । संसदबाट खासै परिवर्तन हुनसक्दैन टालटुल गरेर पठाएको कुरा आउँछ ।

खाद्यका लागि कृषि अभियानका अध्यक्ष उद्धव अधिकारीले सिँचाईमा १० अर्ब सकिएको छ । १० लाख हेक्टर जमीन बाँझो छ । यो नागरिक समाजको भाषा हो र सरकारको होइन । हाम्रो भविष्य योजना आयोग र कृषि समिति विशेष योगदान हुनुपर्छ भन्ने विश्वास लिएका छौं । कृषिमा भएको कुरा संविधानले दिएको म्याण्डेड अनुसार हो ।

कार्यक्रमको सञ्चालन डा.सुजाता तामाङ्गले गर्नु भएको थियो ।

किसान सूचीकरण ......

कृषकको तथ्याङ्क सुरक्षा, तिनै तहको सामन्जस्यता लगायतका विषयमा सुझावहरू प्राप्त भएको थियो ।

कार्यक्रमका सहभागीहरूले स्वीकृत खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता ऐन, २०७५ र नियमवाली २०८१ मा भएको व्यवस्था बमोजिम किसान पहिचान र वर्गीकरणको कार्यलाई कार्यान्वयन गर्न तिनै तहले साझा अपनत्व सहित आवश्यक बजेट विनियोजन गरी सूचीकरणको कार्य प्रभावकारी रुपमा सम्पन्न गर्ने सम्बन्धमा साझा धारणा एवम् प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको थियो । साथै यस कार्यका लागि संघीय एवम प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहको क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग हुन पर्नेमा जोड दिइएको थियो ।

खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता ऐन, २०७५ र नियमवालीमा भएको व्यबस्थालाइ कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रममा प्राप्त सुझावसमेतलाइ समावेश गरि मन्त्रालयले निर्देशिका स्वीकृतिको प्रक्रिया सहित किसान पहिचान एव्म वर्गीकरणको कार्यलाई अगाडी बढाउन तयारी गर्नेछ ।

प्रवक्ता
सवनम शिवाकोटी ०८१/०२/०१

नेपालका खोलानालामा फैलिँदै मिचाहा प्रजातिको माछा

नेपालको पूर्वी भागका केही खोलानालामा फेला परेको एउटा नयाँ प्रजातिको माछा 'मिचाहा' प्रकृतिको भएकाले त्यसले नेपाली जलक्षेत्रको जैविक विविधता र पारिस्थितिक प्रणालीमा नकारात्मक प्रभाव पार्ने वैज्ञानिकहरूले बताएका छन् ।

विशेष गरी दक्षिण तथा मध्यअमेरिकामा पाइने उक्त माछा नेपालमा नयाँ हो ।

शोधकर्ताहरूका अनुसार उक्त माछा मोरङ र झापाका केही खोला फैलिन थालेको पाइएको छ ।

नेपाली र चिनियाँ शोधकर्ता सम्मिलित एउटा टोलीले झन्डै चार वर्ष ती पूर्वी नेपालका विभिन्न जिल्लामा गरेको अध्ययनबाट उक्त प्रजातिको माछा रैथाने नभएको निष्कर्ष निकालेको हो।

अङ्ग्रेजीमा यसलाई 'भर्मिक्युलेटिड सेल्फिन क्याटफिश' भनिन्छ । वैज्ञानिक नाम 'टेरिगोप्लिक्थिस डिस्जङ्क्टिभस' भएको यो माछाको दक्षिण अमेरिकाको एमजन नदीको रैथाने हो ।

यो अध्ययनको निष्कर्षसहित 'बायोइन्भेजन्स रेकर्ड्स' नामक युरोपेली जर्नलमा एउटा शोधपत्र प्रकाशित भएको छ ।

कसरी थाहा भयो ?

शोधपत्रअनुसार उक्त माछा नेपालमा पहिलो पटक मोरङको बेलबारीस्थित लोहन्द्रा खोलामा चार वर्षअघि देखा परेको थियो ।

सुरुमा नेपाली जीवशास्त्रीहरूले उक्त माछालाई स्थानीय 'बुधुना' जातको माछा भन्ठानेका थिए ।

अध्ययनबाट अंङ्ग्रेजीमा 'क्याटफिश' भनिने उक्त माछा "अतिमिचाहा" स्वभावको र नेपालमा नयाँ प्रजाति भएको पुष्टि भयो ।

"चार वर्षअघि पहिलो पटक देखा पर्दा नै हामीलाई शङ्का लागेको थियो। त्यसैले हामी लगातार त्यस नियालिरह्यौँ," हाल चीनमा रहेका उक्त शोधपत्रका प्रमुख लेखक जसहाङ लिम्बूले भने। उनी चीनको शांघाई ओशन यूनिभर्सिटीमा गैररैथाने माछाबारे विद्यावारिधि गरिरहेका छन् ।

अध्ययनका क्रममा लोहन्द्रा खोलामा माछालाई जालमा पार्न बनाइएको संरचना

"बुधुना भनेको टाउको ठूलो हुने एक जातको माछा हो र यो पनि खोलाका चेपहरूमा टाँसिएर बस्ने गर्छ," लिम्बू भन्छन्, "अहिले पाइएको नयाँ माछाको स्वभाव पनि त्यस्तै देखिएकाले सुरुमा बुधुना भन्ने शङ्का गरिएको थियो," लिम्बूले भने ।

"मलाई चाहिँ देख्नेबित्तिकै होइन जस्तो लागेर त्यसबारे थप खोज्नुपर्छ भनेर हामीले टोली बनाएर अध्ययन थाल्यौँ ।"

यो शोधपत्र जसहाङ लिम्बू, दीपक राजवंशी,

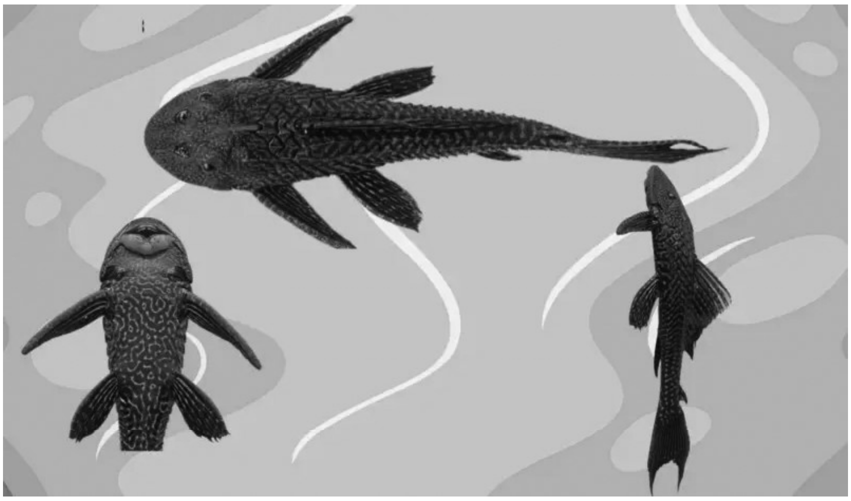

अस्मित सुब्बा र लक्ष्मण खनाल अनि दुई चिनियाँ अनुसन्धानकर्ता जिन्क्वान याङ र चेन्होङका नाममा प्रकाशित भएको छ ।

कसरी गरियो अध्ययन :

अध्ययनका लागि लोहन्द्रा खोलाबाट उक्त माछाका ४३ वटा नमुना सङ्कलन गरिएको थियो।

पूर्वी नेपालका तमोरलगायत विभिन्न नदीका ५० स्थानमा अध्ययन गरिएकामा लोहन्द्राका दुई स्थानमा यो प्रजाति फेला पऱ्यो ।

हेर्दा आकर्षक देखिने यो माछाको स्वभावजस्तै लाग्छ । "तर वास्तवमा यो निकै आक्रामक माछा हो," लिम्बूले भने ।

"हामीले दीपक राजवंशीजीको घरमा राखेर त्यसको स्वभाव अध्ययन गऱ्यौँ। यो बसेको स्थानमा अर्को जातको माछा राखिदिँदा यसले लखेटीलखेटी टोकेर माऱ्यो," उनले भने ।

उनीहरूले शोधपत्र पठाउँदासम्म ठूलो मात्रामा र अन्यत्र फैलिएको थिएन। तर अहिले थप अध्ययन गर्दा यो प्रजातिको माछा धेरैतिर फैलिएको भेटिएको लिम्बूले बताए ।

झापाको दमकका साना खोलानालामा अर्को प्रजातिको 'क्याटफिश' पनि भेटिएको उनले बताए ।

'स्थानीय माछाका लागि बनमाराजस्तै'

मिचाहा प्रवृत्तिको माछा भएकाले यसले नेपालको जैविक विविधता र नदीहरूको पारिस्थितिक प्रणालीमा नकारात्मक प्रभाव पार्ने अध्ययनकर्ताहरूको भनाइ छ ।

लिम्बू भन्छन्, "यसको गुण र स्वभावका कारण यसले हाम्रो जैविक विविधतामा सकारात्मक प्रभाव पार्ने देखिँदैन, नकारात्मक प्रभाव नै धेरै छन् ।"

"यसले अन्य माछालाई खाइदिन्छ। भुरा र फुल नै खाइदिने गर्छ। माछा खाने मात्र होइन नदीमा पलाउने लेउलगायत सबै पातहरू पनि खान्छ। त्यसले हाम्रो इको(सिस्टमलाई गहिरो गरी प्रभाव पार्ने देखिन्छ।"

वैज्ञानिक नाम टेरिगोप्लिक्थिस डिस्जङ्क्टिभस भएको माछा पत्ता लगाउन नमुना सङ्कलन गरिएका पूर्वी नेपालका स्थानहरू

अहिले नेपालको पश्चिमी भेगमा समेत यो माछा पुगिसकेको आशङ्का गरिएको छ। नेपालका पश्चिमतिरबाट पनि आफूहरूलाई तस्बिरहरू पठाएर मानिसहरूले जानकारी दिएको र हेर्दा यही प्रजातिजस्तो देखिएको उनले बताए ।

"अहिले यसका बच्चा र फुल पनि धेरै पाइन थालेको छ। त्यो भनेको नेपालमा बनमारा पसेपछि कति वनस्पतिहरू सखाप भए, त्यस्तै अवस्था आउन सक्छ।"

"एक हिसाबले यसलाई स्थानीय माछाका लागि बनमारासरह हो भन्दा पनि हुन्छ।"

कसरी नेपाल भित्रियो ?

यो माछा नेपालसम्म आइपुग्नुमा दुइटा सम्भावना शोधकर्ताहरूले औँल्याएका छन् । दक्षिण अमेरिकी महादेशको प्रजाति भए

पनि नेपालमा पाइनुअघि यो माछा भारत, बाङ्गलादेश, हङ्कङ, इन्डोनेशिया, मलेशिया, सिङ्गापुर, थाईल्यान्ड र भियतनाममा फेला परेको वैज्ञानिकहरू बताउँछन् ।

त्यसैले नेपालमा भारतको नदीप्रणालीबाट उत्तरतर्फ सर्दै यो माछा आइपुगेको हुन सक्ने एउटा सम्भावना छ ।

त्यस्तै अक्वेरिअममा राखेर पाल्नका लागि ल्याइएको र त्यसै क्रममा नेपालको जलप्रणालीमा प्रवेश गरेर फैलिएको हुन सक्ने अर्को सम्भावना पनि छ ।

"मलाई यी दुवै कारणले यो माछा नेपालसम्म आयो होला जस्तो लाग्छ," लिम्बू भन्छन् ।

नियन्त्रण गर्नुपर्ने आवश्यकता

वैज्ञानिकहरू यो माछालाई खाने चलन खासै नभएको बताउँछन् । उनीहरूका भनाइमा विशेषगरी यो सजावटका लागि राख्नेहरूले चाहिँ यसलाई घरमा राख्ने गर्छन् ।

केही देशमा यो माछाबाट दाना वा पशु आहार बनाउने प्रयास भने भएको शोधपत्रहरूमा उल्लेख भएको आफूले देखेको लिम्बूले बताए ।

शोधकर्ताका भनाइमा यो माछा नेपालमा सबैतिर फैलियो भने त्यसले यहाँका स्थानीय माछाहरूलाई बिस्तारै मासिदिन सक्छ ।

"हामीले त यस्तो मिचाहा प्रवृत्तिको माछा भेटिएको छ भनेर उजागर गरिदिने हो। अब स्थानीयदेखि केन्द्र सरकारसम्मले यसलाई नियन्त्रणको योजना बनाउनुपर्ने देखिन्छ," लिम्बूले भने । "यो धेरै फैलिँदै जाँदा स्थानीय प्रजातिका माछालाई खतरा मात्र होइन कतिपयलाई लोप नै गराइदिन सक्छ ।''

उनी बनमाराले कतिपय वनस्पतिलाई मासेको उदाहरण दिँदै भन्छन्, "जसरी हामी कति वनपस्पति बचाउन बनमारालाई नष्ट गर्छौं त्यसरी नै यसलाई पनि नष्ट गर्नुपर्ने हुन्छ ।'' उनी त्यसका लागि मुख्यतः यो माछाले फुल पार्ने बेलामा हस्तक्षेप गर्नुपर्ने र यस्तो माछा भेटिएमा तत्काल त्यस क्षेत्रमा यसलाई नियन्त्रण गर्न जनचेतना जगाउनुपर्नेमा जोड दिन्छन् ।

"अर्को खुला सीमाका कारण नेपालमा अनुमति नलिईकन जस्ता पनि माछाहरू ल्याएर अक्वेरिअममा राख्ने चलन छ। त्यसलाई नियमन र नियन्त्रण गर्नुपर्छ," उनले भने ।

नेपालमा कति जातका माछा :

नेपालका विभिन्न नदीहरूमा प्राकृतिक रूपमै पनि पाइने रहु माछा

कृषि मन्त्रालयको केन्द्रीय मत्स्य प्रवर्धन तथा संरक्षण केन्द्रका अनुसार नेपालमा २५० भन्दा बढी प्रजातिका माछाहरू पाइन्छन् ।केन्द्रकी प्रमुख सरिता गौतमले भनिन्, "हाम्रो अभिलेखमा हालसम्म २५२ प्रकारका माछाहरू नेपालमा रहेको देखिन्छ ।''तीमध्ये २३६ प्रजाति रैथाने हुन् भने १६ प्रजाति बाहिरबाट आएका हुन् । बाहिरबाट आएका प्रजातिमध्ये पनि केही व्यावसायिक उत्पादनमा र धेरैजसो सजावटका लागि ल्याइने गरेका छन् ।

"रैथानले माछामध्ये १६ जातका भने नेपालमा मात्र पाइन्छन्," उनले भनिन् ।

स्रोत बीबीसी नेपाली सेवा

नेपाल राष्ट्र बैंकको अनुरोध

- **बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता खोली मोबाइल बैंकिङ, इन्टरनेट बैंकिङ जस्ता सेवा प्रयोग गर्दा वा मोबाइल वालेट प्रयोग गर्दा त्यसमा तपाईंको मोबाइल र फोन नम्बरको प्रयोग भएको हुन्छ । त्यसमा तपाईंको खातासम्बन्धी महत्वपूर्ण विवरण जोडिएका हुन्छन् ।**
- **यदि कुनै कारणवश तपाईंले आफ्नो मोबाइल नम्बर परिवर्तन गर्नुभयो र तपाईंको पुरानो नम्बर अन्य व्यक्तिको प्रयोगमा आयो भने तपाईंको खातासम्बन्धी महत्वपूर्ण विवरणमा अनधिकृत पहुाच पुग्नसक्ने जोखिम हुन्छ ।**
- **त्यसैले, आफूले प्रयोग गरिरहेको मोबाइल हराएमा वा चोरी भएमा वा मोबाइल नम्बर परिवर्तन भएमा बैंक तथा वित्तीय संस्था वा भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थालाई यथाशीघ्र जानकारी गराउनुपर्दछ ।**
- **मोबाइलमार्फत वित्तीय सेवाको प्रयोग गर्दा आफ्नै नाममा दर्ता भएको सिमकार्ड र आधिकारिक एप्लिकेशन मात्र प्रयोग गर्नुपर्दछ ।**

सजग भई डिजिटल वित्तीय सेवा प्रयोग गरौं ।

अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस २०२४

प्रेस विज्ञाप्ती :

अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस २०२४ का अवसरमा चुरे उत्थानशील आयोजनाले सामाजिक सञ्जालमा रमाइलो प्रश्नोत्तर आयोजना गर्दै छ

पूर्वी चुरे क्षेत्रको स्थानीय वनस्पति र जीवजन्तुमाथि प्रकाश पार्ने, जैविक विविधताको महत्वका बारेमा ज्ञान र छलफल बढाउनका लागि प्रश्नोत्तर

काठमाडौं, नेपाल, ०२ जेष्ठ २०८१

चुरे उत्थानशील आयोजनाले ०९ जेष्ठ, २०८१ मा पर्ने अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस मनाउन एउटा रमाइलो प्रश्नोत्तर सञ्चालन गर्दै छ। प्रश्नोत्तर अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस भन्दा एक हप्ता अगाडि ०२ जेष्ठ शुरु हुनेछ र ०९ जेष्ठमा समाप्त हुनेछ।

प्रश्नोत्तरका लागि, स्थानीय वनस्पति र जीवजन्तुका तस्विरहरू चुरे उत्थानशील आयोजनाका खाता र फेसबुक पेजमा राखिनेछन्, र ती दर्शकलाई ती चित्र पहिचान गर्न अनुरोध गरिने छ। यो प्रश्नोत्तरले यस क्षेत्रका विविध वनस्पति र जीवजन्तुहरूको बारेमा जानकारी बढाउने, छलफल उत्प्रेरित गर्ने र जैविक विविधता र संरक्षणको महत्वलाई दर्शाउने अपेक्षा गरिएको छ।

नमुनाका लागि पहिलो तस्वीर खातामा र फेसबुक पेजमा यसरी राखिएका छन्।

यसबाहेक, सामाजिक सञ्जालका प्रयोगकर्ताहरूलाई यस क्षेत्रका वनस्पति र जीवजन्तुका आफ्नै तस्विरहरू साझा गर्न, र सचेतना जगाउनको लागि यी बोटबिरुवा र जनावरहरूको बारेमा व्यापक रूपमा छलफल गर्न स्वागत गरिने छ।

नमूनाका लागि पहिलो तस्वीर खातामा र फेसबुक पेजमा यसरी राखिएका छन्।

यसबाहेक, सामाजिक सञ्जालका प्रयोगकर्ताहरूलाई यस क्षेत्रका वनस्पति र जीवजन्तुका आफ्नै तस्वीरहरू साझा गर्न, र सचेतना जगाउनको लागि यी बोटबिरुवा र जनावरहरूको बारेमा व्यापक रूपमा छलफल गर्न स्वागत गरिने छ।

चुरे उत्थानशील आयोजनाका राष्ट्रिय परियोजना प्रबन्धक बलराम कँडेल भन्छन्, "हाम्रो पृथ्वीको स्वास्थ्य र मानव जातिको हितका लागि जैविक विविधता धेरै महत्वपूर्ण छ। जैविक विविधताको संरक्षण गर्न हामीले यसको बारेमा थप चेतना जगाउन आवश्यक छ।"

चुरे उत्थानशील आयोजनाले पूर्वी चुरे क्षेत्रमा वनको क्षेत्रफल बढाउने, वनलाई प्राकृतिक रूपमा पुनर्जीवित गर्ने र वनको पुनर्स्थापना गर्ने काम गर्दछ, जुन जैविक विविधताको प्रवर्द्धनका लागि अत्यावश्यक रहेको छ।

चुरे उत्थानशील आयोजनाका बारेमा

चुरे उत्थानशील आयोजना (ग्रन्क्ल्ह्ल) हरित जलवायु कोष (ग्रीन क्लाइमेट फण्ड) ले लगानी गरेको नेपालको पहिलो परियोजना हो। नेपाल सरकारले वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत संयुक्त राष्ट्र संघको खाद्य तथा कृषि संगठनको प्राविधिक सहयोगमा यो आयोजना कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। चुरे उत्थानशील आयोजनाले जलवायु(उत्थानशील भू-उपयोगका अभ्यासहरू व्यापक रूपमा अपनाउने, वन फँडानी र वन क्षयीकरणका चुनौतीहरूको सामना गर्ने, चुरे पहाडहरूमा वन-पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई राम्रोसँग कायम राख्ने र जलवायु उत्थानशीलता बढाउने लक्ष्य राखेको छ।

चुरे उत्थानशील आयोजनाले नेपालको मध्य र पूर्वी चुरे क्षेत्रमा जोखिममा रहेका २६ नदी प्रणालीमा काम गर्दछ। यो परियोजनाले आवासीय क्षेत्र र जलक्षेत्र बाहेक ७०२,०११ हेक्टर जमिन समेटेको छ।

चुरे उत्थानशील आयोजनाका कामहरूका बारेमा थप जान्नका लागि तपाईं हाम्रो खाता, फेसबुक पेज, र वेबसाइट मा हेर्न सक्नुहुन्छ।

थप जानकारीको लागि, कृपया सम्पर्क गर्नुहोस् :

सेवा भट्टराई
सञ्चार विशेषाज्ञ
चुरे उत्थानशील आयोजना

---

key to support maximizing the potato's potential. For instance, under this initiative, FAO is working with Lesotho to strengthen the crop's value chain. FAO also works with Peru to improve the conservation of the crop's irreplaceable genetic diversity and its overall value chain, through the South-South Cooperation mechanism. And, in the Republic of Azerbaijan, FAO has been working with the government to introduce new varieties and establish a national disease-free seed system. Through bodies such as the International Treaty for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture, the Codex Alimentarius Commission and the International Plant Protection Convention, FAO is also working to ensure access to the crop's genetic resources, the fair and equitable sharing of the accruing benefits, and enhance its Members' capacities for the safe trade of the crop and products.

IFAD Delegation .....

The visit reaffirms IFAD's unwavering commitment to supporting Rwanda's long-term rural development goals. Since 1981, IFAD has co-financed 21 rural development programs and projects, with a total investment of US$791 million, benefiting over 1.5 million Rwandan households.

By working together, IFAD and Rwanda can continue to empower small-scale farmers, ensure food security, and promote sustainable agricultural growth in rural areas, creating a more resilient future for Rwandan communities.

Read more about our work in Rwanda. You can also follow us.

Press release No.: IFAD/37/2023

IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome - the United Nations food and agriculture hub - IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US$24?billion in grants and low-interest loans to fund projects in developing countries.

घाटामा गएपछि अण्डामा वैज्ञानिक मूल्यको खोजी

चितवन, ११ जेठ : पछिल्ला वर्षहरुमा कुखुरा पालक किसानले अण्डाको लागत मूल्य पाउन नसकेपछि विज्ञ समूह बनाएर अण्डाको वास्तविक लागत मूल्य खोजी गरेका छन्। न्यून् मूल्यमा अण्डा बिक्री गर्नु परेपछि अधिकांश किसान विस्थापित हुन थालेपछि लागत मूल्यको खोजी गरिएको हो।

नेपाल कुखुरा व्यवसायी मञ्चको अग्रसरतामा पोल्ट्री विज्ञ डा.तिलचन्द्र भट्टराई, कृषि तथा वन विज्ञान विश्व विद्यालयका सह(प्राध्यापकहरु डा.रेवन्त भट्टराई, डा.सुविर सिंह, उप(प्राध्यापक डा.अनन्त दाहाल र डा.विष्णु पोखरेल समूहले अण्डाको वैज्ञानिक लागत मूल्य निकालेको हो।

मञ्चका निवर्तमान अध्यक्ष राजेन्द्र लामिछानेका अनुसार अण्डा प्रतिगोटा रु.१६.५६ किसानको लागत मूल्य विज्ञ समूहले निकालेको छ। हाल फार्म मूल्य किसानले सरदर रु.१५.३३ पाउने गरेका छन्। लागत मूल्यका बारेमा स्थानीयस्तरमा सरकारी र निजी क्षेत्रसँग छलफल गरेर समर्थन मूल्य निर्धारणका लागि सरकारलाई अनुरोध गर्ने निर्णय गरिएको छ। उहाँका अनुसार उद्योग वाणिज्य संघ चितवनका उपाध्यक्ष अशोक अधिकारी, उद्योग संघ चितवनका अध्यक्ष सूर्यप्रसाद न्यौपाने, उद्योग वाणिज्य संघ रत्ननगरका अध्यक्ष शंकर गिरी, चितवन च्याम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष गोपाल भट्टराई, भरतपुर महानगरपालिका वडा नं. २ का अध्यक्ष मनोज रानाभाट, पशु सेवा कार्यालय चितवनका पशु चिकित्सक बब्लु ठाकुर, राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाका पशु चिकित्सक इन्दु राय यादवको उपस्थितिमा छलफल गरिएको हो।

यसैगरी नेपाल पोल्ट्री महासंघका महासचिव दिनेश मिश्र, नेपाल लेयर्स कुखुरा पालक संघका अध्यक्ष विनोद पोखरेल, चितवन नवलपुर दाना वितरक संघका अध्यक्ष तेजनारायण पाण्डे, नेपाल दाना उद्योग संघ चितवनका अध्यक्ष बालचन्द्र खनाल, नेपाल ह्याचरी उद्योग संघका बागमती प्रदेश अध्यक्ष ज्ञानु विसुराल लगायत सरोकार पक्षबीच छलफल भएको थियो।

कार्यक्रममा डा.अनन्त दाहालले अण्डाको लागत मूल्य रु.१६.५६ हुनुका कारणबारे प्रकाश पार्नुभएको थियो। फर्म निर्माण, चल्ला खरिद, दानाको खपत, बैंक ब्याज, औषधि, मजदुर लगायतलाई समेटेर लागत मूल्य तय गरिएको उहाँले जानकारी दिनुभयो। सो अवसरमा सहभागीहरुले अब पनि लागत मूल्यभन्दा कममा अण्डा बिक्री भएमा नेपालमा पोल्ट्री क्षेत्र समाप्त हुने भन्दै बजारीकरणमा जुट्न सुझाव दिएको संघका अध्यक्ष रघुनाथ भट्टले जानकारी दिनुभयो। कार्यक्रममा नेपाल लेयर्स कुखुरा पालक संघका अध्यक्ष विनोद पोखरेलले हालको अण्डाको बजारको अवस्था र उत्पादनको बारेमा जानकारी गराउनु भएको थियो। उहाँका अनुसार यस अघि धेरै उत्पादन भएको तुलनामा अहिले अण्डाको उत्पादन आधा घटेको छ।

नेपालमा धेरै उत्पादन हुँदा दैनिक ६० लाख वटासम्म अण्डा उत्पादन भएको अनुमान गरिन्छ। हाल दैनिक २८ लाख मात्रै अण्डा उत्पादन हुँदै आएको छ। पोखरेलले ७५ प्रतिशत किसान लागत मूल्यमा उत्पादन बिक्री गर्न नपाएपछि विस्थापित हुनु परेको बताउनुभयो। टिकेकाहरुले पनि बैंकको ऋण थप गरेर व्यवसाय धानेको उहाँको भनाई छ।

सहकारी क्षेत्रको समस्या समाधान गर्न अपिल

काठमाडौं जेष्ठ खाद्यका लागि कृषि अभियानको संयोजक उद्धव अधिकारीले एक प्रेस विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि सहकारी क्षेत्रमा देखिएको समस्या समाधान गर्न अनुरोध गरेको छ।

अधिकारीले सहकारी संस्थासामुदायिक सहकार्य सामुहिक उद्यमशिलताको गतिशील र राष्ट्रिय शानका इमान खुलापन, सामाजिक उत्तरदायित्व र एकतालाई महत्व गर्नु सहकारी संस्थाका नैतिक मूल्य हुन्। यो संस्था स्वैच्छिक रुपमा एकजुट भएका समान हक राख्ने सदस्यहरुद्वारा लोकतान्त्रिक आचारणका आधारमा संयुक्त स्वामित्वमा सञ्चालन हुन्छ। सहकारी संस्थाले स्थानीय उत्पादनमूलक अर्थतन्त्र चलायमान बनाउने लघुवित्त तथा लघुउद्यम प्रवर्द्धन गर्न सघाएको छ। प्राथमिक उत्पादनका क्षेत्र जस्तै कृषि, वन, जलस्रोत लगायतका अन्य सामाजिक विकास क्षेत्रमा यसको महत्वपूर्ण योगदान रहेको छ। सामूहिकता र सहकार्यबाट स्वचालित हुने यस्तो सहकारी क्षेत्र अहिले ठगी, अपचलन र भष्टूचारको अखडाको रुपमा बदनाम भएको छ जसले यसप्रतिको मर्ममा गम्भिर प्रहार त भएको छ नै आम जनमानसमा सहकारीको अवधारणाबारे समेत नकरात्मकता भित्राएको छ।

हाल, नेपालका कुल २१.२०३ सहकारीमा ७३ लाख ८१ हजार सदस्य संग्लन रहेका छन् संस्थाहरु मध्ये ११९ प्रतिशत प्रदेश प्रतिशत स्थानीय सरकारको नियमन क्षेत्र भित्र पर्दछन्। संघको अधिकार क्षेत्रभित्र रहेका १४५ सहकारी मध्ये २० सहकारीमाई सरकारले संकटग्रस्त घोषणा गरिसकेको छ तर तीनै तहका २००० भन्दा बढी सहकारी रहेको समाचार प्रकाशनमा आएको छ। यि संस्थाहरुमा साना किसान, श्रमिक र साना तथा मझौला उद्यमीका रगत पसिनाले जम्मा भएको सहकारी रकम बचत गरेका घटना छन्।

ताकि साना तथा श्रमिक किसान आन्दोलित छन् समस्या सम्वोधन गर्न सरकारले आश्वासन दिए पनि समस्या समाधान गर्ने पहल भने भएको छैन। अहिले फेरी माईतीघर मण्डलामा सहकारी बचतकर्ताले रिले राखेका छन्। कतिपय ठाँउमा दिने ज्यादती सहन नसकेर किसानहरूले आत्महत्याको बाटो अपनाउनु परेको तितो तथ्यहरू बाहिर आएका छन्। संघीय संसदमा समेत बाराबार छलफलको विषय बनेको यो समस्या सम्वोधन गर्ने तर्फ सार्थक पहल नहुनु खेदजनक छ। सामाजिक, आर्थिक र वातावरणीय बहुआयमिक समस्या झेलिरहेका आम जनसमुदायको जीवन कष्टपूर्ण बन्दै गएको छ। माथि जलवायु परिवर्तन, खाना र खेतीपातीमा अत्याधिक कृत्रिम रसायन र विवादको प्रयोगले माटो र मानव स्वास्थ्यमा गम्भिर संकट रहेको छ। आमजनमानसको जीविकोपार्जनसँग जोडिएका यस्ता संकट सम्वोधन गर्ने दायित्वको सरकार सत्ताको आडमा भ्रष्टाचार, आर्थिक अपचलन र ठगी गर्नेहरुको संरक्षण गर्नमै व्यस्त देखिएको छ।

यसै सन्दर्भमा सहकारीमा भएको अनिमियता, भ्रष्टाचार अपचलन गरि यस्तै प्रतिक घटनामा संलग्न सबैलाई कानूनीलाई कारबाही गर्न र सहकारी नियमनलाई प्रभावकारी बनाउन लागि कृषि अभियान जोडदार माग गर्दछ। साथै पतिको आन्दोलनमा हाम्रो ऐक्यवद्धता जनाएको विज्ञाप्तिमा उल्लेख छ।

सजिवन नविकरणीय उर्जा र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको बलियो स्रोत

रितु रुपाखेती

हाम्रो देशमा खनिज इन्धनको स्रोत नभएको वा त्यसको खोजि समेत नभएका कारण नेपालमा गुड्ने सबै सवारी साधनको सञ्चालन पूर्णतः भारतवाट आयातित पेट्रोलियममा निर्भर रहेको छ। यहाँ प्रत्येक वर्ष सवारीसाधनको संख्या १० प्रतिशतको हाराहारीमा वृद्धि भइरहेकाले पेट्रोल र डिजेलको आयात पनि त्यसै अनुसार बढाउँदै लैजानु पर्ने बाध्यता छ। तथ्याङ्क हेर्दा नेपालले आर्थिक वर्षमा अर्बौ इन्धनको आयात गरिन्छ।

नेपालले आठ प्रकारका इन्धन आयात गर्ने भए पनि यसको ५५ प्रतिशत अंश डिजेलले मात्र ओगटेको छ। यति ठूलो परिमाणको डिजेल आयात गर्न हरेक वर्ष राष्ट्रिय ढुकुटीको अर्बौ रुपैयाँ बाहिरिने हुँदा यसले नेपालको सम्पूर्ण सामाजिक र आर्थिक पक्षमा नकरात्मक असर पार्दै आएको छ। अर्कोतर्फ अर्न्तराष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य दिन प्रतिदिन बढ्दै गएको छ। नेपालजस्ता विश्वका कतिपय विकासोन्मुख राष्ट्रहरू यस्तो महँगो मूल्य तिरेर पेट्रोल वा डिजेल आयात गर्न सक्ने अवस्थामा छैनन्। ईन्धन अभावमा बेलाबेला कृषकहरूले आफ्नो खेतबारी जोत्न र सिँचाई गर्नसम्म नपाएका उदाहरणहरू प्रशस्तै छन्। धनी देशहरूले त महँगो मूल्य तिरेर पनि पेट्रोलियम पदार्थ किन्न त सक्छन्। तर यस्तो इन्धनको प्रयोग गर्ने देशको राजस्वको ठूलो अंश खर्च हुने, वातावरणीय असर देखा पर्नुका साथै रोजगारी समेत प्रभावित हुने भएकाले पेट्रोलियम पदार्थको विकल्पको खोजीका क्रममा नवीकरणीय स्रोतहरूमाथि अनुसन्धानको क्रम बढ्दो छ। यस्ता नवीकरणीय स्रोत पेट्रोलियम पदार्थलाई विस्थापित गर्न सके खर्च र वातावरण दुबै जोगाउन सकिन्छ। यस्ता वैकल्पिक इन्धन मध्ये सजिवनबाट निस्कने बायोडिजल निकै किफायति र भरपर्दो हुने देखिएको छ।

बायोडिजेलमा हानीकारक सल्फरको अंश नहुनु, स्थानीय स्तरमै उत्पादन गर्न सकिनु यसका राम्रा पक्षहरू हुन्। पेट्रोलियम डिजेल भन्दा बायोडिजेलमा सिनेटको मात्रा उच्च हुने हुँदा यसबाट डिजेल इन्जिन सञ्चालन गर्दा बढी प्रभावकारी समेत हुन्छ।

नेपालमा अन्य बाली लाग्न नसक्ने, बाढी पहिरो र भू-क्षय प्रभावित क्षेत्रमा सजिवन लगाउन सकिन्छ। बाँझो जमिन प्रशस्तै छन्। तर त्यस्तो जमिन कहाँ कति छ भन्ने वास्तविक तथ्याङ्क एकीन गरेर सजिवन खेती लगाई नविकरणीय इन्धन बढाउनेतर्फ जोडदिनु पर्छ।

नेपालमा सजिवन लगाउन सकिने जग्गा देशको कुल क्षेत्रफलको २५-३० प्रतिशत रहेको अनुमान छ। तराइको समथर भाग देखि १४ सय मिटर उचाइसम्मको मध्ये पहाडी क्षेत्रमा रहेको यस्तो जमीनमा सजिवन लगाएर बायोडिजेल उत्पादन गर्ने हो भने पेट्रोलियममा देखिएको परनिर्भरता न्यून् गर्न सकिन्छ।

एक अध्ययन अनुसार नेपालमा वर्षेनी ४० करोड लिटर बायोडिजेल उत्पादन सम्भाव्यता छ। हाल नेपालमा वार्षिक लगभग ४९ करोड लिटर पेट्रोलियमको माग रहेको छ। नेपाल बायोडिजलमा आत्मनिर्भर बन्न सक्यो भने वर्षेनी अर्बौ रुपैर्याको राष्ट्रिय पुँजी बचत हुन्छ। वर्तमान अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने हो भने नेपालमा बायाडिजेल उद्योगको पूर्वाधार विकास भइसकेको छैन। यस्तो अवस्थामा शुरुका केहि वर्षसम्म समुदायमा आधारित सजिवन उत्पादन र प्रयोगको अवधारणाबाट अगाडि बढेमा नेपालमा बायोडिजेल उद्योगले गति लिने देखिन्छ। यसका लागि सरकारले यथाशीघ्र जैविक इन्धन नीति तर्जुमा गरेर त्यसै अनुरुप ऐन नियम अगाडि बढाउनु आवश्यक छ। त्यति मात्र होइन, सरकारले सजिवन खेतिसम्बन्धि अनुसन्धान कार्यदेखि डिजेल इन्जिन तथा सवारी साधन उत्पादन कम्पनीसम्म समेत समन्वयकारी भूमिका खेल्नुपर्ने देखिन्छ।

१ दशक अघि सजिवन खेती गरेर इन्धन उत्पादन गरेर देशको अर्थतन्त्रमा टेवा पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने विषयमा निकै चर्चा चलेको थियो। तर अहिले सजिवन खेती गर्ने विषय सेलाउन थालेको छ। जब-जब संकट आउँछ त्यतिबेला मात्र चर्चा चल्छ। निरन्तरको कमी भएकोले दिगो कृषि उत्पादनमा समेत वाधा पुगेको छ। अनुसन्धान दराजमा लगेर थन्किनु बाहेक अरु केही हुन सकेको छैन। विस्तारै यसको खेती तर्फ अगाडि बढाउँदा निकै उपयोगी र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई टेवा पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने कुरामा कुनै दुविधा देखिदैन।

दूध दिवसको अवसरमा ....

दूध तथा दुग्ध पदार्थ प्रयोग गर्नको लागि सबैलाई आह्वान गर्नु भयो। कार्यक्रमका सभापति एवं नेपाल डेरी एसोसिएनका अध्यक्ष प्रल्हाद दाहालले कार्यक्रम समापनमा यस्ता कार्यक्रमहरू हरेक स्कुलमा हरेक वर्ष गर्दै जाने र स्कुलहरुमा दूध तथा दुग्ध पदार्थको वितरण गरी अन्य पेय पदार्थभन्दा दूध, महि, दहि, लस्सी सेवन गर्नको लागि आह्वान गर्दै नेपाल डेरी एसोसिएसन सधैं दुग्ध क्षेत्रको प्रवर्द्धनमा लागिरहेको बताए। कार्यक्रमको अन्त्यमा प्रमुख अतिथि राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक डा. बालक चौधरीले उपस्थित सबैलाई धन्यवाद दिँदै प्रतियोगितामा विजयी हुने विद्यार्थीहरु एवम् विद्यालयलाई प्रमाणपत्र, शिल्ड, मेडल र पुरस्कार प्रदान गर्दै नेपाल डेरी एसोसिएसनले दुग्ध क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदानको उच्च मुल्याङ्कन भएको र बोर्ड सँधै एसोसिएसनले गरेका क्रियाकलापमा साथ दिने प्रतिवद्धता पनि व्यक्त गरे। उपस्थित अथितिहरुलाई दुग्ध पदार्थ समावेश मायाको चिनो प्रदान गरिनुको साथै सबैलाई महि सेवन गराइएको थियो।

Interview with Cyril Ferrand, FAO's Resilience Team Leader for East Africa

Internally Displaced Persons (IDPs) seen outside their makeshift shelters at the Raama Cadeey IDP camp in Baidoa, Somalia.

25/05/2023

Rome - The Horn of Africa is prone to natural shocks and hazards. The region has faced three severe drought phenomena in the last 12 years. Now, after five consecutive below average rainfall seasons, the region was back to its normal pattern during the long rains this year from a precipitation standpoint. However, floods are of great concern in the upcoming months. The combined effect of the long-lasting impacts of drought and the current floods continues to devastate people's lives and livelihoods. In this interview, Cyril Ferrand, FAO's Resilience Team Leader for East Africa, assesses the current situation and talks about how interventions must be scaled up amid growing global concerns.

Q1: The drought in the Horn of Africa has been described as the most severe and protracted drought in decades. Can you explain the impacts it has had on rural communities' lives and livelihoods?

CF: Indeed, the region is facing an unprecedented disaster. We are talking about almost three years or five seasons of drought in the Horn of Africa that devastated rural livelihoods across part of Ethiopia, Kenya and Somalia and to a lesser extent Djibouti.

Many farming households have experienced several consecutive poor harvests and up to 100 percent losses especially in the arid and semi-arid areas. Some agropastoral communities lost all sources of food and income. The deficit in crop production combined with high food prices that were partially attributed to the conflict in Ukraine has exacerbated the food insecurity situation for tens of millions of people.

In addition, 2.3 million people have been displaced across the region in search of basic services, water and food. And we know very well that when people are on the move, it is also an issue of security, violence, and gender-based violence, in particular. In short, the drought triggered a livelihood crisis that has grown into a multifaceted humanitarian disaster including displacement, health issues, malnutrition and security crisis that has long-term effects on people's lives and livelihoods.

Q2: The drought has led to the death of 13.2 million livestock in the region, a primary source of livelihood, income and nutrition for pastoralist communities. What is FAO doing to protect livestock and mitigate losses?

CF: In time of drought, pastoral communities are the most affected people. Between late 2020 and the end of 2022, pastoralists lost over 13 million livestock across the region due to lack of water and feed. We are talking about cattle, small ruminants, goats, sheep but also camels. It is important to understand that livestock are not only the source of income for people who can sell animals, but it is also the main source of milk which is vital for healthy diets especially of children under five. The milk deficit generated by the loss of animals accounts for up to 330 000 litres of milk per day. This would have been enough to provide milk to 1.5 million children under five every day since the beginning of the drought.

The high rate of malnutrition that we observed in the region is largely linked to the deficit in milk production and the loss of animals.

To address the issue, we did some reprogramming from the existing resilience projects that allowed us to save a number of animals that were productive. Interventions included providing feed and water for these animals. For example, in Somalia to address water scarcity we rehabilitated water pans, which are basically huge water reservoirs that are being filled with water during the rainy season and may extend the availability of water for livestock during the dry season for a couple of months.

Q3: Hunger and food insecurity are major concerns with tens of millions of people experiencing high levels of acute food insecurity. In what ways is FAO addressing these challenges?

CF: Indeed, tens of millions of people are facing high levels of acute food insecurity primarily due to the drought in Ethiopia, Kenya and Somalia.

When we faced the first below average rainy season in late 2020, we immediately alerted the international community. We have a very efficient early warning system in place. But an early warning system is not enough. Before a drought becomes a multifaceted humanitarian crisis it is first and foremost a livelihood crisis, and anticipatory action that protects livelihoods is the right approach. Unfortunately, resources that were made available at the very onset of the drought cycle were very limited.

In the last six months of 2021, we started receiving funding, which enabled us to implement some interventions aiming at saving the most productive and core breeding animals. As the crisis deepened at the beginning of 2022, we launched a regional drought response appeal with a clear objective of preventing famine which was successful. It was a joint effort with all the humanitarian actors including OCHA, WFP, UNICEF, IOM and UNHCR.

At first, we looked into the epicentres of the multifaceted crisis, did a geographic prioritization to support the areas that were facing water deficit, acute food insecurity, high level of malnutrition, and the risk of losing livestock and crops altogether. That is where we concentrated the bulk of our effort with tight resources.

In 2022, FAO received $120 million, which was about 50 to 55 percent of the funding needs. With these funds, we largely focused on supporting pastoral and agropastoral communities that were hardest hit by the disaster.

Q4: The region has been experiencing heavy rainfall recently, which has led to flash floods in areas already impacted by the drought. Can you describe how these contrasting weather patterns, and the impending El Niño, complicate the humanitarian situation?

CF: The greater Horn of Africa or the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) region is prone to natural shocks and hazards. For example, we had an unprecedented level of cyclones in 2019, and an off-season excess moisture triggered by cyclones led to the desert locust upsurge. At the same time, we saw three severe drought phenomena in 12 years.

After five consecutive below average rainfall seasons, the long rains from March to May 2023 have been normal. However, floods are of concern at the moment. The long-term drought made soil less absorbent, rainwater does not percolate very easily through the ground. And that is also part of the reason why we have floods. We continue to monitor the situation while mapping flood prone areas to provide assistance to farmers to preserve crops.

Looking at the short rains from October to December 2023, there is an increasing probability of El Niño to form, which means excess rains and floods in the region towards the end of this year. However, we should make it clear. Resuming of rain does not mean that people will recover very quickly. For pastoral communities who still have remaining livestock assets, it will take a couple of years to recover. Those who have lost all their assets and were forced to move from rural areas to urban centres very rarely resume pastoral activities. These people need assistance and social safety nets and ultimately to change entirely their livelihoods.

Q5: There is a critical need to invest in livelihoods, resilience and climate adaptation in the region. Can you give some examples of what FAO is doing in this space and what more needs to be done ahead of the next climatic extreme/drought?

CF: The climate adaptation and resilience building agenda is very much at the heart of FAO's mandate and what we are doing in the field. More specifically, it means reinforcing the resilience of communities and individuals, as well as reinforcing agrifood systems to shocks, including extreme weather events and conflicts in the region.

For instance, in Somalia we have targeted investments to support pastoral livelihoods. We are working on improving the feed sector to make sure that we have feed reserves and diversification of feed sources that are not only rainfed but can also be attached to irrigation potentially. We also focus our efforts on animal health protection because healthy animals are more resistant to shocks and diseases and therefore can keep producing milk.

Another important factor in resilience building that can be a game-changer is reducing post-harvest losses. At the moment, the region is losing around 4 000 000 tonnes of cereals per year. It is enough food to feed around 30 million people. This is quite significant. We have witnessed how the impact of the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine disrupted food supply globally. Producing more food locally will reduce region's dependency on food imports.

Furthermore, food assistance in the region is in the range of $2 to $2.5 billion per year. Investing the same amount of money in grain silos and post-harvest losses management would allow farmers to close the gap on their food requirement. We would be able to significantly reduce the burden on humanitarian and food assistance with a long-lasting effect if we invested more in post-harvest losses reduction.

We are also looking into improvements in the feed and water sectors which requires efficient government policies, private and public sector investment and an enabling environment as well as a public private partnership type of framework.In addition, we are also trying to find durable solution for displaced people in terms of livelihood diversification, economic inclusion, employment to make sure that they are reintegrating in the productive sectors.

These are the key areas that we are focusing on until the next drought strikes. What we are looking at now is how to bring the wealth of interventions together in order to have a cumulative effect at scale across the region.

***Report :** Fardosa Hussein*

World Food Programme: The values that drive us Learn about the core values

World Food Programme: The values that drive us Learn about the core values, principles and standards that inspire our daily work to put an end to global hunger and malnutrition
16 May 2023
'When there was a lack of food, people had no peace of mind'- Pathmarajani Pathmanathan, in blue shirt. All of the World Food Programme (WFP)'s humanitarian

work is guided by the core humanitarian principles of humanity, impartiality, neutrality, and independence. These tenets ensure that our life-saving assistance gets to those who need it most, regardless of nationality, race, gender, religious belief, class, political opinions, status or location.
These humanitarian principles drive the way WFP operates, including in complex, fragile and unstable environments, which are often in active conflict zones. The humanitarian principles provide guidance on how to secure unhindered access to the most vulnerable people for WFP and its partners, while seeking to ensure the safety and security of its staff. These principles are as follows: Humanity: Human suffering must be addressed wherever it is found. Humanitarian action must protect life and health and ensure respect for human beings.
Neutrality: Humanitarians must not take sides in hostilities or engage in political, racial, religious, or ideological controversies.
Impartiality: Humanitarian action must be based on need alone; prioritizing the most urgent cases without reference to nationality, race, gender, religious belief, class or political opinion.
Independence: Humanitarian action must be separated from the political, economic, military, or other objectives of any involved parties.

WFP: supporting those who need us - whoever and wherever they may be How the humanitarian principles guide our work across 80-plus countries Sustainability and resilience
Hunger often peaks wherever there are fragile and degraded environments that are prone to disasters, recurrent shocks and crises. About a quarter of all agricultural land in the world is degraded - it's estimated that two-thirds of everyone in Africa lives on degraded land.
Alongside its life-saving efforts, WFP's life-changing work tackles the underlying vulnerabilities in fragile environments and helps build resilience that improves nutrition and strengthens food security. Working with governments, WFP's risk-informed and integrated programmes help to support access to food for households and communities by addressing the root causes of vulnerability. By layering community and household asset creation, smallholder agriculture market support, climate risk management and climate change adaptation, WFP and our partners support food insecure people in their efforts to adapt and improve their lives and livelihoods, build self-reliance and better withstand - and more quickly recover from - recurring shocks.
Programmes such as early-warning systems, anticipatory action to counter the effects of climate shocks, and sustainable management of natural resources enable those most at risk to meet today's livelihood needs and safeguard resources for future generations. Today, as the world confronts a global food crisis, WFP's work in more than 120 countries and territories around the globe is saving lives and changing lives through food assistance.

Food safety and quality:
Delivering healthy, nutritious food that is safe and culturally appropriate is paramount to WFP. We hold ourselves to the highest food safety and quality standards with checks at each step along the chain from purchase to delivery.
WFP experts review and measure over 90 food specifications and requirements, which all WFP's current and potential suppliers must meet. To verify compliance with our food safety and quality standards, 15 mandatory tests are conducted at every delivery.
In the rare instance of a food safety issue, WFP has strong reporting structures and mechanisms to handle investigations and quality control quickly and comprehensively. This includes the establishment of Food Incident Management (FIM) committees at all levels of the organization.
Transparency and accountability
Trust from donors, partners and supporters is key to WFP's suc-

cessful work. WFP is a leader in the United Nations when it comes to sharing information with its government partners and the general public, and we continue to demonstrate our proven effectiveness and efficiency. WFP shares vast amounts of information through various channels, including our public website and on WFP's Executive Board site, which can be accessed by governments.

Efficiency

As conflict, climate crises, the consequences of the COVID-19 pandemic, and rising costs threaten an unprecedented global hunger crisis, WFP must make every dollar go further. We use data platforms to optimize our services and give us a real-time view of our needs, the people we serve, the cash benefits transferred to them, the location of our food stocks, and our budget performance. In the past five years, we simplified our business processes to shrink our global and regional "overhead" to no more than 6.5% of our overall costs.

Highest standards of conduct

WFP expects and demands that all of its employees maintain the highest standards of conduct and integrity. Everyone at WFP voluntarily commits and is contractually bound to uphold the principles of the United Nations Charter, as well as to always respect - personally and professionally - fundamental human rights, the dignity and worth of all people, and their incontrovertible equal rights. These principles drive WFP's duty of care to reach the vulnerable people and communities in need with integrity. WFP has a strong system in place to ensure every employee is treated with the utmost dignity and respect, and to address any reports of misconduct or wrongdoing. We resolutely support a culture of respect in the workplace and between WFP employees and the people we serve.

34th session of the FAO Regional Conference for Europe

34th session of the FAO Regional Conference for Europe (ERC34) Rome (Italy), 14/05/2024 - 17/05/2024

"About the 34th Regional Conference for Europe

The Thirty-fourth Session of the FAO Regional Conference for Europe (ERC) will be hosted by the Republic of Moldova from 14 to 17 May 2024 at the FAO headquarters (Rome).

The Republic of Moldova will host the Thirty-fourth Session of the FAO Regional Conference for Europe (ERC) from 14 to 17 May 2024. The ERC will gather FAO Members in the Europe and Central Asia region, as well as representatives of United Nations Funds, Programmes and Specialized Agencies. The meeting will include observers from intergovernmental and non-governmental sectors, research and academia, the private sector and civil society.

Throughout the meeting, FAO will demonstrate how the FAO Strategic Framework for 2022-2031 facilitates actions supporting the achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development through the transformation to more efficient, inclusive, resilient and sustainable agrifood systems for better production, better nutrition, a better environment and a better life. Building on the 2023 United Nations Food Systems Stocktaking Moment, the 2023 Sustainable Development Goal Summit, the 2023 United Nations Climate Change Conference (COP28), the Samarkand Declaration and the recent Global Forum for Food and Agriculture 2024, a ministerial round table will explore the role of innovation and digitalization in strengthening resilient and low-emission agrifood systems in Europe and Central Asia. The ministers will share ideas for preserving agricultural biodiversity and improving efficient water governance in times of climate change and multiple challenges.

An important item on the agenda will be a review of the results of FAO's work in the region during 2022 and 2023 as well as a discussion of future priorities through 2031, reflecting on the implications of global and regional challenges and the FAO Strategic Framework.

During the conference, participants will discuss issues in more detail during special events covering wide range of topics, such as challenges for landlocked dveloping countries in the region, the importance of the One Country One Priority Product initiative, the 2024 United Nations Climate Change Conference (COP29), and integrated water resource management. In addition, a side event will be devoted to true cost accounting in agrifood systems to enable a better understanding and estimation of the hidden costs and benefits of these systems and to provide decision-makers with the evidence necessary for the transition towards sustainability. Additionally, Members will be en

Continue 36

Sev- Innovations Transforming Rural Lives

Estimated reading time: 3 minutes

For IFAD, innovation is much more than just a buzzword: it can make an enormous difference to the lives of rural people.

In fact, small-scale farmers rely on new ideas, techniques and technologies to prosper in our rapidly changing world. Innovation is essential for the people at the heart of our food systems to adapt and transform those systems for the better.

IFAD is always looking for new technologies and approaches to designing, implementing and evaluating our projects so that we can support rural people better. The strong partnerships we forge with the private sector and other international financial institutions are key to this.

Let's explore seven innovations driving sustainable, inclusive rural development today.

1. Rethinking private investment

The private sector has historically been reluctant to invest in rural finance because it is perceived as too risky. But the Africa Rural Climate Adaptation Finance Mechanism (ARCAFIM) is changing this. This innovative risk-sharing mechanism incentivises private institutions to extend their financial products to small-scale farmers and rural businesses in Kenya, Rwanda, Tanzania and Uganda. Launched in 2023, ARCAFIM will enable hundreds of thousands to access loans for climate adaptation.

2. Fresh ways to farm fish

In Angola, our Artisanal Fisheries and Aquaculture Project pioneered the use of nutri-ponds in rural communities. These innovative inland fish farms are packed with native species that supplement local diets. The ponds built by the project provided so many fish to eat and sell that local farmers set up more with their own resources. Alongside the ponds, families are encouraged to grow vegetable gardens to further diversity their diets.

Small-scale farmers in Malanje Province, Angola, catch fish at one of their ponds.

3. Boosting digital inclusion

Around the world, blockchain technology is catalysing a new digital revolution - and IFAD is ensuring rural people are part of it with AgroWeb3. This platform for digital wallets, currently under development, uses secure, decentralized blockchain technology to increase access to digital financial tools. Small-scale farmers will be able to verify their identities instantly, connect to markets and manage their finances quickly and securely. By democratizing digital finance, AgroWeb3 will help to transform rural people into financially independent entrepreneurs.

4. Taking tracking to the next level

As an international financial institution, making sure our funds get to the people they are intended for is a top priority for IFAD. Our TRACE Blockchain project is revolutionizing how we do this. This completely transparent, incorruptible and auditable ledger uses blockchain technology to track the movement of funds and goods from donors all the way to individual farmers. TRACE ensures that every cent is accounted for, enhancing business efficiency and compliance with anti-money laundering policies.

5. Catalysing change for rural women

For women in over 50 IFAD projects, the innovative Gender Action Learning System (GALS) has led to economic empowerment, shared workloads and greater decision-making power. By stimulating honest conversations in households, this community-led approach developed and championed with IFAD's support is ensuring rural development happens in a gender-equitable way. In Nigeria, for example, women's groups supported by VCDP used GALS to convince male leaders to support them in owning land.

Lobabatu Adamu Ibrahim leads a women's cooperative in rural Nigeria that has seen the positive impact of GALS.

6. Lessening livestock's impact

Livestock is an important source of nutrition and income for pastoralists, but it is also a big contributor to the greenhouse gas emissions that drive climate change. The innovative GLEAM-i tool, developed in collaboration with the World Bank and FAO, is allowing IFAD to address this contradiction. By calculating the carbon footprint of livestock in a specific area, IFAD can assess how to increase productivity while decreasing emissions. In Kyrgyzstan, the tool showed how one IFAD project could increase milk and meat production by 4 per cent while cutting emissions by 17 per cent.

7. Sustainably stimulating soil

Rural communities struggling to improve their livelihoods often have little choice but to resort to polluting fertilizers and pesticides. But

Continue 36

World Bee Day 2024: Engaging young people

World Bee Day 2024: Engaging young people as future beekeepers and stewards of the environment.

FAO, the Government of Italy and APIMONDIA call on new generations to learn about the vital importance of bees and other pollinators to agriculture and biodiversity

FAO Director-General QU Dongyu with a group of students who took part in the ceremony at the Tenuta del Presidente in Castel Porziano

20/05/2024

Castel Porziano/Rome - Marking World Bee Day 2024, the Director-General of the Food and Agriculture Organization (FAO) QU Dongyu today urged young people to learn more about bees and pollinators, including traditional and high-tech beekeeping, and thus help to safeguard the vital role these small creatures play in agriculture, ecological balance, and biodiversity preservation.

Qu made the remarks at a World Bee Day 2024 celebration held at the Italian Presidential Estate in Castelporziano, Rome, with the participation of the President of APIMONDIA, the International Federation of Beekeepers' Associations, Jeff Pettis.

The ceremony included the inauguration of educational panels on the path leading to the center dedicated to the study of bees located within the Estate. In the context of this year's World Bee Day theme, "Bee engaged with Youth" a group of young students also attended the event.

Small creatures with enormous potential, bees and other pollinators play a crucial role for life on earth. Through their meticulous pollination work, they help increase the quantity, quality and diversity of our food, with about 75 percent of the world's crops dependent on it. Hence the need to value and protect them.

The FAO Director-General explained that for producers, this translates into replacing harmful agricultural practices with pollinator-friendly practice. For beekeepers, it means promoting the sustainable use of locally adapted bees and plants. For governments and policymakers, implementing policies that ensure harmony between agriculture and bees, and for consumers, it means being careful and informed when choosing products, checking where and how food was produced.

"Young people, the protagonists of World Bee Day 2024, can make a key contribution through increased awareness of the importance of bees that can turn into entrepreneurial engagement as beekeepers. We need young farmers and beekeepers who can address the many current challenges and who can contribute to innovation in the production chain," said Francesco Lollobrigida, Italy's Minister of Agriculture, Food Sovereignty and Forestry, in the speech read on his behalf by Stefania Costanza, Deputy Permanent Representative of the United Nations in Rome.

"Pollination is critical to our diets," said Jeff Pettis, President of Apimondia, in his remarks during the ceremony, "if we really want to protect 30 percent of our planet by 2030, we need to act on the importance of protecting bees to preserve biodiversity and combat climate change."

During the ceremony, FAO and APIMONDIA extended their Memorandum of Understanding, which builds on more than 60 years of collaboration and is set to strengthen the collaboration between FAO and Apimondia for sustainable beekeeping.

FAO worked in synergy with the Tenuta staff to develop five educational panels that illustrate the importance of sustainable beekeeping and the vital role pollinators play in nature, such as ensuring the survival of many plants, enabling forest regeneration, and facilitating adaptation to climate change. Each panel has a QR code that facilitates access to the translation in all official FAO languages; around the educational installations are flowerbeds showcasing an assortment of flora dear to bees and other pollinators.

Experts from the Istituto Zooprofilattico Sperimentale del Lazio e della Toscana (IZSLT) present at the ceremony shared their knowledge and experience with the young audience.

Beekeeping, an activity beyond honey production

World Bee Day this year with its focus on young people aimed to convey the message that investing in youth-led beekeeping initiatives accelerates innovation, creativity, and technological advancement

that can help address the emerging challenges facing small pollinators, including extreme weather events, the use of pesticides in agriculture, and the spread of pests.
World Bee Day was established in 2017 by a United Nations resolution, at the proposal of the Government of Slovenia to promote actions that governments, the private sector, organizations, civil society, and citizens can take to protect bees and other pollinators and their habitats, promote their diversity, and foster sustainable beekeeping practices.
Beekeeping is an activity that goes beyond honey production and contributes to the achievement of many Sustainable Development Goals (SDGs). Since it can be practiced with limited resources and locally available materials, beekeeping provides a source of income for those living in extreme poverty, helping to improve the resilience and livelihoods of rural and indigenous communities.

FAO's role

FAO has a long-standing commitment to promoting policies that support biological control of plant pests and limit pesticide use, through the Global Action on Pollination Services for Sustainable Agriculture, with the goal of building greater habitat diversity in agricultural and urban environments. Through new technologies such as TECA - an online platform that brings together successful agricultural technologies and practices - FAO is working to promote knowledge exchange and sustainable rural transformation, contributing to the achievement of the SDGs. Launched by FAO in 2002 and managed by FAO's Research and Extension Unit (OIN), the TECA platform addresses the need for a systematic and user-friendly online repository of technologies, practices and innovations on traditional agriculture.

IFAD :boost small-scale agriculture and farmers' incomes

IFAD and Cambodia to continue to collaborate on key initiatives to boost small-scale agriculture and farmers' incomes
08 May 2024
Phnom Penh, 8 May 2024: An International Fund for Agricultural Development (IFAD) delegation to the Kingdom of Cambodia led by Donal Brown, Associate Vice-President of the Programme Management Department, met key officials, including Deputy Prime Minister and Minister for Economy and Finance Aun Pornmoniroth, to discuss investments that will promote inclusive and sustainable agricultural growth in rural areas.
The visit reaffirms IFAD's commitment to supporting Cambodia's long-term rural development goals, ensuring that the benefits reach the most marginalized communities. While Cambodia has seen a significant reduction in poverty over the last two decades, poverty has increased as a result of the COVID-19 pandemic. Rural families, especially small-scale farmers, are particularly vulnerable. Three-fourths of all of Cambodia's 6.8 million farmers are categorised as small-scale farmers and they struggle to achieve the scale and consistent quality of produce needed by export and domestic markets. Most supplement their incomes with non-farm wage labour.
"Cambodia's small-scale farmers possess remarkable resilience and hold the key to driving substantial economic growth," said Brown. "IFAD prioritizes investments in infrastructure, value chain development, irrigation, market access, and financial inclusion to ensure that they get the support they need."
IFAD has implemented a programmatic approach to its investments in Cambodia, where rural women and men can leverage an overarching vision of change shared by IFAD-financed projects - put into action by different stakeholders within the country, including the Ministries of Rural Development, Agriculture and others - to exponentially improve their lives and livelihoods. The delegation visited several project sites, in Takeo and Kampot provinces, where they met vegetable producer groups and poultry farmers, as well as families using techniques like net-houses and open field irrigation to increase production and productivity. The delegation also discussed a completed rural road sub-project with local authorities - an example of the kind of small-scale infrastructure project that has increased connectivity and established better links to markets.
Meetings with government officials, project partners, and participants fostered a stronger understanding of Cambodia's needs and the opportunities for further collaboration. In addition to the deputy prime minister, the delegation met Dith Tina, Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries and Tekreth

36 IFAD ......

International Day of Potato At Inaugural Celebration by FAO

Importance as staple, genetic diversity and livelihoods opportunities come under spotlight

The genetic diversity of potatoes encompasses about 5 000 varieties planted worldwide

30/05/2024

Rome - Eaten by over one billion people, the potato is the third most available food crop globally - after rice and wheat, making it a crucial staple. And today for the first time, it was celebrated with its very own International Day, as the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and partners highlighted the potato's significance and called for more investments to tap into its full potential. "The potato has been the most important lifesaving, staple food and nutritious vegetable in the world," FAO Director-General QU Dongyu said in a video message to mark the event, under the theme of "Harvesting diversity, feeding hope". Qu added that in Europe, the increase of potato production after the 16th century following Christopher Colombus' return from the Americas with the potato, which originated in the Andes, has impacted food security dramatically.

Participants in a high-level event at FAO's headquarters to mark the day included Angel Manuel Manero Campos, Minister of Agrarian Development and Irrigation of Peru, who spoke about the country's efforts to ensure its potato producers can obtain a fair price for their crop and Paula Narváez, President of the United Nations Economic and Social Council (ECOSOC), who underlined the importance of protecting the potato and its significance for achieving a number of the UN Sustainable Development Goals.

In an earlier special event, speakers from the World Potato Congress, the private sector and the International Potato Center (CIP), shared lessons learned and perspectives on their future work on the potato. This technical panel was convened by Peru - which championed the designation of the International Day by the UN General Assembly last year - with the support of Belgium, Ireland, Italy and the Netherlands. Participants underscored the significant advances in the genetic improvement of the crop and the agronomics as well as the importance of plant health. They also called for concerted efforts to tackle constraints including pests and diseases, especially in light of climate change pressures and an increasing global population.

Potato's significance

The FAO Director-General highlighted three key aspects of the potato's relevance in addressing current global challenges, including conflicts, the climate crisis and economic shocks:

First: The potato is an important staple food, which contains vital nutrients, and is consumed by more than two-thirds of the world's population in different forms. While many other crops, especially cereals, are not sufficiently resilient to challenges, such assoil degradation and water scarcity, the potato has potential for increased productivity. Farmers in approximately 160 countries now produce almost 400 million tonnes of potato a year. With 735 million people suffering from hunger, potatoes can have a significant role in improving food security and nutrition.

Second: The genetic diversity of potatoes encompasses about 5 000 varieties planted worldwide, yet most of the potatoes produced globally come from a narrow genetic background. Tapping the genetic diversity could help address stresses due to climate change, pests and diseases, and also further improve the potato's nutritional value. This will require strengthening research and development, especially for genetic improvement - using efficiency-enhancing technologies that shorten the plant breeding cycles, and new methodologies for virus-free seed tubers production.

Third: The potato offers livelihood opportunities for the many farmers who grow it as a cash crop, and those working along its value chain, especially rural small-scale and family farmers. However, we need to exploit its full potential from production, through processing to consumption. With appropriate technologies and equipment, farmers can minimize inputs, minimize damage to the soil and reduce the loss of crops. Processors can innovate with new functional and healthy products, adding value to products and growing their profit margins.

FAO initiatives

Initiatives like FAO's One Country One Priority Product will be

34th Session of FAO Regional Conference for Europe concludes discussions on agrifood systems transformation

Director-General says four-day Conference helped identify the priorities needed for FAO "to do more and better"
The ERC offered 53 Member countries from Europe and Central Asia the opportunity to exchange knowledge and best practices

17/05/2024

Rome - The 34th Session of the FAO Regional Conference for Europe (ERC) ended today following four days of exchanges on the steps needed to transform agrifood systems in Europe and Central Asia.

The ERC offered 53 Member countries from Europe and Central Asia the opportunity to exchange knowledge and best practices and discuss the most suitable responses to the multiple challenges facing their region, from the ongoing war in Ukraine to the climate crisis.

Held over four days at FAO's headquarters in Rome, the Conference helped identify the priorities needed for the organization "to do more and better," FAO Director-General QU Dongyu said.

The Director-General expressed special thanks to the Deputy Prime Minister and Minister of Agriculture of the Republic of Moldova, Vladimir Bolea, for his leadership and guidance as Chair of the regional ministerial conference.

During their meeting on 14-17 May, ERC Members highlighted the role of innovation and digitalization in the sustainable use of natural resources. This was done through a ministerial session that explored climate-resilient and low-emission approaches to managing the region's land, forest, and water resources.

The ERC also identified achieving FAO's Four Betters and the Sustainable Development Goals - especially SDG 2 on ending hunger and malnutrition - as critical for the Europe and Central Asia region.

Participants were able to share information on issues of common interest, including climate action in agrifood systems, water resource management, true cost accounting, and sustainable locust management.

They were also encouraged to engage in strategic, long-term thinking about the future of food and agriculture through a dedicated session on Foresight Drivers and Triggers. This session invited them to play out various scenarios and reflect on the link between short-term pressures and future trends.

Landlocked challenges

A side event on the challenges of agrifood systems transformation in landlocked developing countries (LLDCs) emphasized issues for these specific countries in the Region - Armenia, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, North Macedonia, Republic of Moldova, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan.

Due to the absence of direct access to the sea, these countries face significant increases in transportation costs, limited access to international markets, and complex import-export procedures, which can significantly hinder agricultural development and food security. They are also on the front lines against the negative impacts of climate change. Severe weather events affecting Members recently include devastating droughts in the Republic of Moldova in 2022 and massive flooding in Kazakhstan earlier this year.

However, the Director-General said in his address to the event earlier today that such challenges also offer opportunities.

"By embracing innovation, strengthening partnerships, and leveraging technology, LLDCs can unlock the potential of their agrifood systems to drive economic growth, ensure food security, and mitigate the impacts of the climate crisis," he said.

The side event was also addressed by Uzbekistan's Minister of Agriculture, Ibrokhim Abdurakhmonov, who spoke about his country's challenges and its strategy in favour of market-driven agriculture.

The ERC also showcased some of the FAO activities that are helping transform the agrifood systems of the Region's LLDCs, such as the Hand-in-Hand Initiative and the Mountain Partnership.

34 the ......couraged to discuss a wide range of issues through a dynamic online written consultation process ahead of the ERC Session, including the global and regional food security outlook, various means of building resilience through agrifood systems transformation, key questions and experiences addressing food loss and waste, and ways to increase the effectiveness and efficiency of FAO's decentralized offices in the region.
MEDIA ACCREDITATION
Journalists wishing to attend an event in person need to send their accreditation request to FAO-Newsroom@fao.org.
They need to specify the name of the event they intend to follow and the days in which they plan to come and should include a valid press card, or letter of assignment on company stationery, and a copy of a valid photo ID (passport/identity card).

7 Innovation ......
thanks to an IFAD-supported project, small-scale farmers in the Lao People's Democratic Republic are turning to specially cultivated bacteria known as effective micro-organisms. These fertilize the soil and allow earthworms and other beneficial animals to flourish over pests, boosting yields and livelihoods in a sustainable way.

24 IFAD and ......
of the Minister of Commerce and Secretary of State, Ministry of Commerce.
IFAD has accompanied Cambodia's development journey since the late 1990s, moving from recovery and ensuring food security to building institutions to now focusing on the market economy. IFAD's current work in Cambodia aligns with the government's post-COVID recovery and Agriculture Development Policy, which focuses on supporting small-scale farmers to compete in export and domestic markets and on building strong value chains.
Since 1996, IFAD has helped finance 12 rural development programmes and projects in the country for a total investment of US$1 billion, of which US$349 million came from IFAD's own resources. These investments have benefited over 1.56 million households in Cambodia. Read more about our work in Cambodia here.

IFAD delegation visits Rwanda to discuss rural development gains

25 May 2024
Kigali/Rome, 25 May 2024: A high-level delegation from the International Fund for Agricultural Development (IFAD), led by Gérardine Mukeshimana, IFAD Vice-President, visited Rwanda this week to discuss the country's progress in developing rural areas and the investments needed to continue to promote inclusive and sustainable agricultural growth despite challenges including the effects of climate change.
The delegation's visit included high-level meetings with key Rwandan officials, including Prime Minister Dr. Edouard Ngirente, Minister of Agriculture and Animal Resources Dr Ildephonse Musafiri and Minister of Finance and Economic Planning Dr. Uzziel Ndagijimana. These productive discussions focused on strengthening strategies to address the challenges faced by Rwanda's agricultural sector and IFAD's innovative financial offering to unlock further investment.
Rwanda's economic success story hinges on its robust agricultural sector. This sector is supported by 3.4 million farmers, contributes a significant 23 per cent of the country's Gross Domestic Product (GDP) and 69 per cent of households engaged in agriculture. However, this vital sector faces significant threats; unpredictable weather patterns, drought, and erratic rainfall jeopardizing food security and economic stability, particularly in rural areas where most people rely on rain-fed subsistence farming.
"IFAD recognizes the critical role Rwanda's small-scale farmers play, despite the challenges they face. During our visit, we witnessed the tangible results IFAD's investments have made in improving and restoring the landscape in drought-prone Kayonza and supporting small-scale farmers to improve their incomes while building their resilience to shocks," said Gérardine Mukeshimana, IFAD Vice-President.
During the visit Vice-President Mukeshimana observed first-hand the impactful results of the recently concluded KIIWIP 1 project in the Kayonza district. This innovative, farmer-led initiative has established fruit orchards with avocado, citrus and mango trees. These fruit trees combined with intercropping offer a multitude of benefits, including preventing soil erosion, improving air quality, and providing valuable and diverse nutritional benefits to rural households. Additionally, the project empowers small-scale farmers by promoting increased income opportunities and food security.
continue ..... page 24

संक्रमक रोगबाट बचौं र बचाऔं

गर्मी मौंसममा मलेरिया,कालाजार, डेंगु हैजा लगायत विभिन्न संक्रमक रोगहरु फैलिन सक्छन् ।

त्यसैले

- संक्रामक रोग फैलाउने झिँगा, लामखुट्टे, भुसुना, आदिको नियन्त्रण गरौं,
- संक्रामक रोगबाट बच्न शुद्ध र उमालेको पानी पिऔं,
- बासी तथा सडेगलेको खानेकुरा नखाऔं,
- घरभित्र र वरपरको सरसफाईमा ध्यान दिऔं ।

जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड